

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

...

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1909

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ μελαγχολία τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ Ρυθιμάνθου	Σελ. 257
Ἑλληνική Ἀνοιξίς ὑπὸ Γεράρδου Χάουπμαν (μετάφρ. Γ. Σ.) (συνέχεια)	272
Θεριναὶ ἀποδημίαι τῶν μαθητῶν ὑπὸ Α. Ματῆ	281
Ὁ θάνατος τοῦ θεριστοῦ ποιήμα Μιστρᾶλ (μετάφρασις I. Πολέμη)	298
Ἀσημόπαιδα ὑπὸ Κ. Α. Ρωμαίου	298
Ἀλλαγὴ ψυχῶν ἰταλικῶν διήγημα (μετάφρ. Χ.)	305
Χρονικά	315
Ἀναγνωστήριον: Ἐξένα περιοδικά. — Ἑλληνικά περιοδικά	317
Μικραὶ Ἀνακοινώσεις	320

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΟΦΕΙΛΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 — ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ — 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 4 ΔΡΑΧΜΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Πρόεδρος Ι. ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ, Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ Αντιπρόεδρος Μ. ΑΡΑΓΟΥΜΗΣ
Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ, ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ, Π. Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Α. ΜΑΤΕΣΙΣ
Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ, Γ. Σ. ΣΤΡΕΪΤ, Γραμματέας Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΟΤΕΑ

Διά την Ελλάδα και την Κρήτην δραχ. 10
Διά τας λοιπὰς χώρας φράγκα χρυσά 12

Ἐκαστὸν τεύχος χωριστὰ πωλεῖται δρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ," ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων 64, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούνιον—Ἰουλίον καὶ Αὐγούστον — Σεπτέμβριον, ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἕκαστος ἐτήσιος τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἤτοι 640 σελίδων.

Αἱ συνδρομαὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ," καταβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλονται ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ διὰ συστημένων ἐπιστολῶν, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Αἰτίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ," λαμβάνουν δωρεὰν καὶ τὰ Ὠφέλιμα Βιβλία.

ΤΑ ΩΦΕΛΙΜΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῦ 1908 ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς βιβλία: δρ. 91-92 (διπλοῦν), Ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Α. Βελέλη. — Ἀριθ. 93, Τὸ Ἐμπόριον ὑπὸ Στ. Θεοχάρη. — Ἀριθ. 94, Ἐθνικοὶ Ἐργασταὶ ὑπὸ Π. Κομπογιάννη. — Ἀριθ. 95, Τὰ Λουτρά ὑπὸ Α. Λαμπρινόπουλου. — Ἀριθ. 96, Τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπὸ Π. Καρολίδου.

Πρῶτα βιβλία τοῦ 1909 ἐξεδόθησαν: 97) Ὁ Λαγαρόκηπος ὑπὸ Σ. Χασιώτου καὶ 98) Χρονολογίαί τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας—Ἀρχαία Ἱστορία, ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ," ΤΟΥ 1907 ΚΑΙ ΤΟΥ 1908

ἀποτελεῖ δύο τόμους, ἕκαστον ἐξ 640 σελίδων, πολυτελῶς δεδεμένους. Ἐκαστος: δραχ. 10 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 12 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Μόνον τὸ πολυτελὲς περικάλυμμα δραχ. 2 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 2 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Ἀπηλλαγμένα ταχυδρομικῶν.

Η ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Πιστεύεται κοινῶς καὶ ὁμολογεῖται, ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἀρχαίων λαῶν μόνος ὁ Ἑλληνικὸς ἐν τῇ βραχεῖ χρόνῳ τοῦ ἱστορικοῦ βίου του ἐθεῖατο καὶ ἔκρινε τὰ τοῦ κόσμου καθαρῶς καὶ ἐν γαλήνῃ. Ἐκεῖνος μόνον ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ καὶ μετὰ λεπτῆς εὐφυΐας, ἐν ἣ ψυχῇ καὶ σῶμα, καρδία καὶ διάνοια, λόγος καὶ φαντασία, συνηρμόσθησαν πρὸς ἀλληλα τελείως, κατενόησε τὴν ζωὴν ὁλοσχερῶς καὶ συνήγαγε καὶ ἔδρεψεν ἐξ αὐτῆς πᾶσαν ἐφικτὴν τέρψιν καὶ ἀπόλαυσιν. Ὁ ἀόρατος κόσμος, καίπερ ἐγγύτατα κείμενος, οὐδόλως ἐπίεζε τὴν φαντασίαν του. Οἱ Θεοὶ του δὲν ἦσαν τὸ παράπαν ἀγνωστοί, ἀμυδρῶς δὲ ἠσθάνετο δυνάμεις ἐνοικούσας ἐν δρυμοῖς ἢ ἐν ἐρήμοις τόποις. Διὰ τῶν ἡμιθέων ὁ λαὸς οὗτος ἀνῆγε τὸ γένος του εἰς τοὺς ἀθανάτους, οἵτινες ἀνεμιγνύοντο ἐν τῇ πόλει, ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἀναφανδὸν καὶ μετεῖχον τῶν εὐωχιῶν του καὶ ἐτίμων καὶ ἐπηγλαίζον τὰς πανηγύρεις αὐτοῦ καὶ τὰς ἐκκλησίας. Τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἀθλῶν αὐτοῦ ἑταῖροι καὶ τῶν συμποσίων αὐτοῦ κοινωνοὶ οἱ Θεοὶ οὗτοι ἀπεδέχοντο καὶ ἔστεργον τὰς τιμὰς τοῦ χοροῦ καὶ τῆς μολπῆς. Ἦσαν δὲ οὕτως εἰπεῖν μέλη τοῦ αὐτοῦ οἴκου καὶ ἀδελφοὶ πρεσβύτεροι ἐμπνέοντες μὲν βαθεῖαν εὐλάβειαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ φόβον δουλοπρεπῆ.

Ὁ Ἕλληνας ἔχων τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν ἀτρυτον περιέργειαν τοῦ παιδὸς ἅμα τε καὶ τὴν ὀξεῖαν διάνοιαν τοῦ καθεστηκότος ἀνδρὸς ἐτράπη ἀφόβως ἐπὶ τὴν ἔρευναν παντὸς ὅ,τι ἔκειτο ἐν ἑαυτῷ καὶ περὶ αὐτὸν ἀφώτιστον καὶ ἀνεξέταστον. Φιλοκίνδυνος δὲ ὢν ἐπορεύθη εἰς ἀγνωστα πελάγη καὶ ὤρμησε πρὸς ἐξέτασιν ἀμφοτέρων τῶν κόσμων τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ πνεύματος περι-

The melancholy of the Greeks by S. H. Butcher, professor etc.

λαβίων μετὰ θάρρους ἀνηκούστου ἐν τῇ θεωρίᾳ του καὶ αὐτὴν τὴν ἐσχάτην σύστασιν τῶν ὄντων. Τὸ θέαμα τοῦ μεστοῦ ἀνιγμάτων καὶ ἀντιθέσεων κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἐν ᾧ συμφύρονται ἡδοναὶ καὶ λύπαι δονοῦσαι ὀξέως τὴν εὐκίνητον καρδίαν, δὲν συνταράσσει τὸ παράπαν τὴν ὀμαλότητα αὐτοῦ καὶ τὴν εὐρυθμίαν. Ἐκ τῶν μετεώρων τῆς θεωρίας καὶ τῆς φαντασίας πεδίων ἐπανήρχετο εὐχερῶς εἰς τὸν πρακτικὸν κόσμον καὶ ἔζη ἐν αὐτῷ ὡς νὰ μὴ ἐγκατέλιπέ ποτε τὸ ἔδαφος τούτου ἀγγίλους πάντοτε ἐν τῷ χειρισμῷ τῶν πραγμάτων καὶ ἐραστῆς μὲν τῶν τέρψεων, ἀλλὰ μέτριος ἐν ταῖς ἡδοναῖς, ἀσκῶν εὐλαδῶς τὰ τῆς ἐν οἴκῳ λατρείας, θαρραλέος ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ ὑπομενετικὸς πρὸς τὴν ἥτταν. Ὁ Ἕλληνας εὗρισκε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐξορίᾳ παραμυθίαν καὶ γαλήνην. «ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλληνες αἰεὶ παῖδές ἐστε, γέρον δ' Ἕλληνας οὐκ ἔστιν», ἔλεγε ὁ Αἰγύπτιος ἱερεὺς κατὰ τὸν Πλάτωνα. Ἐν διαφόρῳ τινὶ ἐκδοχῇ ἢ ῥῆσις αὕτη εἶναι ἀληθῆς περὶ τοῦ λαοῦ τούτου ὡς καὶ περὶ τῶν νικηφόρων αὐτοῦ ἀθλητῶν, οἵτινες ἐκοσμοῦντο ὑπ' ἀειθαλοῦς νεότητος καὶ εὐθυμίας, ἔστιλλον φαιδροὶ λάμποντι μετώπῳ καὶ εὐμορφίᾳ σώματος, ἦσαν δὲ καὶ ἐνδοθεν καὶ ἔξωθεν οἱ αὐτοὶ καὶ ὅμοιοι ἐν χαριεστάτῃ συζυγίᾳ κάλλους καὶ ἐχεφροσύνης.

Καὶ τοιαύτη μὲν φαίνεται ἡ εἰκὼν τῶν πραγμάτων καθ' ὅλου, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἄλλα τινὰ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας. Δὲν εἶναι τῷ ὄντι δύσκολον ν' ἀνακαλύψωμεν ζοφερά τινὰ μέρη καὶ σημεῖα, ἀτινα ἡμαῦρον τὴν τέρψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου ἐν τοῖς κυρίως γνωστοῖς ἡμῖν χρόνοις, ὅσον τὴν στενὴν φιλαυτίαν τῆς κυβερνώσης τάξεως, τὴν ἀγρίαν μισαλλοδοξίαν, τὴν θηριώδη ἐμπάθειαν τῆς πολιτικῆς φατρίας, τὰς αἰφνιδίους μεταπτώσεις τῆς τύχης καὶ τὴν ἀστασίαν ἐν γένει πάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Καὶ ἐὰν μόνον ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ συγγράμματα αὐτῶν καὶ ἀναγράψωμεν ἀπλῶς τὰς ἐν αὐτοῖς ἐκδηλουμένας διαθέσεις καὶ τὰ φρονήματα, θ' ἀκούσωμεν πλείστας φωνὰς γοερὰς καὶ δῆ καὶ τόνους ἀπογνώσεως, οἵτινες ἀπάδουσιν ἐντελῶς πρὸς τὴν καλουμένην Ἑλληνικὴν ἡρεμίαν καὶ γαλήνην.

Συμφυῆς τις ἀθυμία ἰδιάζει εἰς τὸν Ἕλληνα καὶ ἀπαντᾷ ἤδη παρ' Ὀμήρῳ. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀχιλλεὺς, ὡς οἱ πλείστοι τῶν

ποιητικῶν ἡρώων, ἔχει φλέβα μελαγχολίας, ὁ δὲ ἄωρος αὐτοῦ θάνατος εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἢ ἐπιφθόρος τῆς Ἰλιάδος:

νῦν δ' ἄμα τ' ὠκύμορος καὶ δίζυρος περὶ πάντων
ἐπλεο' τῷ σε κακῇ αἰσῇ τέκον ἐν μεγάροισιν.

ἀναφωνεῖ ἢ Θέτις πρὸς τὸν υἱὸν τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ Ὀμηρικοῦ ποιήματος, ἢ αὐτὴ δὲ λέξις «ὠκύμορος» ἀναβαίνει εἰς τὰ χεῖλη τῆς, ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου ἐπαναλαμβάνῃ τὸ αὐτὸ φώνημα καὶ ὅταν πάλιν παρακαλῇ τὸν Ἡφαιστον νὰ χαλεκύσῃ νέα ὄπλα διὰ τὸν Ἀχιλλεὺς συνηγοροῦσα ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τῆς. Παρὰ τῆς μητρὸς του οὗτος ἔμαθεν, ὅτι εἶχεν αἵρεσιν διττῆς τύχης καὶ λέγει,

μήτηρ γὰρ τέ με φησὶ θεὰ, Θέτις ἀργυρόπεζα,
διχθαδίας κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλοσθε.
εἰ μὲν κ' αὔθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι,
ὄλετο μὲν μιν νόστος, ἀτὰρ κλέος ἀφθιτον ἔσται·
αἰ δὲ κεν οἴκαδ' ἱκωμι φίλην ἐς πατρίδα γαίαν,
ὄλετό μοι κλέος ἐσθλόν, ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰὼν
ἔσσεται, οὐδέ κέ μ' ὦκα τέλος θανάτοιο κιχείη.

Πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰλιάδος ἡ τύχη αὐτοῦ ἦτο κεκριμένη καὶ γνωρίζων ταύτην ὁ Ἀχιλλεὺς στέργει καὶ ὑπομένει. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἶναι βραχεῖα, — μινυνηθᾶδιόν περ ἔοντα, — εἴχεται μόνον νὰ μὴ μείνῃ ἄμοιρος τιμῆς. Ὁμοῖα μοῖρα ἔλαχε καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Ἔκτορα καὶ ἡ σκιά τοῦ προῦρου θανάτου ἐπισκοτίζει τὴν ὁδὸν ἀμφοτέρων. Ὁ Ἔκτωρ λέγει:

εἴδ' γὰρ ἐγὼ τότε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
ἔσσεται ἡμᾶρ ὅτ' ἂν πατ' ὀλώλη Ἴλιος ἱρή
καὶ Πριάμος καὶ λαὸς εὐμμελίω Πριάμοιο,

ἀλλ' οὐδόλως ὁ ἔρωσ αὐτοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του ἀποτρέπει αὐτὸν ἀπὸ τῆς μάχης ἐκ δειλίας

οὐδέ με θυμὸς ἀνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλὸς
αἶει καὶ πρῶτοισι μετὰ Τρῶεσσι μάχεσθαι,
ἀρνύμενος πατρός τε μέγα κλέος ἢδ' ἑμὸν αὐτοῦ.

Ἐτι δὲ σαφέστερον γνωρίζει ὁ Ἀχιλλεὺς τί περιμένει αὐτὸν ὅσον οὕτω καὶ ἡ πρόγνωσις αὕτη καθιστᾷ ἐξαιρέτως περιπαθῆς πᾶν ὅτι λέγει καὶ πράττει. Ἄλλ' ὅμως οὐδεμίαν ἐκφέρει λέξιν

μεμφιμοιρίας και θρήνου. Ἀλγῶν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρὸς κλοῦ ἀναφωνεῖ:

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοι περ,
 θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκη·
 νῦν δ' εἰμ', ὄφρα φίλης κεφαλῆς ὀλετῆρα κιχείω
 "Ἐκτορα" κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι, ὅππότε κεν δῆ
 Ζεὺς ἐθέλη τελέσαι ἢ δ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.

Εἰς δὲ στίχος συγκεφαλαιωτὸ τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς κείσομ', ἐπεὶ κε θάνω· νῦν δὲ κλέος ἐσθλὸν ἀροίμην.

Εἰς τὸν ἵππον Ξάνθον, ὅστις ἐκ φύσεως ἔχων ἀνθρωπίνην φωνὴν εἶπεν εἰς αὐτὸν περὶ τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου, ἀπήντησε:

Ξάνθε, τί μοι θάνατον μαντεύσαι; οὐδέ τί σε χρεῖ,
 εὐ νῦν τοι οἶδα καὶ αὐτός, ὃ μοι μόρος ἐνθάδ' ὀλέσθαι,
 νόσφι φίλου πατρὸς καὶ μητέρος· ἀλλὰ καὶ ἔμπης
 οὐ λήξω πρὶν Τρώας ἄδην ἐλάσαι πολέμοιο.

Τελευταῖον δέ, ὅτε ὁ Πρίαμος προσέρχεται νύκτωρ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ τὸν νεκρὸν τοῦ "Ἐκτορος ὃ Ἀχιλλεὺς μαλάσσεται ὑπὸ τῆς λύπης τοῦ πρεσβύτου καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἄλγους. Ἀναμιμνήσκεται τοῦ πατρὸς τοῦ Πηλέως, εἰς ὃν οἱ θεοὶ ἔδωσαν μὲν εὐδαιμονίαν καὶ πλοῦτον καὶ νόμφην ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ πόντου· ἀλλ' ἐνειμὴν εἰς αὐτὸν καὶ λύπην, διότι «ἓνα παῖδα τέκεν παναιώριον», ὅστις δὲν μέλλει νὰ γηροτροφῆσῃ αὐτόν, ἀλλὰ παραμένει μακρὰν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τρώων.

Ἐν τῷ ἀξιομνημονεύτῳ ἐκείνῳ λόγῳ,¹ ὃ Ἀχιλλεὺς αἰρεται ὑπεράνω τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἄλγους καὶ αἰσθάνεται ἐκ περιωπῆς οἰκτον πρὸς τοὺς δυστήνους ἀνθρώπους ἐκτραγιδῶν ἀμιμήτως τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν ἐπικλωσθεῖσαν ἀθλίαν αὐτῶν τύχην ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἡ ἔντονος ἐνταῦθα τρανότατα ἐκφαινομένη ἀθυμία τοῦ Ἀχιλλέως χαρακτηρίζει τὴν παρ' Ὀμήρῳ μελαγχολίαν, ἣτις εἶναι ἀδρά, φιλόανθρωπος καὶ γενική·

οἴη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.
 φύλλα τὰ μὲν τ' ἀνεμος χαμάδιε χέει, ἀλλὰ δὲ θ' ὄβλη
 τηλεθώσα φύει, ἔαρὸς δ' ἐπιγίγνεται ὠρῆ·
 ὡς ἀνδρῶν γενεή ἢ μὲν φύει, ἢ δ' ἀπολήγει.

¹ Ὀμ. Ἰλ. Ω. 518—51.

Τὰ ρήματα ταῦτα, ἅτινα εἶναι ὁ πρῶτος μετ' ἐπιγνώσεως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποιήσει ἀπαντῶν στεναγμὸς περὶ τῆς θνητῆς καὶ ἐπικήρου φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐρρήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰλαίου πρὸς τὸν Διομήδη, ὅταν οἱ πολεμισταὶ οὗτοι ἦλθον εἰς μονομαχίαν. Πάλιν δὲ καὶ αὐθις παρ' Ὀμήρῳ ὑπεράνω τοῦ ὀρυμαγδοῦ τῆς μάχης καὶ τοῦ θριάμβου τοῦ νικητοῦ ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς ἀνθρωπίνης στοργῆς καὶ τῆς περιπαθοῦς ταλαιπωρίας. Πᾶσα διάκρισις γένους ἐξαλείφεται, "Ἕλληνες δὲ καὶ Τρῶες, φίλοι καὶ ἐχθροὶ συμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ βαθείᾳ συμπαθείᾳ, ἣν ὁ ποιητὴς αἰσθάνεται διὰ τὰ δάκρυα καὶ τοὺς στεναγμοὺς τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλ' ἢ παρ' Ὀμήρῳ μελαγχολία εἶναι οἰκειότερα καὶ ὁμοιότερα πρὸς τὴν τῆς νεότητος μάλλον ἢ πρὸς τὴν τῆς τελείας ἡλικίας. Ἡ ἀθυμία ἐπακολουθεῖ καὶ ἄλλοτε ὅταν ἡ τέρψις τῆς ζωῆς καὶ ἡ θεὰ τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κάλλους εἰσέρχονται εἰς τὴν ψυχὴν καὶ καταλαμβάνωσιν αὐτήν. Ἀμφοτέρω δὲ τὰ αἰσθήματα ταῦτα, ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη, δὲν διαστάνται πολὺ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐναλλάσσονται ἀμοιβαίως ἀνθέλκοντα τὴν ψυχὴν. Ἀναφύονται ὑπ' ἀμέτρου πόθου καὶ εἶναι ἐπιγεννήματα δίψης καὶ δυνάμεως ἢ ἱκανότητος ἀπολαυστικῆς. Ἡ ἐν τῇ προεδηκυῖα ἡλικίᾳ γινομένη ἀνακάλυψις τῆς ἀσυμμετρίας, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆς, ἐπάγεται τὴν πρόθυμον ἀποδοχὴν καὶ ὑπομονὴν πολλῶν ἐλλείψεων καὶ στερήσεων. Οἱ στοχασμοὶ τῶν Ὀμηρικῶν ἀνδρῶν ἀνεστρέφοντο πάντοτε ἐντὸς τοῦ ἡρωϊκοῦ κύκλου ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ καὶ ἀληθινοῦ ἐδάφους. Κεῖται μακρὰν εἰσέτι ἡ περίοδος τῆς δυσέλπιδος ἐκείνης μέσης ἡλικίας, ἐν ἣ ἔξαφανίζεται ἡ ὄνειροπολουμένη μακαριότης καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ ζωῇ προσφερόμενα ἀγαθὰ κρίνονται ἐλλιπῆ. Ἄλλ' ἐν ἣ ἡ ποιητικὴ μελαγχολία τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων εἶναι συναφῆς πρὸς τὰς ὑψηλὰς ἐλπίδας τῆς νεότητος, ἣτις ἀπειρόκακος οὐσα ἀσμενίζει εἰς πάντα κόπον, ἢ ὁμοιότης τῶν δύο εἰδῶν τῆς μελαγχολίας εἶναι μόνον μερικὴ. Ἡ νεανικὴ μελαγχολία εἶναι ἀπότοκος τῆς φαντασίας καὶ τῆς φιλαυτίας. Ὁ μελαγχολῶν νέος ζῆ ἐντὸς ἰδίου κόσμου καὶ βλέπει τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ εἶδωλον. Εἶναι δὲ ὁ κόσμος τοῦ οὗτος μεστὸς λαμπρῶν ὄνειρων ἐμφανῶν, ἅτινα διαλύονται καὶ ἀναγεννῶνται πάλιν ἐνδελεχῶς. Ὅταν τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἐλπίδων πέσῃ, ἢ νεότης ἀσχάλλει

κατὰ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ παρεκτός τῶν ἀποτυχιῶν καὶ τῶν διαφεύσεων ὑπάρχουσι περιστάσεις, ἐν αἷς τὸ ἐκ τῆς ζωῆς ἄλγος εἶναι τοσοῦτον δριμύ, ὥστε γίνεται ἀφόρητον οὐχὶ τὸ παράπαν ὑπὸ λόγου τινὸς διηκριβωμένου, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξ ὁρμῆς τινος ἐμφύτου. Ἡ παρ' Ὀμήρῳ ὁμῶς μελαγχολία εἶναι καθαρὰ τοιούτων φανταστικῶν στοιχείων. Ἡ ἐλπίς καὶ ἡ ἀνελπιστία δὲν διαδέχονται ἀλλήλας παρ' αὐτῷ. Ἡ ἀκιμαία νεανικῆ ζωῆ σὺν τῇ ἀμέτρῳ αὐτῆς δραστηριότητι συνοικεῖ φιλίως καὶ συμβιδάζεται μετὰ τοῦ γαληνοῦ φρονήματος τῆς μακρᾶς πείρας, «τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ φρουροῦντος τὴν θνητὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου».

Ἄλλ' ὅσα μεγάλη καὶ ἀν εἶναι ἡ περιπάθεια καὶ ἡ εὐαισθησία παρ' Ὀμήρῳ, οὐδέποτε ὁ θάνατος κρίνεται προτιμότερος τῆς ζωῆς. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς μελλούσης ζωῆς τὸ αἶσθημα τῆς ἀπολεσθείσης εὐδαιμονίας εἶναι βαθύτατον καὶ ἀπαρηγόρητον. Ὁ κάτω τόπος ἢ κόσμος παρ' Ὀμήρῳ εἶναι πενιχρὸς καὶ εὐτελής ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τῆς ἄκρας δύσεως κείμενος, ἐνθα ὑπάρχει αἰώνιον κνέφας. Ὁ βίος τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων εἶναι ὠχρὰ εἰκὼν τοῦ ἐν τῇ γῆ ἄνω. Ὁ Ὠρίων, ὁ φασματώδης κυνηγός, θηρεύει φάσματα ζώων, τὰ φάσματα ἐκείνων τῶν ζώων, ἅτινα αὐτὸς οὗτος ἐφόνευσεν ἐν τοῖς ἐρήμοις τόποις τῆς γῆς. Ὁ Μίνως κάθηται ἐν φάσματι δικαστηρίου καὶ κρίνει. Ὅλα δὲ εἶναι μηχανικῆ ἀπομίμησις καὶ τρόπον τινὰ παρωδία τῶν ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ πραχθέντων καὶ συμβάντων. Ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ὑπόστασιν ἔχει μόνον ἡ βάσανος ἢ ἡ κόλασις. Μεγάλοι τινὲς κακοῦργοι ἐπιχειρήσαντες νὰ ὑπερβῶσι τὰ ὅρια τῆς ζωῆς καὶ ν' ἀντιποιηθῶσι τῆς θείας προνομίας κολάζονται δι' ἀσκόπων μόχθων καὶ δι' ὀρέξεων ἀνεκπληρώτων. Αὐτὸς ὁ Ἄδης εἶναι «τὸ μίσθημα τῶν θεῶν», αἱ δὲ ψυχαὶ καταβαίνουσιν εἰς αὐτὸν οἰμώζουσαι ἐλεεινῶς. Ὁ ἐν αὐτῷ τόπος εἶναι ἔρημος πάσης τέρψεως καὶ κατοικεῖται ὑπὸ «ἀμενηνῶν καρῆνων» καὶ «νεκύων καταφθιμένων». Ὁ Ἀχιλλεὺς λέγει:

«Μὴ δὴ μοι θανάτῳ γε παραῦδα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
βουλοίμην κ' ἐπάρουρος εἶναι θητευέμεν ἄλλῳ,
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοςτος πολὺς εἴη,
ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.»

Ἡ ἀντίθεσις τῆς μακαριότητος τῶν θεῶν, τῶν «ρεῖα ζών-

των», καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐπικλωσθείσης κακοδαιμονίας εἶναι πηγὴ δυσθυμίας ἐν τῷ Ὀμηρικῷ βίῳ. Ὁμοίως ἐν τῷ Ὀμηρικῷ ὕμνῳ εἰς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα, ἢ ἐν Ὀλύμπῳ ὁμήγουρις τέρπεται ἀκούουσα ὅτι

Μοῦσαι μὲν θ' ἅμα πᾶσαι ἀμειβόμεναι ὅτι καλῆ,
ὕμνευσόν ρα θεῶν δῶρ' ἀμβροτα ἠδ' ἀνθρώπων
τλημοσύνας, ὅσ' ἔχοντες ὑπ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
ζῶουσ' ἀφραδέες καὶ ἀμήχανοι, οὐδὲ δύνανται
εὐρέμεναι θανάτοιο τ' ἄκος, καὶ γήραος ἄλκαρ.

Καὶ ἐν τῷ ὕμνῳ εἰς Δῆμητραν ὅτε ἐκ τυφλῆς στοργῆς πρὸς τὸν υἱὸν τῆς ἡ Μετάγειρα σφίζει αὐτὸν, ὡς νομίζει, ἐκ τοῦ θανάτου ἐν ᾧ ἐπ' ἀληθείας ἀποστερεῖ αὐτὸν τῆς ἀθανασίας, ἦν ἄλλως θὰ ἐκέρδαινε, ἡ θεὰ ἀναφωνεῖ:

Νῆιδες ἀνθρωποὶ καὶ ἀφράδμονες οὐτ' ἀγαθοῦ
αἴσαν ἐπερχομένου προγνώμενοι οὐτε κακοῦ!

Ἡ ἀγνοία καὶ ἡ ἀμβλυωπία τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἐν τῇ κατόπιν τραγωδίᾳ σκηνογραφουμένη, καταγγέλλεται ἀρχῆθεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποιήσει. Οἰκτρὰ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀγνοία, ἀλλ' ἡ τύφλωσις τοῦ μὴ βλέποντος ἐν ᾧ βλέπει, τοῦ μὴ ἐννοοῦντος τί εἶναι ὠφέλιμον εἰς αὐτὸν καὶ ἀγαθόν.

Τὰ ἐκ τῆς ψευδοῦς γνώσεως παθήματα ἀναγράφονται συχνάκις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἐξαιρέτως δ' ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Προμηθέως κατὰ τὸν Ἡσίοδον. Μετὰ τὴν κλοπὴν τοῦ πυρός ὁ Ζεὺς κατεδίκασε τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα

τέρπωνται κατὰ θυμὸν εὖν κακὸν ἀμφαγαπῶντες.

Ἡ διὰ τοῦ Τιτᾶνος τούτου κτηθεῖσα δεξιότης καὶ ἀγγίνοια εἶναι μὲν δῶρα τῶν ἀνθρώπων ἀναφαίρετα, ἀλλ' ἡ πλάνη ὡς σκιά θὰ συνακολουθῇ αἰωνίως μετὰ τῆς γνώσεως.

Παρ' Ἡσίοδῳ ἡ διαφωνία ἢ τὸ χάσμα μετὰ τῆς προθέσεως καὶ τῆς πράξεως ἢ τοῦ ἀποτελέσματος εἶναι ὁ κολοφῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος. Ἄπας ὁ ἀνθρώπινος βίος εἶναι θέαμα ὑπερβαλλόντως ἐλεεινόν. Ὁ ποιητὴς οὗτος συνέπεσε νὰ ζῇ ἐν χαλεπαῖς ἡμέραις, ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ χειρίστῃ περιόδῳ τῆς παρακμῆς. Μυρία κακὰ κατ' αὐτὸν πλανῶνται μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ νόσοι ἡμέραν τε καὶ νύκτα αὐτόματοι φοιτῶσι

βλάπτουσαι δεινῶς τοὺς θνητοὺς καὶ σιγῇ ἢ ἀφορητῇ μάλιστα ἐνσκήπτουσαι ἕνεκα τῆς ἀσπλαγχνίας τοῦ Διός.

Νῦν γὰρ δὴ γένος ἐστὶ αἰθέρων· οὐδέ ποτ' ἡμᾶρ
παύσονται καμάτου καὶ ὀϊζύος οὐδέ τι νύκτωρ
φθαιρόμενοι, χαλεπὰς δὲ θεοὶ διώσουσι μερίμνας.

Ἡ ἄκρα δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀθλιότης ἐκκορυφούται ἐν τῇ
ἑξῆς θρηνώδει στίχῳ

πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα.

Καὶ ὁμοίως ὁ ποιητὴς πιστεύει εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ κόσμου
διάταξιν καὶ διοίκησιν καὶ οὐδαμοῦ ἐγείρει φωνὴν ἀσεβῆ πρὸς
τοὺς θεοὺς, εἰς ὧν ὑπακούει τὰς βουλὰς ὡς ἀναποδράστους,
καὶ διδάσκει τὸ μάθημα τῆς ἐργασίας μετὰ πίστεως καὶ ζήλου.
Ἡ ἐργασία εἶναι ἡ μόνη ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὁδὸς μακρὰ
μὲν καὶ τραχεῖα ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ κατόπιν καὶ ἐν τέλει εὐκόλος.

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος.

Προτρέπει μετὰ πολλῆς σαφηνείας καὶ παρρησίας εἰς ἐργα-
σίαν, δι' ἧς πληροῦνται αἱ βιοτικαὶ χρεῖαι καὶ θεραπεύονται τὰ
ἀφόρητα δεινὰ τῆς πενίας. Ἐὐφρόνημα καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν
ἀναπτύσσει ὁ Ἡσίοδος τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, εἶναι ὑψηλὰ
καὶ εὐγενῆ· ἕνεκα δὲ τούτου ἡ ἐργασία δὲν φαίνεται λυπηρὰ
ἀνάγκη, ἀλλ' εὐπρεπὲς τι καὶ εὐφρόσυνον ἐν τῇ βίῳ τοῦ
ἀνθρώπου. Ὁ ποιητὴς οὗτος δὲν εἶναι ἐν τῶν φρονούντων, ὅτι
ἡ ζωὴ εἶναι ἄχθος· αἰσθάνεται τὴν αἰγλήν, ἣτις ἐπακολουθεῖ
ἐκ τῆς νικωμένης δυσχερείας καὶ ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ρώμης τῆς
βουλήσεως. Ἔνεκα δὲ τῆς βαθείας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συμ-
παθείας του συνιστᾷ ἐνθέρμως τὰς ὀλίγας ἀπλᾶς τέρψεις, ὅσαι
εἶναι προσίται εἰς τοὺς θνητοὺς.

Ἄλλο δὲ καὶ νεωτερικώτερον εἶδος μελαγχολίας ἐκφαίνεται
πρωτίμως ἤδη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποιήσει. Ἐν τοῖς στίχοις τοῦ
Μιμνέρμου, ὅστις ἔγραφεν αὐτοὺς μεσοῦσης τῆς ἐβδόμης π. Χρ.
ἑκατονταετηρίδος, βλέπομεν τὸ πρόωρον γῆρας τοῦ Ἑλληνικοῦ
πνεύματος. Ἐὰ ὀλίγα διασωθέντα ἀποσπάσματα τοῦ ποιητοῦ
τούτου ἐμφαίνουσιν, ὅτι συνετάχθησαν πάντα μονοειδῶς καὶ
ὁμοτόνως. Ἡ ὑπόθεσις αὐτῶν εἶναι αἱ ἐφήμεροι τέρψεις τῆς
νεότητος αἱ παρερχόμεναι «ὥσπερ ὄναρ ὀλιγοχρόνιον», τὸ

ἀργαλέον, ὀδυνηρὸν καὶ ἀμορφον γῆρας, «ἐχθρὸν μὲν παισίν,
ἀτίμαστον δὲ γυναιξίν», τὸ ἀπεργαζόμενον ἴσον καὶ ὅμοιον
τὸν τε εὐμορφον καὶ τὸν δύσμορφον, τὸ φεῦγον καὶ αὐτὸ τὸ
φῶς τοῦ ἡλίου. Ἀποφαίνεται περὶ τοῦ βίου μετὰ δυσθυμίας
καὶ ἐν ᾧ λαλεῖ περὶ ὑπομονῆς τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ εἶναι
ὅτι ὁ νοήμων ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀρπάξῃ καὶ νὰ ὀρέπῃ τὰς
τέρψεις τῆς ὥρας. Λαμβάνων ὡς ἐνδόσιμον τὸν μνημονευθέντα
ἤδη στίχον τοῦ Ὀμήρου

οἷηπερ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,

εἰς ὃν ἀσμενίζουσιν οἱ ἐλεγειακοὶ, ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν τὴν
ιδεάν ταύτην. Ἀλλὰ πόσον ἀφίσταται τοῦ ἀπλοῦ νοήματος τοῦ
Ὀμήρου!

Ἡμεῖς δ' οἶά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὄρη
ἦρος, ὅτ' αἰψ' αὐγῆσ' ἀΐξεται ἡελίου,
τοῖς ἱκελοῖ, πῆχυιον ἐπὶ χρόνου ἀνθεῖν ἠβῆς
τερπόμελλα, πρὸς θεῶν εἰδότες οὔτε κακὸν
οὐτ' ἀγαθόν· Ἰήρες δὲ παρῆσθησιν μέλαινοι,
ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γῆρας ἀργαλέον,
ἡ δ' ἐτέρη θανάτοιο· μίνυθα δὲ γίγνεται ἠβῆς
καρπός, ὅσον τ' ἐπὶ γῆν κίθναται ἡέλιος·
αὐτὰρ ἐπὶν δὴ τοῦτο τέλος παραμείψεται ὄρης,
αὐτίκα τεθνάμεναι βέλτιον ἢ βίος.
πολλὰ γὰρ ἐν θυμῷ κακὰ γίγνεται· ἄλλοτε δ' οἶκος
τρυχοῦται, πενίης δ' ἔργ' ὀδυνηρὰ πέλει·
ἄλλος δ' αὖ παιδῶν ἐπιθεύεται, ὧν τε μάλιστα
ἱμείρων κατὰ γῆς ἔρχεται εἰς Ἀἴθην·
ἄλλος νοῦσον ἔχει θυμοφθόρον, οὐδέ τις ἐστὶν
ἀνθρώπων, ᾧ Ζεὺς μὴ κακὰ πολλὰ διδοί.

Ὁ Θεόγνις ὡσαύτως, ὅστις ἔζη αἰῶνα ὕστερον, εἶναι ὡς ὁ
Μιμνέρμος πρακτικῶς Ἐπικούρειος.

Ἦδη τερπόμενος παίζω· θηρὸν γὰρ ἐνεβθεν
γῆς, ὀλέσας ψυχὴν, κείσομαι ὥστε λίθος
ἄφθογγος, λείψω δ' ἐρατὸν φάος ἡελίοιο,
ἔμπης δ' ἐσθλός ἐὼν εἶφομαι οὐδὲν ἔτι.

Ἦσα μοι, φίλε θυμέ· τάχ' αὖ τινὲς ἄλλοι ἔσονται
ἄνδρες, ἐγὼ δὲ θανάων γαῖα μέλαιν' ἔσομαι.

και ἀλλαχοῦ λέγει:

Οὐκ ἔραμαι κλισίῃ βασιλῆω ἐγκατακεῖσθαι
τεθνεώς, ἀλλὰ τί μοι ζῶντι γένοιτ' ἀγαθόν.
ἀσπάλαθοι δὲ τάπησιν ὁμοῖον στρώμα θανόντι
τῷ ξύλον οὐ σκληρόν γίνεται, οὐ μαλακόν.

Ὁ ποιητὴς οὗτος δὲν ἔζησεν ὁμαλῶς ὡς ὁ Μίμνερμος. Ἄνα-
μιχθεὶς εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας τῆς πόλεως αὐτοῦ ἐν Μεγά-
ροις ἔπαθε τὰ δεινότατα ἐν τῇ κοινωνικῇ ἐνταῦθα στάσει· διότι
ἐφυγαδεύθη ἐκεῖθεν, ἀπεστερήθη τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ και
ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν φίλων του· ἔλαβε δὲ τούτων πάντων
πικρὰν πεῖραν

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενήθι δεδμημένος οὔτε τι εἰπεῖν
οὐθ' ἔρξαι δύναται, γλῶσσα δὲ οἱ δέδεται.

Ἄν και ἐπιστρέψας ἀποκατεστάθῃ ἐν τῇ πατρίδι του, οἱ λόγοι
του δονοῦνται ὑπὸ προσωπικῆς περιπαθείας και ὑπὸ δριμείας
ἀγανακτήσεως διὰ τὴν γενομένην εἰς αὐτὸν ἀδικίαν, πρὸς δὲ
τούτοις ἐμφαίνουσιν ἐμπαθῆ ἐπιθυμίαν ἀντιποίνων και τιμωρίας
τῶν ἐχθρῶν του

τῶν εἰη μέλαν αἷμα πιεῖν.

Βλέπει πανταχοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτος τῆς βίας και
τῆς ἀνομίας

Αἰδῶς μὲν γὰρ ὄλωλεν· ἀναιδείη δὲ και ἠδρις
νικήσασα δίκην γῆν κατὰ πᾶσαν ἔχει.

Τὰ χρήματα μόνον τιμῶνται

και ἐκ κακοῦ ἐσθλός ἐγημην
και κακός ἐξ ἀγαθοῦ· πλοῦτος ἐμειξε γένος.

Ἔνεκα τῆς ἐπιγαμίας εὐγενῶν και ἀγενῶν

Οἱ πρόσο' ἀγαθοὶ νῦν αὐ κακοὶ, οἱ δὲ κακοὶ πρὶν
νῦν ἀγαθοὶ.

Δὲν ὠφελεῖ νὰ εἶναι τις δίκαιος και πιστὸς φίλος και ἑταῖρος,
ἀλλὰ πανοῦργος και ποικίλος τὸ ἦθος δίκην πολυπλόκου πολύ-
ποδος τοῦ λαμβάνοντος τὸ χρῶμα τῆς πέτρας, εἰς ἣν προσκόλ-
λάται. Στίχοι, οἷον οὔτοι

Ὅλβιος οὐδαίς
ἀνθρώπων, ὀπόσους ἠέλιος καθορᾷ,

εἶναι ἀληθινὸς θρῆνος πολλάκις ἀπαντῶν παρά ταῖς ποιηταῖς,
ὅστις ἀπεκορυφώθη εἰς τὰ γνωστὰ ἑλληνικὰ ἔπη ταῦτα,

Πάντων μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον
μηδ' εἰσεῖν αὐγὰς θεῆος ἡελίου,
φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἄϊδαο περῆσαι
και κεῖσθαι πολλὴν γῆν ἐπισσάμενον.

Και ὁ Σοφοκλῆς ὁμοίως λέγει

μη φῦναι τὸν ἀπαντα νικᾷ λόγον· τὸ δ', ἐπεὶ φανῆ,
βῆναι κεῖθεν ὀθενπερ ἦκει πολὺ δεῦτερον ὡς τάχιστα.

Και ὁ Εὐριπίδης

τὸ μὴ γενέσθαι κρεῖσσον ἢ φῦναι βροταῖς.

Ὡσαύτως και ὁ Βακχυλίδης

Θνατοῖσι μὴ φῦναι φέριστον,
μηδ' ἀελίου προσιδεῖν φέγγος.

Ἄλλ' ὁ Θεόγνις διδάσκει τὴν φρόνησιν, ἣν αὐτὸς παῖς ἔτι
ὦν ἔμαθε παρά τῶν ἀγαθῶν, ἦτοι τῶν σπουδαίων και τῶν ὑπε-
ρόχων, και νοθετεῖ τὸν φίλον του νὰ πορεύηται τὰς παλαιὰς
ὁδοὺς τῶν προγόνων.

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι πατὴρ και μητὴρ ἀμείνον
ἐπλεθ', ὅσοις εἰσὶν, Κύρνε, μέμηλε δίκη.
Οὐδαίς, Κύρν', ἀτης και κέρθεος αἴτιος αὐτός,
ἀλλὰ θεοὶ τούτων δώτορες ἀμφοτέρων·
οὐδέ τις ἀνθρώπων ἐργάζεται ἐν φρεσὶν εἰδώς,
ἐς τέλος εἴτ' ἀγαθὸν γίνεται εἴτε κακόν·
Πολλάκις γὰρ δοκέων θῆσει κακόν, ἐσθλὸν ἔθηκεν,
και τε δοκέων θῆσειν ἐσθλόν, ἔθηκε κακόν.
οὐδὰ τῷ ἀνθρώπων παραγίγεται, ὅσο' ἐθέλησιν·
ἴσχει γὰρ χαλεπῆς πείρατ' ἀμηχανίης,
ἀνθρωποὶ δὲ μάταια νομίζομεν, εἰδότες οὐδὲν·
θεοὶ δὲ κατὰ σφέτερον πάντα τελεῦσαι νόον.

Ἄλλὰ πάλιν ἐν ᾧ ἐπαναλαμβάνει τὰ παραγγέλματα τῆς εὐσε-
βείας αἴφνης ἐκτρέπεται ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γνώμης παρω-
θούμενος ὑπὸ τῶν παθημάτων τοῦ δικαίου, ἀποτείνει τὸν λόγον
πρὸς τὸν Δία και καταγγέλλει αὐτὸν ὡς ἄδικον ἐν τῇ διοικήσει
τοῦ κόσμου μετὰ τόλμης ἴσης πρὸς τὴν τοῦ Προμηθέως τοῦ
Αἰσχύλου ἢ τοῦ Ἰώδ·

Ζεῦ φίλε, θαυμάζω σε· σὺ γὰρ πάντεσσιν ἀνάσσεις,
τιμὴν αὐτὸς ἔχων και μεγάλην δύναμιν,

ἀνθρώπων δ' εἴ οἶσθα νόον καὶ θυμὸν ἑκάστου,
 σὸν δὲ κράτος πάντων ἔσθ' ὑπατον, βασιλεῦ·
 πῶς δὴ σευ, Κρονίδη, τολμᾶ νόος ἀνδρας ἀλιτρούς
 ἐν ταύτῃ μοίρῃ τὸν τε δίκαιον ἔχειν,
 ἦν τ' ἐπὶ σωφροσύνην τρεφθῆ νόος, ἦν τε πρὸς ὕβριν
 ἀνθρώπων ἀδίκαις ἔργμασι πειθομένων;
 οὐδέ τι κεκριμένον πρὸς δαίμονός ἐστι βροτοῖσιν,
 οὐδ' ὁδὸν ἦν τις ἴων ἀθανάτοισιν ἄδοι.
 Ἐμπης δ' ὄλβον ἔχουσιν ἀπήμονα· τοὶ δ' ἀπὸ δειλῶν
 ἔργων ἰσχυόνται θυμὸν, ὁμῶς πενήτην
 μητέρ' ἀμηχανίης ἔλαβον τὰ δίκαια φιλεῦντες,
 ἦ τ' ἀνδρὸς παράγει θυμὸν ἐς ἀμπλακίην,
 βλάπτουσ' ἐν στήθεσσι φρένας κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης.

Ὁ Σόλων παρηγορεῖ ἑαυτὸν ἀναλογιζόμενος, ὅτι τὰ ἔργα
 τῆς βίας καὶ τῆς ὕβρεως δὲν εἶναι μακροχρόνια

οὐ γὰρ δὴν ὀνητοῖσ' ὕβριος ἔργα πέλει,
 ἀλλὰ Ζεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος, ἐξαπίνης δὲ
 ὥστ' ἀνεμος νεφέλας αἴψα διεσκέδασεν
 ἠρινός, ὃς πόντου πολυκύμονος ἀτρυγέτοιο
 πυθμένα κινήσας, γῆν κάτω πυροφόρον
 δηώσας καλὰ ἔργα, θεῶν ἕδος αἰπὸν ἱκάνει
 οὐρανόν, αἰθρίην δ' αὐτίς ἔθηκεν ἰδεῖν·
 τοιαύτη Ζηνός πέλεται τίσις, οὐδ' ἐφ' ἑκάστῳ,
 ὥσπερ ὀνητός ἀνὴρ, γίνεται ὀξύχολος·
 αἰεὶ δ' οὐ ἐλέγηθε διαμπερές, ὅστις ἀλιτρόν
 θυμὸν ἔχει, πάντως δ' ἐς τέλος ἐξεφάνη·
 ἀλλ' ὁ μὲν αὐτίκ' ἔτεισεν, ὁ δ' ἕστερον· εἰ δὲ φύγωσιν,
 αὐτοὶ μὴδὲ θεῶν μοῖρ' ἐπιούσα κίχῃ,
 ἤλυθε πάντως αὐτίς· ἀνάτιοι ἔργα τίνουσιν
 ἢ παῖδες τούτων ἢ γένος ἐξοπίσω.

Ὁ Θεόγνις δὲν εὐρίσκει παρήγορον τὸν τρόπον τοῦτον, ὅστις
 αὐξάνει μᾶλλον ἢ ἐλαττοῖ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὄνειδιζομένην ἀδικίαν.
 Παρακαλεῖ τὸν Δία ὅπως οἱ θεοὶ ἐπανορθώσι τὰ ἀδικήματα καὶ
 μὴ διαφεύγη τὴν ποινήν ὃ ἐνοχος μὴδὲ διὰ τὰς ὑπερβασίας καὶ
 τὰς ἀτασθαλίας τοῦ πατρὸς νὰ τιμωρῆται ὃ υἱὸς ἢ ὁ ἀπόγονος.

Ζεῦ πάτερ, εἴθε γένοιτο θεοῖς φίλα τοῖς μὲν ἀλιτροῖς
 ὕβριν ὀδεῖν καὶ σφιν τοῦτο γένοιτο φίλον
 θυμῷ, σθένεργα ἔργα μετὰ φρεσὶν ὅστις ἀπηνῆς
 ἐργάζοιτο, θεῶν μὴδὲν ὀπιζόμενος,
 αὐτὸν ἔπειτα πάλιν τείσαι κακὰ, μὴδ' ἔτ' ὀπίσω

πατρός ἀτασθαλίας παῖσι γένοιτο κακόν,
 παῖδας δ' οἷτ' ἀδίκου πατρός τὰ δίκαια νοεῖντες
 ποιῶσιν, Κρονίδη, σὸν χόλον ἀζόμενοι,
 ἐξ ἀρχῆς τὰ δίκαια μετ' ἀστοῖσιν φιλέοντες,
 μὴ τιν' ὑπερβασίην ἀντιτίθειν πατέρων.
 ταῦτ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς φίλα· νῦν δ' ὁ μὲν ἔρδων
 ἐκφεύγει, τὸ κακὸν δ' ἄλλος ἔπειτα φέρει.
 Καὶ τοῦτ', ἀθανάτων βασιλεῦ, πῶς ἐστι δίκαιον,
 ἔργων ὅστις ἀνὴρ ἐκτός ἐὼν ἀδίκων,
 μὴ τιν' ὑπερβασίην κατέχων μὴδ' ὄρκον ἀλιτρόν,
 ἀλλὰ δίκαιος ἐὼν, μὴ τὰ δίκαια πάθῃ;
 τίς δὴ κεν βροτός ἄλλος, ἔρῳν πρὸς τοῦτον, ἔπειτα
 ἄζοιτ' ἀθανάτους, καὶ τίνα θυμὸν ἔχων,
 ὅπποτ' ἀνὴρ ἀδικὸς καὶ ἀτάσθαλος, οὔτε τευ ἀνδρὸς
 οὔτε τευ ἀθανάτων μῆνιν ἀλευόμενος,
 ὕβριζῃ πλούτῳ κέκορημένος, οἱ δὲ δίκαιοι
 τρύχονται χαλεπῇ τειρόμενοι πενήτῃ;

Ὁ Θεόγνις εἶναι κατὰ ταῦτα ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων
 σχεδὸν ὁ πρῶτος ἀπαισιόφρων. Ἦτο βαθέως ἐκ πικρᾶς καὶ
 ἰδίας πείρας πεπεισμένος, ὅτι τὰ τοῦ κόσμου εἶναι πλημμελέ-
 στατα διατεταγμένα. Ἐπικαλεῖται τὸν Δία πρὸς διόρθωσιν
 αὐτῶν καὶ δὲν καταλύει μὲν τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα καὶ τὰς
 προγονικὰς δοξασίας καὶ παραδόσεις τῶν συμπολιτῶν του,
 ἀλλὰ κατὰ διάνοιαν δὲν πιστεύει, ὅτι ἡ ἀγαθότης τοῦ θεοῦ
 εἶναι ἴση πρὸς τὴν δύναμιν αὐτοῦ οὐδὲ τρέφει τινὰ ἐλπίδα, ὅτι
 αἱ προσπίπτουσαι ἀντιθέσεις καὶ διαφωναί θὰ ἐκλίπωσι ποτε
 ἐν τῷ κόσμῳ.

Μεταβαίνομεν ἐκ τοῦ Θεόγνιδος εἰς ἄλλον ποιητὴν πολὺ ἐκεί-
 νου ὑπεροχώτερον, εἰς τὸν Πίνδαρον, ὅστις ἠσθάνετο μὲν ἐπί-
 σης βαθύτατα τὴν ἀθλιότητα τῆς ἀνθρωπίνης τύχης, ἀλλ' ἐξήγ-
 γελλε τὸ φρόνημα αὐτοῦ κατὰ τρόπον γνησίως ἑλληνικόν. Τὸ
 ἐπὶ κληρον καὶ ἐφήμερον τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ καθ' ἡμᾶς εἶναι
 κοινότατος τύπος τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς, ἐνέπνευσέ τινας
 τῶν ἀπλουστάτων καὶ εὐγενεστάτων στίχων τῆς ἑλληνικῆς
 ποιήσεως.

Ἐπάμεροι· τί δὲ τίς; τί δ' οὐ τίς; σικιᾶς ὄναρ
 ἀνθρώπος.

Λέγει ο Πίνδαρος ἐν τῇ ᾠδῇ, ἥτις ὠνομάσθη «Θρήνος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου».

Σκιᾶς ὄναρ εἶναι ἡ ἀφετηρία τῶν σκέψεων τοῦ ποιητοῦ τούτου περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς τύχης του. Ὁ ἀνθρώπος, τὸ μηδέν, εἶναι ἀνόμοιος πρὸς τοὺς θεούς, αἵτινες εἶναι ἀγήραοι, ἄνοσοι καὶ πόνων ἀπειροί, δύνανται νὰ πράττωσιν ὅ,τι ἀν βούλωνται καὶ νὰ δημιουργῶσι φῶς ἐκ μελαίνης νυκτός, νὰ καλύπτωσι δὲ διὰ σκότους τὸ καθαρὸν σέλας τῆς ἡμέρας· οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων λαμβάνει αὐτοὺς καὶ παρὰ ἐν καλὸν δίδουσιν εἰς τοὺς θνητοὺς δύο κακά. Ἡ τέρψις τούτων ἐν ὀλίγῳ μόνον χρόνῳ αὐξάνεται καὶ παραμένει, ὕστερον δὲ πίπτει χαμαὶ καὶ μαραίνεται. Ἐὰ σφάλματα αὐτῶν καὶ αἱ πλάναι εἶναι ἀναρίθμητοι·

ἀμφὶ δ' ἀνθρώπων φρεσὶν ἀμπλακίαι
ἀναρίθμητοι κρέμανται.

Καὶ ὅμως ὁ ἀνθρώπος, ἀσθενὴς καὶ σαθρός, κέκτηται φῶς πηγάζον ἐξ ἑαυτοῦ ἐν τῷ σκότει,

ἀλλ' ἔταν ἀγλα διόσδοτος ἔλθη,
λαμπρὸν φέγγος ἔπεστιν ἀνδρῶν καὶ μείλιχος αἰών.

Οὕτως ἐφέλκει πρὸς ἑαυτὸν τὴν τύχην, οὐχὶ τὴν ἄστατον θεάν, ἥτις τυφλῆ διανέμει τὰ δῶρά της καὶ ἀνυψοῖ τοὺς ἀνθρώπους ἕνα ταπεινώσει αὐτοὺς κατόπιν, ἀλλὰ τὴν Σώτειραν Τύχην, τὴν κυβερνώσαν τὸν κόσμον μετὰ τῶν ἠθικῶν ἐν αὐτῷ δυνάμεων. Διὰ τοῦτο «τὸ ταχύποτμον ἀνέρων ἔθνος» ἀγωνίζεται ὑπὲρ γενναίων ἔργων φιλοτιμῶς καὶ εἶναι μὲν ἀπρόσιτος εἰς αὐτὸ ὁ χάλκεος οὐρανός, ἀλλ' ἔχει τινὰ ὁμοιότητα πρὸς τοὺς ἀθανάτους θεούς. Νεότης, κάλλος, νικητήρια ἀθλα, ἔργα ἀγλαὰ ὑπὸ τῆς ᾠδῆς ἀπαθαναιζόμενα εἶναι θεόσδοτα ἀγαθὰ καὶ ἡ κορωνὴς τῆς ἀνθρωπίνης δόξης. Ἀλλὰ μόνον ὁ δίκαιος ἀνθρώπος ἀγαπᾶται ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ζῶν μὲν ἀπολαύει τῆς προστασίας αὐτῶν, θνήσκων δὲ λαμβάνει ἐλπίδα τινά. Ὁ ἥλιος φωτίζει αἰωνίως τὴν χώραν τῶν σκιῶν καὶ λαμπροὶ λειμῶνες θάλλουσιν ἐκεῖ, ὅπου κατὰ τὸν Ὅμηρον ὑπάρχουσι δένδρα ὠλεσίκαρπα, ἀποβάλλοντα τοὺς καρποὺς αὐτῶν ἀώρως. Ἰπάρχει ζωὴ τις τελειότερα καὶ αἰσθητικωτέρα μετὰ τὸν θάνατον, ὁ δὲ κάτω κόσμος διατελεῖ ἔχων συνάφειάν τινα πρὸς τὸν ἄνω καὶ

ἐπίγειον. Ἡ ποιητικὴ διάνοια τοῦ Πινδάρου εἶναι καθαρὰ ἀπογνώσεως ἢ ἀπαισιοδοξίας. Ἡ μελαγχολία του εἶναι ἐμβριθῆς καὶ ἀρρενωπῆ, αὐτὸς δὲ μένει γνήσιος Ἕλληνα μεταξὺ Ἑλλήνων διηνεκῶς. Ὁ αἰδὸς τῶν ἀγώνων, ὁ ποιητὴς τοῦ ὑπερόχου γένους τῶν ἀθλητῶν, ὅπερ διὰ τῆς εὐγενείας, τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐμφύτου ἀρετῆς ἤρθη μέγα καὶ ἡρωϊκόν, δὲν εἶναι ἐπιλήσιμων τῆς κενότητος τῶν ἀνθρωπίνων ἐλπίδων, τῆς οὐδενείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ὀλοσχεροῦς αὐτοῦ ὑποταγῆς εἰς τοὺς θεούς.

Ἐπεταὶ τὸ τέλος

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΟΙΞΙΣ¹

ΥΠΟ ΓΕΡΑΡΔΟΥ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ'

"Όταν ήνοιξα σήμερα τὸ παράθυρόν μου, ὁ ἥλιος πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀνατείλῃ εἰς τὸν καθαρὸν οὐρανόν. Παρατηρῶ ὅτι τὰ πάντα κείνται ὑποκάτω μου σχεδὸν λευκοφώτιστα, δρόμοι καὶ στέγαι τῆς πόλεως, ὁ οὐρανός, ἡ ἐξοχή μὲ τὰ λιβάδια τῆς, οἱ ἐλαιῶνες καὶ τὰ μακρινὰ βουνά. "Όταν ἐξῆλθα ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον, ἔπρεπε νὰ κλείσω σχεδὸν τὰ βλέφαρα, καὶ ἐνῶ διέτρεχα τὸ βόρειον τμήμα τῆς πόλεως, τὸν δρόμον μου ἀνεζήτουν μὲ μισοκλεισμένους σχεδὸν ὀφθαλμούς.

Τὸ προάστειον δεικνύει τὴν συνηθισμένην εἰκόνα. Εἰς μικρὰ γαῖδουράκια κάθηνται τόσον μεγαλόσωμοι ἄνθρωποι, ὥστε νομίζεις ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν χωρὶς κόπον νὰ χύσουν εἰς τὸ θυλάκιον τὸ ζῆρόν των. Ρικινὰ ἵππάρια, καστανόχρωμα ἢ μαῦρα, μὲ οὐρὰς μέχρι τοῦ ἐδάφους, φέρουν διάφορα φορτία καὶ ἄνθρώπους ἐπάνω εἰς αὐτά. Ἐμπρὸς εἰς τὰ συνήθως μονόπατα οἰκήματα κάθηνται πολλοὶ κάτοικοι καὶ ἠλιάζονται. Αἱ λευκαὶ παρειαὶ τῶν τοίχων ἀντανακλοῦν τὸ φῶς καὶ προξενοῦν πόνον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Καταντῶ τώρα εἰς τὴν ζώνην τῶν λειμώνων καὶ ἐλαιῶνων. Βαδίζω ἐπὶ ὄμαλοῦ δρόμου, ὅστις ἐν μέρει βρέχεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἔπειτα δὲ πάλιν ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ κρᾶσπεδον τοῦ μεγάλου ἐσωτερικοῦ κόλπου μὲ τόπους βαλτώδεις καὶ βοσκὰς. Ἀναπαύομαι ὀλίγον εἰς ἓν παράκτιον τειχίον κατὰ τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Ὁ ἥλιος εἶναι καυστικός. Ἀπὸ τοὺς γειτονικοὺς λόφους ἀναβαίνει τὴν ὁδὸν βοσκὰς Ἀλθανὸς μὲ τὰ πρόβατά του· μὲ ὄλον τὸν καύσωνα, φέρει τρεῖς μανδύας, ὁ τελευταῖος εἶναι ἢ φλοκάτα κρεμασμένη ἀπὸ τοὺς ὤμους. Πολὺ μεγαλόσωμος

καὶ ὑψίπους γουρούνα ἔρχεται ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ περνᾷ ἔμπρὸς μου μὲ τὰ γαλακτερά της. Ἀκολουθεῖ ὁ κάπρος, ὅστις εἶναι μικρότερός της.

Εἶναι φυσικὸν ὅτι καὶ ἐδῶ μου ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ὁ Εὐμαῖος, ὁ θεὸς σιδώτης, ἡ μορφή τοῦ ὁποῦ μου εἶναι ἀπὸ πολλὸν καιρὸν ζωντανή. Εἶναι περίεργον ὅτι ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς ἡμᾶς κάποια παλαιὰ ποίησις περιβάλλει τὸ ζῆρον, τὸ ὁποῖον περιποιεῖτό ποτε ὁ δῖος ὑφόρβος. Εἶναι τὸ μόνον ζῆρον, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον ἀκόμη ἀπὸ μικροὺς ἄνθρώπους θυσιάζεται κατ' οἶκον μὲ κάποιαν ἑορταστικὴν διέγερσιν. Τὸ βαρβαρικὸν δὲν κείται εἰς τὴν ἀφελῆ χαλᾶν διὰ τὸ ποτόν καὶ τὴν ἐστίασιν, διότι οἱ Ὀμηρικοὶ Ἕλληνες, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοί, ἔκλιναν εἰς τὴν τρυφήν. Φαγητόν, ποτόν, ἐκγύμνασις τῶν μελῶν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ὅλα αὐτὰ ἐν συνεννοήσει μὲ τοὺς ἐπουρανίους, ἐνώπιόν των μάλιστα, ἦσαν διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ Γερμανοὺς τὸ σύνολον ἑορταστικῆς τέρψεως.

Εἰς τὸ εἰδύλλιον τοῦ Εὐμαίου κείται βαθεῖα ἀπλοϊκότης, ἡ ὁποία καταθέλγει. Δύσκολα θὰ εὑρισκῆ τις ἄλλοῦ εἰς τὸν Ὀμηρον ὁμοίαν ἀνθρωπίνην θέρμην ὅπως εἰς αὐτό. Ἴσως μάλιστα θὰ ἦτο δυνατόν, ὀρμώμενός τις ἀπὸ τοῦτο τὸ αἶσθημα, νὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὸ αἰώνιον θέμα κάποιαν νέαν ζωντανὴν ὑπαρξίν καὶ δι' ἡμᾶς.

Δὲν εἶναι διόλου εὐχάριστον, ἐκτὸς μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παρατηρήσεως, νὰ ἐπιστρέψῃ τις εἰς τὴν πόλιν διὰ μέσου τοῦ λευκοῦ τούτου, κονιορτώδους προαστείου. Ἡ ζέστη εἶναι καυστική. Σμήνη χηνῶν ἀναπετοῦν ἔμπρὸς μου καὶ αὐξάνουν τὸν κονιορτόν, τὸν ὁποῖον ὡς νέφη ἐκδιώκουν ὀπισθέν των, καθὼς ἐξακολουθοῦν τὸ χαμηλὸν πέταγμα των εἰς τὸν μακρὸν δρόμον. Ὑψηλότροχα κάρρα ἔρχονται ἀπ' ἀντικρῦ μου. Σκύλοι ὄλων τῶν γενῶν τρέχουν διασταυρώνοντες τὸν δρόμον. Κίτρινοι, στακτεροὶ καὶ μαῦροι γάτοι γυρίζουν καὶ τρέχουν ἢ σήζονται ἀπὸ τοὺς σκύλους πηδῶντες εἰς τὰ παράθυρα. Γαῖδουράκια σύρουν φορτία νεοπλέκτων καλαθιῶν, τὰ ὁποῖα εἰς τὸν ἐξ ἐναντίου ἐρχόμενον σχεδὸν δὲν ἐπιτρέπουν νὰ παραμερίσῃ. Μία καλοθρεμμένη Ἕλληνις χωρικὴ μὲ τὸ μεγαλοπρεπές της βᾶδισμα στρυμῶνει τοὺς περὶ αὐτὴν εἰς τὸν τοῖχον. Ἐπαῖται, ἐνδεδυμένοι δύο σάκ-

¹ Συνέχεια ἐκ σελ. 239.

κους σιτηρών, τὸν ἕνα ὑπὸ τὰς μασχάλας περὶ τὸ σῶμα ζωσμέ-
νοι, τὸν ἄλλον κρεμασμένον ἔχοντες ἐκ τῶν ὤμων, ζητοῦν
ἐλεημοσύνην ἀπὸ μικρομαγαζάτορας. Ἄντικρὺ μου ἔρχεται
νεαρὸς μαθητῆς ἱερατικῆς σχολῆς μὲ μαῦρον σκουφάκι καὶ
μαῦρον ῥάσον, νέος, ὅστις φαίνεται ὡς κόρη, συνοδευόμενος
ἀπὸ χωρικόν, τὸν πατέρα του πιθανῶς ἢ ἀδελφόν του. Ὁ συνο-
δὸς κρατεῖ τὸν βραχίονα ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους τοῦ μαθητοῦ, τοῦ
ὁποίου ἢ κατάμαυρος, στιλπνὴ κόμη εἶναι ἀναδεδεμένη ὀπισθεν.
Γυναῖκες καὶ ἄνδρες τὸν παρακολουθοῦν μὲ τὰ βλέμματά των.

*

Κυρίως σήμερον μόλις ἀνακαλύπτει τὸν Βασιλικὸν κήπον καὶ
τὰ θαύματά του. Ἀποφασίζω ἀπὸ αὔριον νὰ περνῶ εἰς αὐτὸν
καθ' ἡμέραν μερικὰς ὥρας. Πρώτην φοράν μετὰ πολὺν καιρὸν
ἀπολαμβάνω ἐδῶ ἐκείνας τὰς τερπνὰς στιγμὰς, αἱ ὁποῖαι ἐπι-
ἔτη κατόπιν δίδουν λάμπριν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ χάριν τῶν ὁποίων
κυρίως ζῆ κανεῖς. Ἐντονώτατα αἰσθάνομαι ποῦ εὕρισκομαι καὶ
ὅτι εἰς τὰ βραχώδη ἄκρα τοῦ κήπου ἀκούω νὰ μυκᾶται τὸ
Ἰόνιον πέλαγος.

*

Σήμερον εἶναι ἡ 1^η Ἀπριλίου. Οἱ φίλοι μου, αἱ ὁποῖαι εἶναι
ζωγράφοι, καὶ ἐγὼ ἀπεχωρίσθημεν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Βασι-
λικῆς ἐπαύλεως, διὰ νὰ κάμωμεν τὰς ἀνακαλύψεις μας, χωρι-
στὰ ἐκεῖνοι καὶ χωριστὰ ἐγὼ, εἰς τὸν ἐκτεταμένον ἀγριοβλα-
στάνοντα κήπον ἢ πρῶτα εἶναι ἀπαραμίλλου γλυκύτητος. Κατὰ
τὴν συνήθειάν μου τὰς σημειώσεις ταύτας γράφω μὲ τὸ μολυ-
βδοκόνδυλον, ἐνῶ περιπατῶ. Τὸ βλέμμα μου βόσκει· ὁ παρά-
δεισος πρέπει νὰ εἶναι χώρα πλήρης ἀγνώσττων, τερπνῶν ἀνθῶν.
Αἱ θαυμάσιαι ἀνεμῶναι τῆς Κερκύρας συντελοῦν καὶ αὐταὶ εἰς
τὸ νὰ λάβῃ κανεῖς ἐνδόμυχον αἰσθησὶν ἄλλου κόσμου. Σχεδὸν
νομίζει τις ὅτι εὕρσκεται εἰς ἄλλον πλανήτην.

Εἰς τὴν φανταστικὴν αὐτὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸν κόσμον
κεῖται μεγάλη εὐδαιμονία.

Μετὰ μακρὰν περιδιάβασιν εὕρισκω τὰ μαρμάρινα λείψανα
μικροῦ ἀρχαίου ναοῦ. Σφύζονται μόνον τὰ θεμέλια καὶ μερικοὶ
σπόνδυλοι κιόνων. Στρώνομαι εἰς τοὺς λίθους αὐτοὺς καὶ μί-
ἀνέκφραστος ἠδονὴ τῆς ζωῆς μὲ καταλαμβάνει. Ἐκπληξίς

λεπτῆ, εὐτυχῆς μὲ πλημμυρίζει δλόκληρον, ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην
στιγμὴν ἀκόμη εἶμαι σχεδὸν ἀπιστος, ἐνώπιον τούτου τοῦ πραγ-
ματοποιηθέντος πλέον ὄνειρου.

Ὅχι τόσον διὰ νὰ δημιουργήσω κατι τι, ὅσον διὰ νὰ περι-
κλείσω ἑμαυτὸν ἐντὸς τοῦ Ὀμηρικοῦ κόσμου, ἀρχίζω νὰ γράφω
ἐν ποίημα, δραματικὸν ποίημα, ἥρωα ἔχον τὸν Τηλέμαχον.
Καθὼς περιστοιχίζομαι ἀπὸ ἄνθη καὶ γύρω μου ἀκούω μελισ-
σῶν βόμβον, προσκολλῶ ἀμέσως στίχον πρὸς στίχον καὶ ὀλίγον
κατ' ὀλίγον μοῦ φαίνεται ὡς ἐὰν τὸ ἴδιόν μου ὄνειρον συμπυ-
κνώνεται γύρω μου εἰς ἀλήθειαν.

Γοητευτικὴ εἶναι τοῦ ναΐδιου ἡ θέσις εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρη-
μοῦ, ὑψηλὰ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Γηραιά, σοβαρὰ ἐλαιόδενδρα
περιβάλλουν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τὴν κοιλότητα, ἐντὸς τῆς
ὁποίας κεῖται. Εἰς ποῖον ἄρα γε θεόν, εἰς ποῖον ἥρωα, εἰς ποῖον
θαλάσσιον γέροντα, εἰς ποῖαν θεᾶν ἢ Νύμφην ἦτο ἀφιερωμένον
τὸ ναΐδιον, τὸ ὁποῖον, συμπλεκόμενον εἰς τὸ πράσινον διάδημα
τῆς ὑψηλῆς ἀκτῆς, ἔνευε πρὸς τὸν πλησιάζοντα ναύτην; ἢ
μικρὰ αὐτῆ σιωπηλῆ κατοικία τῶν μακάρων, ἡ ὁποία καὶ
σήμερον ἀκόμη, ἱερότητα γύρω της σκορπίζουσα, δέχεται ὡς
αιωνίαν προσφοράν τὸ ψιθύρισμα τῶν κλάδων τῶν ἐλαιῶν, τὸν
ἠδονικὸν βόμβον τῶν μελισσῶν, τὴν εὐωδίαν τῶν λειμώνων; Ἐὰ
μικρὰ, ἀκτινοβολοῦντα κύματα τῆς θαλάσσης, ἀπὸ ἀνατολικὸν
ἀνεμον, βαίνουν πρὸς τὴν ἀκτὴν ὡς ἐν οὐρανίᾳ λιτανείᾳ, καὶ
μοῦ φαίνεται ὡς νὰ μὴ ἦμην καὶ ἐγὼ ποτὲ ἄλλο τίποτε εἰ μὴ
θεράπων τῶν ἀθανάτων θεῶν τῆς Ἑλλάδος.

Δὲν ἠξεύρω πῶς μοῦ ἔρχεται ἡ εἰκασία, ὅτι κάτωθεν τοῦ
ναΐδιου πρέπει νὰ ὑπάρχη καίποιον σπήλαιον καὶ πηγὴ. Κατα-
βαίνω κάτω ἀπὸ βαθμίδας σεσαθρωμένας καὶ εὕρισκω ἀμφότερα.
Πηγαι καὶ σπήλαια ἐκβάλλουν εἰς πράσινα μαργαριτοστόλιστα
ἀνθηρα, τῶν ὁποίων ἡ γοητεία εἰς τὴν κρυφὴν αὐτὴν θέσιν
εἶναι ἀπέριου γλυκύτητος. Ἐδῶ ὅπου εὕρισκομαι, εἶμαι διὰ νὰ
λατρεύω τοὺς θεοὺς, καὶ νὰ τοὺς κάμνω νὰ κυριαρχοῦν ἐμοῦ.
Διὰ τοῦτο δρέπω ἄνθη, τὰ ῥίπτω εἰς τὴν λεκάνην τῆς πηγῆς,
εὐχόμενος εἰς τὰς Νύμφας καὶ τὰς Ναΐδας, τὰς ἐρατεινὰς τοῦ
Διὸς θυγατέρας.

*

Ἡ δύσις τοῦ ἡλίου εἶναι τεφρά, βαρύθυμος. Μᾶς ἐνθυμίζει κάπως τὴν βαρυθυμίαν βορειογερμανικῶν πεδιάδων. Φῶς καὶ τοπλον ἔχουν καὶ τι τὸ βίγηλόν, τὸ ὁποῖον ἴσως εὐκολώτερον καταλαμβάνει τις, ἂν τὸ ὀνομάσωμεν ὄχι ἰταλικόν. Οἱ χωρικοί, μολονότι αἱ γυναῖκες των εἶναι ἐπιβλητικά, εὐρύστηθοι καὶ ὠραίας μορφῆς, φαίνονται ἐξωτερικῶς, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς, χωρὶς τόσον πολλὴν ζωὴν. Ὡς φαίνεται, ὁ βλος ἐδῶ εἶναι πληκτικώτερος παρὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ Ἑλληνὶς χωρικὴ ἔχει τὸν εὐθὺν ἐκεῖνον καὶ κατάκαρδον χαρακτήρα, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνδρες ἐδῶ δὲν ἔχουν καὶ τὸν ὁποῖον ἡμεῖς εὐχαριστούμεθα θεωροῦντες γνήσιον γερμανικόν. Ἡ ἀπολαυστικότης φαίνεται ὅτι εἶναι τόσον ὀλίγον ἢ ἔκφρασις τῆς ἰδικῆς των φύσεως, ὅσον καὶ τῶν Ὀμηρικῶν γυναικῶν. Ἐν γένει πιστεύω ὅτι ἡ ἐπὶ Ὀμήρου κατάστασις δὲν εἶναι πολὺ διάφορος τῆς παλαιότερας γερμανικῆς. Ὁ Ὀμηρικὸς Ἕλληνας εἶναι ἐντελῶς ἄνθρωπος τῶν ὀπλων, τολμηρὸς ναυτικός, ὅπως ὁ Νορμάννος ἦτο ριψοκίνδυνος πειρατής, θεοσεδέστατος καὶ σχεδὸν θρησκός, φιλοπότης κλίνων εἰς τὴν ὑπερβολήν, ἐραστὴς συμποσιακῶν διασκεδάσεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἠδύνατο νὰ λείπη τοῦ ἀοιδοῦ τὸ ἄσμα.

⋆

Εἶμαι πάλιν ἐξαπλωμένος εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου ναϊδίου, τὸ ὁποῖον τρίτην τῶρα ἢ τετάρτην φορὰν ἐπισκέπτομαι. Πίπτει χλιαρὰ ἀνοξέως βροχὴ. Θάμνος μέγας, ὡς εἶδος ἰτέας μὲ περιβάλλει, κρεμῶν ἐπάνω μου τοὺς κλάδους του καὶ διαχύνων τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων του. Τὰ κύματα ἔρχονται σήμερον νὰ προσκυνήσουν εἰς τὸν ναὸν μὲ ἰσχυρὸν πάταγον. Πάντοτε ἡ ἴδια θεία λειτουργία εἰς τὴν φύσιν. Τὸν οὐρανὸν σκεπάζουν ἀχνοὶ νεφελῶν.

Πάντοτε μόνον ὅταν σταθῶ εἰς τὰ θεμέλια τοῦ μικροῦ τούτου ναοῦ αἰσθάνομαι ὅτι μεταπηδῶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν παλαιῶν καὶ πιστεύω ὅτι αἰσθάνομαι μὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο ὅλα τὰ περὶ ἐμέ. Ποτὲ δὲν θέλω λησμονήσῃ τὰς ὥρας ταύτας, αἱ ὁποῖαι μὲ ἀπίστευτον τρόπον ἀναγεῖνουν τὴν ψυχὴν. Καταβαίνω εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς τὰς Ναϊάδας. Ἦδη εἰς τὰς βαθμίδας ἀκούω φωνὰς αἰγὸς ἐρχομένας ἀπὸ τὸ ἄντρον καὶ τὴν πηγὴν. Παρατηρῶ

ὅτι τὸ ζῆρον ἀνησυχεῖ μέγα πορφυροῦν ἰστίον πλοίου, τὸ ὁποῖον πλησιάζει εἰς τὴν ἀκτὴν μόλις εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπόστασιν, καὶ ρίπτει εἰς αὐτὴν τὴν σκοτεινὴν σκιάν του. Ἀκουσίως σκέπτομαι χρόνους πειρατικῶν καὶ ἡ διαρκῆς θρηνώδης φωνὴ τοῦ τρομαγμένου ἀπὸ τὸ μέγα ἀπειλητικὸν ἰστίον ζῆρου μὲ κάμνει νὰ φαντάζωμαι τὴν ἀγωνίαν τοῦ κατοίκου τῆς παραλίας εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν πειρατῶν.

⋆

Συχνὰ ὀμιλεῖ ὁ Ὀμηρος περὶ «νηὸς μελαίνης». Μήπως καὶ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ὠμοιάζαν πρὸς τὰ δρακοντόμορφα τῶν βορείων χωρῶν καὶ μήπως οἱ ναυτικοὶ καὶ θαλασσοπόροι Ἕλληνες τὴν ἑλληνικὴν χώραν ἐπάτησαν ἐκ τῆς θαλάσσης ἐρχόμενοι;

Εἶναι περιεργὸν πῶς εἰς ἓνα διάλογον τοῦ Πλουτάρχου ὑποδηλοῦται σχέσις τις τῶν ὑπερβορείων πρὸς τὸν νότον τοῦτον, ἐκεῖ ὅπου ὁ λόγος εἶναι περὶ ἔθων ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ περὶ νήσου τινὸς Ὠκυγίας, ὅπου ὁ ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐκθρονισθεὶς Κρόνος, τρόπον τινὰ ὑπὸ νάρκης χειμῶνος κατειλημμένος, ἐκεῖτο αἰχμάλωτος. Ἰδιαιτέρως περιεργὸν εἶναι ὅτι ὁ ἐκθρονισμένος ἐκεῖνος θεὸς Κρόνος εἰς τὸ ὄνειρόν του ἔβλεπεν ὅλα ὅσα ὁ υἱὸς καὶ νικητὴς του εἰς τὰ νότια μέρη ἔβλεπεν ἐν ἐγρηγόρσει. Δηλαδή ὅτι ἐκεῖνος ὠνειρεύετο, διὰ τοῦτον ἦτο πραγματικότης. Ὁ Ἡρακλῆς μετέβη ποτὲ εἰς τὰ βόρεια μέρη καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν ἐκαθάρισαν ἡθῆ καὶ γλώσσαν τῶν βορείων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐν τῷ μεταξὺ ἔζων ἐγκαταλελειμμένοι ἐκεῖ.

Ἐξαπλώνομαι εἰς τὴν χλόην τοῦ ἀνδῆρου μεταξὺ τῶν ἀπειραρίθμων λευκανθέμων, ὡς ἑάν, πρῶτος Ἕλληνας ἐγώ, μόλις ἀπεβιβαζόμενος μετὰ μακρὰς ταλαιπωρίας εἰς τὴν χώραν ταύτην. Αἰσθάνομαι τὴν ἀνοιξιν εἰς ὄλον μου τὸ σῶμα καὶ μὲ τὸ αἰσθημα τοῦτο, ἐνοποιημένος μὲ τὴν περὶ ἐμὲ βλάστησιν καὶ ἀνθήσιν, ἀντιλαμβάνομαι πᾶσαν φυσικὴν λατρείαν, παντὸς εἶδους λειτουργίαν καὶ πᾶσαν οἰανδῆποτε ὑψηλοτέραν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὸν Ἔρωτα.

⋆

Πρὶν δύσῃ ὁ ἡλῖος, διακρίνω εἰς μίαν καμπὴν τῆς προκυμαίας δύο Μωαμεθανούς. Ἐκτελοῦν τὴν ἑσπερινὴν των προσευχὴν.

Με τὸ πρόσωπον «πρὸς τὴν Μέκκαν», ἐστραμμένοι πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἠπειρωτικά βουνά, στέκονται ἐκεῖ χωρὶς νὰ κινουὺν τὰ χεῖλη. Αἱ χεῖρές των δὲν σταυρώνονται, ἀλλὰ μόνον μὲ τοὺς δακτύλους σκεπάζει ἢ μία τὴν ἄλλην. Ὅταν κάμπτουν τὰ γόνατα, εἶναι ὡς νὰ κάμνουν βαθεῖαν ὑπόκλισιν. Ἡ κίνησις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται. Τώρα πίπτουν εἰς τὰ γόνατα καὶ μὲ τὸ μέτωπον ἐγγίζουσι τὴν γῆν. Καὶ ταύτην τὴν ἔκφρασιν τῆς θεοσεβοῦς ταπεινώσεως ἐπαναλαμβάνουν. Ὅρθοι πάλιν, ἐξακολουθοῦν τὴν προσευχὴν. Πάλιν πίπτουν εἰς τὰ γόνατα καὶ ἐπανελημμένως ἐγγίζουσι μὲ τὸ μέτωπον τὸ ἔδαφος. Κατόπιν, ἐνῶ ἀκόμη εἶναι γονατισμένοι, ὁ πρεσβύτερος ἐκ τῶν δύο περνᾷ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπάνω ἐπάνω ἀπὸ τὸ πρόσωπον καὶ ἀπὸ τὸ πολιδὸν γένειον, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἀποδιώξῃ ὄνειρον ἀπὸ τὴν ψυχὴν του, καὶ τότε, ἀφυπνωμένοι πλέον, ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν ἱερὸν εἰς τὴν περιστοιχίζουσαν αὐτοὺς ζωὴν τῶν δρόμων. Ὁ βλέπων ταύτην τὴν πρὸς ἐμβάθυνσιν δύναμιν πρέπει ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ σεβασθῇ τὴν ἐνεργοῦσαν ἐδῶ δύναμιν.

*

Σήμερον τὰ κύματα ρίπτουν τὸν ἀφρώδη πέπλον των ἐπάνω εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς παραλίας ὁδοῦ. Οἱ γλάροι μὲ θαυμασίαν ἐπιδεξιότητα στέκονται ἐναντίον τοῦ ἰσχυροῦ ἀνέμου ὑπεράνω τῶν κινουμένων ὑδάτων τοῦ κόλπου. Ἄρχει παντοῦ ζωὴ καὶ κίνησις. Ἀπὸ χθὲς ἕως σήμερον οἱ ἄκροὶ κλάδοι τῶν δένδρων ἐπρασίτισαν μὲ τὴν χλιαρὰν βροχὴν.

Ὁ ἀήρ εἶναι ὑγρὸς. Εἰς τὸν κῆπον, ὅπου ἐμβαίνω, ἀκούεται ἰσχυρὸς ὁ ἦχος τοῦ ἀνέμου. Εἰς τὸν κῆπον τῆς Κίρκης, ὅπως ἀγαπῶ τώρα νὰ ὀνομάζω μᾶλλον τὸν κῆπον τοῦ Βασιλέως, ἤγει ὁ ἀνεμος δυνατὰ καὶ μελωδικά. Ὅσμαι ἀπειροπληθῶν ἀνθέων εἰσδύουν διὰ μέσου σκοτεινῶν, ψιθυρίζόντων φυλλωμάτων καὶ διαχύνονται γύρω μου μαζὶ μὲ τὸν κυμαινόμενον ἀέρα. Εἶναι θαυμάσια! Ὁ ἰστός τῆς Κίρκης ἤγει ὡς τὸ ὄργανον ἐκκλησίας χωρικὰ ἄσματα ἀτελευτήτως καὶ ἑορτασίμως. Καὶ ἐνῶ ἡ θεὰ ἢ μάγισσα ὑφαίνει, ἢ γῆ σκεπάζεται μὲ ποικιλοχρῶμους τάπητας. Ἀπὸ πρασίνοὺς βλαστοὺς ἀναδίδουν τὰ ἄνθη, κίτρινα, λευκὰ καὶ κόκκινα ὅπως τὸ αἷμα. Ὅ,τι εἶναι τρυφερώτατον, ὠραῖον γεννᾶται περίξ. Ἐκατομμύρια μικρῶν ἀνθέων πίνουσι

τὸν ἦχον καὶ αὐξάνουσι μέσα εἰς αὐτόν. Οὐρανομήκη κυπαρίσσια σείουσι μεγαλοπρεπῶς τοὺς μαύρους των θυσάνους. Ὁ μέγας εὐκάλυπτος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀκκουμβῶ, φαίνεται ὡς νὰ φρικιᾷ ἀπὸ τὴν ἠδονὴν εἰς τὴν ἔφοδον τῆς ἀνανεωθείσης πνοῆς τῆς ζωῆς. Εἶναι προάγγελοι, μακρόθεν ἐρχόμενοι! Εἶναι εὐαγγελισμοί!

Καθὼς προχωρῶ βαθύτερα εἰς τὸν μαγικὸν κόσμον, ἀκούω ἐπάνω μου εἰς τὸν ἀέρα τὸν μελωδικὸν σχεδὸν κριωγμὸν μεγάλου κόρακος. Ἐὶ βλέπω καθ' ἡμέραν, τρίτην φορὰν τώρα, τοῦτο τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος πτηνόν. Διασχίζει μικρὰν καμπὴν τοῦ κῆπου. Ὁ ἀνεμος φέρει τὴν πνοὴν του, διότι τώρα βλέπω μόνον πῶς ἀνοίγει τὸ ράμφος του.

Ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ μὲ περιβάλλῃ τὸ ψιθύρισμα τῶν δένδρων, ὁ γενικὸς βαθὺς ἦχος. Φαίνεται ὡς νὰ ἀναβαίνη ἀπὸ τὴν γῆν. Εἶναι ὡς νὰ ἠχολογῇ αὕτη ἢ γῆ βαλλέως καὶ μὲ τὸν αὐτὸν τόνον, ὅστις ἐνίοτε καταντᾷ εἰς ὑποχθονίαν βροντὴν.

Εἰς τὴν σκιὰν τῶν ἐλαιῶν, εἰς τὴν ὑψικάλαμον χλόην τῶν λειμώνων ὑπάρχουν πολλαὶ κρήναι. Εἰς μίαν κρήνην, ἐμπρὸς μου, βλέπω Νύμφην ζευγαρωμένην μὲ Ναϊάδα, διότι ἡ κορυφή τοῦ δένδρου, τοῦ ὁποῖου ὁ κορμὸς ἀνέρχεται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς δεξαμενῆς τοῦ νεροῦ, σκεπάζει τὸ στόμιόν της μὲ τρυφερὰν πρασινάδα. Αἱ Χάριτες χορεύουν γύρω εἰς τὸν σιωπηλὸν τόπον ὑπὸ τὴν μορφὴν τρυφερωτάτων ἀνθέων τοῦ ἀγροῦ.

Αἱ μορφαὶ τῆς Κίρκης καὶ τῆς Καλυψοῦς ὁμοιάζουν ἀναμεταξύ των. Ἡ καθεμία ἀπ' αὐτὰς εἶναι δολόεσσα θεὰ, δεινὴ φαρμακεῦτρια. Ἡ καθεμία φορεῖ χαριεντα λεπτὸν χιτῶνα, χρυσοῦν ζωστήρα καὶ πέπλον περὶ τὴν κεφαλὴν. Ἡ καθεμία κάθεται εἰς τὸν ἰστόν, καὶ εἰς αὐτὸν ὑφαίνει καλὸν χιτῶνα. Ἡ καθεμία ὀνομάζεται ἄλλοτε θεὰ καὶ ἄλλοτε Νύμφη. Ἀμφότεραι ἔχουν γυναικεῖαν κλίσιν πρὸς τὸν Ὀδυσσεά, ὅστις συμμερίζεται τὴν κοίτην των. Ἀμφότεραι, εἰς ὠρισμένους τόπους προσκεκολλημένοι, εἶναι ἢ μυθικὴ ἔκφρασις δυνάμεων τῆς αὐξήσεως εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς φύσεως, ὅχι ὅπως αἱ ἀνώτεροι θεότητες παντοῦ, ἀλλ' εἰς τοῦτον ἢ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον. Εἰς τὴν Κίρκην ὁμοίως, καὶ ἰδίως εἰς τὴν δύναμιν της τοῦ νὰ μεταμορφώνη τὰ πάντα, φαίνεται καλύτερα παρὰ εἰς τὴν Καλυψὶν διαπεπλασμένη κατὰ βάθος καὶ πλάτος ἢ οὐσία τοῦ μύθου.

Τὸ ἠχολόγημα τοῦ ἀνέμου ἐγέννησε καὶ εἰς ἐμὲ μεθυστικὴν ζάλην, ἥτις εἰς ἓν συνδέει φύσιν καὶ μῦθον καὶ τοῦτον καθιστᾷ ἐκδήλωσιν φανταστικὴν ἐκείνης. Εἰς τοὺς λίθους τοῦ ἀρχαίου ναϊδίου καθήμενος, ἀκούω γύρω μου ἄσμα, φθόγγους πολλῶν φωνῶν. Ἐλαφρά, ἀκατανίκητος ἀνάγκη παρακινεῖ τὴν ψυχὴν μου νὰ προσφέρῃ σπονδὴν εἰς τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεούς, διότι βαθύτατα αἰσθάνομαι τὴν ἐγγύτητα αὐτῶν. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι αἰνιγματώδης, καθόσον εἶναι ἐπιτηδεῖα νὰ δεχθῆ ἀπειραρίθμους μορφάς. Μέγα πλῆθος παραισθητικῶν δυνάμεων θεωροῦμεν σήμερον νοσηράς, καὶ ὁ ὑγιῆς ἄνθρωπος ἠνάγκασεν αὐτὰς εἰς σιωπὴν, μολονότι δὲν ἀπεδίωξεν ἐντελῶς ἀφ' ἑαυτοῦ. Καὶ ὅμως ὑπῆρξαν χρόνοι, καθ' οὓς ὁ ἄνθρωπος σοβαρῶς ἠσθάνθη αὐτὰς ὑπαρχούσας καὶ ἀνθρωπίνως ἐνεργούσας:

ἀμφίπολοι δ' ἄρα τέως μὲν ἐνὶ μεγάροισι πόνοντο
τέσσαρες, αἱ οἱ δῶμα κάτα δρήστειραι ἔασιν·
γίγνονται δ' ἄρα ταί γ' ἐκ τε κρηνέων, ἀπὸ τ' ἀλάσειων
ἐκ θ' ἱερῶν ποταμῶν, οἱ τ' εἰς ἄλλαδε προρέουσιν.

Ἡ ὠραία πλύντρια, τὴν ὁποῖαν βλέπω ἐργαζομένην εἰς τὸν κρουνὸν κρυφῆς κρήνης, — ἡ πρώτη ὠραία Ἑλληνίς, τὴν ὁποῖαν συνήντησα! — μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι μία τῶν ἀμφιπόλων τῆς Κίρκης. Καὶ καθὼς ἔρριψε πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα της, μὲ κατέλαβε τρόμος, ὡς ἐὰν ἡ δύναμις τῆς δεσποίνης αὐτῆς, νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς ζῆα, ἔκειτο καὶ εἰς αὐτήν· στρέφω διὰ τοῦτο ἀκουσίως τὰ βλέμματα πρὸς τὸ σωτήριο βότανον.

Ἔπεται συνέχεια

Μετάφρασις Γ. Σ.

ΘΕΡΙΝΑΙ ΑΠΟΔΗΜΙΑΙ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ἐν τῷ καταμερισμῷ τῆς σχολικῆς τῶν μαθητῶν ἐργασίας σπουδαίαν κέκτηται σημασίαν ἡ λογικὴ καὶ προσφυῆς κατανομὴ ταύτης, συνδυαζομένης μετ' ἐπαρκούς ἀναπαύσεως. Ὁ κατάλληλος καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας καθίστησι τὴν διδασκαλίαν μᾶλλον εὐπρόσδεκτον καὶ ἀποτελεσματικὴν, συντελῶν οὕτως εἰς διευκόλυνσιν τῆς ἐν συμμετρῷ σωματικῆς καὶ πνευματικῆς τοῦ παιδίου εὐεξίας καὶ εἰς αὔξησιν τῆς πρὸς μάθησιν ὀρέξεως καὶ ἱκανότητος αὐτοῦ. Ὁ λόγος οὗτος δέον νὰ κανονίζῃ τὴν σύνταξιν τοῦ ὠρολογίου τῶν παραδόσεων, αἵτινες διὰ τοῦτο καὶ διακόπτονται ὑπὸ διαλειμμάτων.

Ἄλλ' ἡ ἐπὶ ἐννέα περίπου μῆνας διαρκούσα σχολικὴ ἐργασία, αἱ ἐκ ταύτης φροντίδες καὶ οἱ λοιποὶ ὅροι τοῦ σχολικοῦ βίου καταπονοῦσι τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου, δι' ὃ ἀνέκαθεν ἐθεσπίσθησαν αἱ θεριναὶ διακοπαί.

Μὴ προτιθέμενος νὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν διακοπῶν ἐν γένει, περὶ τῆς διάρκειας, διαιρέσεως καὶ χρησιμοποιήσεως αὐτῶν, θὰ πραγματευθῶ μόνον περὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ θέρους ἀποδημιῶν τῶν μαθητῶν (Ferienkolonien, Country holidays ἢ holiday camps, Colonies de vacances).

Αἱ θεριναὶ παύσεις τῶν μαθημάτων, ὑπὸ τῆς ὑγιεινῆς ἐπιβαλλόμεναι, φυσικῶ τῷ λόγῳ διατίθενται πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν, ὅπως μετὰ νέου ζήλου καὶ σφρίγγους ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ σχολικὰ ἐδῶλια.

Συνήθως τὰ τέκνα τῶν εὐπόρων οἰκογενειῶν διαθερίζουσιν ἐν τινὶ ἐξοχῇ δασώδει ἢ παραθαλασσίᾳ, ἐνθα ἡ καθαρότης τοῦ ἀέρος, ἡ ἀφθονία τοῦ ὀξυγόνου, ἡ καλλονὴ τῆς θαλερᾶς φύσεως, αἱ παιδιαί, τὰ ψυχαγωγήματα καὶ τὸ περιβάλλον ἐν γένει προσδίδουσιν εἰς μὲν τὰς παρειὰς τοῦ παιδίου τὴν ἐπίζηλον ἐκείνην εὐχροίαν, εἰς δὲ τὰ μέλη αὐτοῦ κουφότητα καὶ εὐτονίαν.

Πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς, ὁμάδες

μαθητῶν τῆ συνοδείᾳ διδασκάλου τινὸς ἐπιχειροῦσιν ἐκδρομὰς καὶ περιηγήσεις, ἐξ ἧν τὰ μάλιστα ὠφελοῦνται κατὰ τὴν ὑγείαν, ὡς καὶ τὴν ἀπόκτησιν παντὸς εἶδους γνώσεων, καὶ δὴ τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, λαμβανομένων διὰ τῆς ἀμέσου παρατηρήσεως τῆς φύσεως ¹.

Ἡ ἐξοχικὴ ὑπαιθρος ἀσκήσις καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς σκηνογραφίαι τῆς φύσεως, τέως ἀγνώστοι εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν πόλεων, ἐμφυσῶσιν αὐτοῖς νέας ὑγιεῖς ἰδέας, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐξαγνίζουσι καὶ μεταρσιοῦσιν. Ἰδιαιτέρως ὀφειλομένον νὰ ἐξάρωμεν τὸ διὰ τῆς πεζοπορίας, τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως τῶν ὁρέων προσγινόμενον ὄφελος εἰς τοὺς πνεύμονας, τὸ αἷμα καὶ ὅλον τὸ σῶμα ².

Ἐκ τῶν μαθητῶν τῶν πόλεων αἱ πλεῖστοι εἶναι ἀποροὶ καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγιστοι διατρίβουσι κατὰ τὸ θέρος ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἐνῶ ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν ἀπόρων ὑπάρχει ἡ πλειονότης τῶν φιλασθένων καὶ καχεκτικῶν παιδίων, χάριν τῶν ὁποίων αἱ θεριναὶ διακοπαὶ εἶναι ὁ κατάλληλος καιρὸς, καθ' ὃν δεόν νὰ ληφθῶσι τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς ἐδραίωσιν τῆς υγείας των.

Ὅθεν μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐξαιρετικῆς τιμῆς ἀξία πρέπει νὰ θεωρηθῇ φιλάνθρωπος ἰδέα, ἣν τῷ 1876 ἐν Ζυρίχῃ εἰσηγήσατο ὁ αἰδεσιμώτατος Walter Bion, ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας δεκάδες τινὲς ἀπόρων καὶ φιλασθένων μαθητῶν τῆς πόλεως. Κατ' Ἰούλιον 1876, ὁ κληρικὸς οὗτος ὠδήγησε πρῶτον 68 παιδία, ἡλικίας 9-12 ἐτῶν ἐπὶ τῶν ὁρέων τοῦ καντονίου Appenzell, εἰς Bühler, Gais καὶ Troga, ὅπου

¹ Ὁ Lange ἀναφέρει παρατήρησιν του (Über Apperzeption), καθ' ἣν ἐξ 100 μαθητῶν τοῦ Βερολίνου, ἡλικίας 6 ἐτῶν, οἱ 82 δὲν εἶδον τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε ἐγνώριζον τί ἐστὶ ἥλιος· 80 δὲ δὲν εἶχον ἀκούσῃ μέλος ἀηδόνης. Ἐπιλέγει δέ: «Πόσον βαρὺ εἶναι νὰ διδάσκῃ τις τοιαῦτα παιδία!».

² Αἱ πεζοδρομίαι καὶ οἱ ἐξοχικοὶ περίπατοι εἶναι τὸ ἰσχυρότατον μέσον ὅπως ὑποβιβάσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν χοιραδικῶν καὶ ἀναιμικῶν καὶ ὑγίασμα σιτιστικώτερον τοῦ οἴνου, τῆς κίνου καὶ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὄνισκου διὰ τὰ παιδία, τὰ φθίνοντα δι' ἐλλειψίν καθαροῦ ἀέρος, φωτὸς καὶ ἀσκήσεων. Εἶναι οὐ μόνον προπόνησις ἀπαραίτητος καὶ ὑγίασμα, ἀλλὰ καὶ ἀγίασμα ἀληθές· ὀρθῶς δὲ καὶ προσφυῶς ἀγιάσματα καλοῦνται παρ' ἡμῶν πολλὰ ἐξοχικὰ πηγαί, τὰς ὁποίας οἱ φιλάσθενοι πολλὰκις πεζῇ ἐπισκέπτονται, ἵνα λουθῶσιν ἐν τῇ διὰ τῆς πεζοπορίας δις ἡγιασμένῃ διαυγείᾳ αὐτῶν ὕδατι.

ἐγκατέστησε τὰ παιδία ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν χωρικῶν ἐπὶ δύο ἐβδομάδας. Τὸ ἐπιδὸν ἔτος ὁ αὐτὸς ἐξέλεξε πρὸς τοῦτο 94 παιδία. Τὴν ἐξοχὸν ταύτην δοκιμὴν ἐμμήθησαν ἀμέσως ἐν Δανίᾳ, τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος, 1877, ἐπανελήφθη τοῦτο ἐν Φραγκφούρτῃ, τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ συνδρομῇ εὐγενῶν πολιτῶν. Ὁ ἰατρὸς Varrentrapp, μέλος τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ πρῶτος ἐπιστημονικῶς παρατηρεῖ τὰ ὑγιεινὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀποδημησάντων παιδίων. Ἐν Ἀμερικῇ δέ, τῷ 1877, ὁ ἱερεὺς κώμης τινὸς τῆς Πενσυλβανίας, Willard Parsons, συνέλεξεν 9 ἀγυιόπαιδας τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν κώμην του, ὅπου τὰ παιδία ταῦτα διέμειναν ἐπὶ δύο ἐβδομάδας. Τοὺς 9 τούτους ἀντικατέστησε δι' ἄλλης ομάδος καὶ οὕτω καθεξῆς, ὥστε μέχρι τῆς λήξεως τῆς θερινῆς ἐποχῆς 60 παιδία ἐφιλοξένησεν ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν χωρικῶν του ἐπὶ δύο ἐβδομάδας. Τὴν σήμερον δὲ ὁ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Parsons ἰδρυθεὶς σύλλογος στέλλει ἔτησίως εἰς θερινὴν ἀποδημίαν ἐπὶ 15 ἡμέρας ἄνω τῶν εἴκοσι χιλιάδων παιδίων.

Εἶτα πολλὰ σχολαί, τῇ ἐπιμελείᾳ ἰδιωτῶν, διδασκάλων καὶ δῆμων, ἐξευροῦσαι πόρους πρὸς τοῦτο, ἀλλαχοῦ δὲ ἀναλώμασιν εἴτε ἀρωγῇ τοῦ δημοσίου ἢ τοῦ δήμου, ἐπωφελήθησαν τοῦ παραδείγματος τούτου. Αἱ ἀποδημίαι αὗται τῶν μαθητῶν, διαφέρουσαι κατὰ τὴν ἐγκατοίκησιν αὐτῶν ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς τῶν χωρικῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέροις οἰκῆμασιν, εἶναι τριῶν εἰδῶν ¹.

Διαφέρουσιν ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν πηγὴν τῶν οικονομικῶν μέσων, καθόσον τὰς ἀποδημίας διοργανοῦσι ποῦ μὲν ἰδιωτικοὶ

¹ α') Τὰ παιδία διαμένουσιν ἐν ἰδιαιτέροις οἰκῆμασιν, ἐν οἷς κοινῶς κατοικοῦσι καὶ σιτίζονται. Χρησιμοποιοῦνται δὲ πρὸς τοῦτο τὰ διδακτήρια τῶν κωμῶν ἢ ἄλλα οἰκῆματα ἐπ' ἐνοικίᾳ. Ἐνιαχοῦ φκοδόμησαν κτήρια ἐπὶ τούτῳ, ὡς ἐν Βελγίῳ, Ὀλλανδίᾳ κ.ά., ἅτινα καλοῦνται σχολικαὶ ἐπαύλεις.

β') Τὰ παιδία τοποθετοῦνται ἀνά 2-3 παρὰ ταῖς οἰκογενεαῖς τῶν χωρικῶν, αἵτινες καταλλήλως ἐκλέγονται καὶ ἀνταμείβονται. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι τὸ τῆς ἐν οἰκογενεαῖς τοποθετήσεως.

γ') Τὸ τρίτον εἶδος κυρίως εἶπαι δὲν εἶναι ἀποδημίαι, ἀλλὰ καθήμεριαι ἐκδρομαὶ, περίπατοι εἰς κήπους καὶ δάση ἔξω τῆς πόλεως. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἐν χρήσει πρὸ πάντων ἐν Γερμανίᾳ. Ἐν Λιψία δὲ διεξάγεται ὑπὸ τῶν συλλόγων «Schleher», περὶ τῶν ὁποίων κατωτέρω γενήσεται λόγος.

σύλλογοι, ἐκ συνεισφορῶν τῶν μελῶν αὐτῶν καὶ ἄλλων δωρεῶν δαπανῶντες, ποὺ δὲ οἱ δήμοι ἢ αἱ σχολικαὶ ἀρχαὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν διοργάνωσιν καὶ διεξάγουσι τὸ ἔργον τῆ ἀρωγῆ τοῦ ταμείου τοῦ δήμου, τοῦ σχολικοῦ ταμείου ἢ τοῦ δημοσίου. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐσάκις ὑπὸ ἰδιωτῶν διεξάγεται τὸ ἔργον, τὸ δημόσιον ἢ ὁ δήμος πολλάκις προσέρχονται ἀρωγοὶ διὰ δωρεᾶς χρημάτων, οἰκήματος, σικηνῶν κλ. Ἄλλοτε πάλιν, συχνάκις μάλιστα, πολλοὶ μαθηταί, ὄντες εἰς θέσιν ν' ἀποτίσασιν τὰ ἐξοδα τῆς ἀποδημίας, καταβάλλουσι τῆ διοργανωτικῆ ἐπιτροπῆ ποσὸν τι ἀνάλογον τῆ οἰκονομικῆ αὐτῶν καταστάσει. Τοῦτο ἰδίως συμβαίνει ἐν Ἑλβετίᾳ, ὅπου οἱ εὐποροὶ γονεῖς διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐνθεν μὲν θέλουσι νὰ συγχρωτίσασιν τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸς τὴν δημοκρατικὴν ζωὴν, ἐνθεν δὲ περὶ πολλοῦ ποιοῦνται ἵνα τὰ τέκνα αὐτῶν διατελῶσιν ἐπὶ χρόνον ὡς οἶόν τε μακρότερον ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν διδασκάλων.

Πρὶν περιγράψω τὰς λεπτομερείας τῶν ἀποδημιῶν, ἀναφέρω τὰ πρακτικὰ τούτων ἀποτελέσματα. Καὶ ἐν πρώτοις μνηστέον ὅτι αἱ κατὰ τὸ θέρος ἐξοχικαὶ ἀποδημίαι τῶν μαθητῶν ἐπιφέρουσι καταπληκτικὴν αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων.

Δύο τῶν μικρῶν ἀποδημιῶν, ἐκ τῶν καλῶς διαδιούντων, κατὰ τὴν εἰς τὴν ἐξοχὴν ἀναχώρησιν εἶχον ὁ μὲν παῖς 725, ἡ δὲ κορασις 722 ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια κατὰ κυβικὸν χιλιοστόμετρον. Ἐπιστρέψαντα τὰ δύο ταῦτα παιδία εἰς τὴν πόλιν, εἶχον ὁ μὲν 911, ἡ δὲ 955. Καὶ μετὰ τὴν οἴκαδε ἐπιστροφὴν ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν αἰμοσφαιρίων δὲν ἀνεστάλη, διαρκῶς δὲ παρατηρήθη αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, ἥτις αὐξήσις, μὴ συνοδεύουσα πάντοτε τῆ ἡλικίᾳ ἢ τῆ ὥρᾳ τοῦ ἔτους, ὡς τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ βᾶρος τοῦ σώματος καὶ ἡ θωρακικὴ περίμετρος, οὐδαμοῦ ἀλλαγῆ ἀποδοτέα εἰμὴ τῆ ἐξοχικῆ βίῃ.

Ὁ Ἑλβετὸς ἰατρὸς Leuck ἐνήργησε καταμετρήσεις τῆς ποσότητος τῆς αἰμοσφαιρίνης· οὕτω παρατήρησεν ἐντὸς μηνὸς αὐξήσιν αὐτῆς εἰς μὲν τὰ παιδία ἀπὸ 74 εἰς 88 %¹, εἰς δὲ τὰ κοράσια ἀπὸ 75 εἰς 95 %.

Κατὰ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐξήτασε τῆ 1883 τοὺς ἀποδήμους τοῦ 9^{ου} τμήματος τῶν Παρισίων, ἡ αὐξήσις τοῦ

ἀναστήματος τῶν παιδίων, ἀρρένων καὶ θηλέων, κατὰ τὴν μηνιαίαν ἐξοχικὴν ἀποδημίαν ὑπῆρξε πενταπλασία τῆς συνήθους, δηλ. τῆς κατὰ τὴν ἐν τῆ πόλει διαμονήν.

Ἡ κατὰ βᾶρος αὐξήσις ὑπῆρξεν ἑπταπλασία τῆς συνήθους ἐπὶ παίδων καὶ ὀκταπλασία ἐπὶ κορασίων.

Τῆς θωρακικῆς περιμέτρου ἡ αὐξήσις διὰ μὲν τὰ κοράσια ὑπῆρξε διπλασία τῆς συνήθους· διὰ δὲ τὰ ἄρρενα αὐτὴ ἐξίχθη εἰς ἀνάπτυξιν ἰσοδύναμον πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν μηνῶν τοῦ ἔτους, ἦτοι ὑπῆρξε περίπου ἑνδεκαπλασία τῆς συνήθους.

Τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα εὔρον καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἐπιστημονικῶς ἐρευνήσαντες τὰ ὑγιεινὰ ἀποτελέσματα τῶν θερινῶν τούτων ἀποδημιῶν.

Ἐκ τῶν προόδων τούτων κατὰ τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐεξίαν ἐξηγοῦνται καὶ τὰ ψυχικὰ ἀποτελέσματα. Τὰ ἀποδημοῦντα παιδία, ἐν τῆ ὑπαίθρῳ διημερεύοντα καὶ κοινῶς βιοῦντα, ἀποκτῶσιν ἡθὴ δημοκρατικώτερα, πολλὰς δὲ ἰδιοτροπίας ἀποβάλλουσιν· ὁ ὕπνος αὐτῶν γίνεται βαθύτερος καὶ τακτικώτερος καὶ ἀντὶ τῶν νευρικῶν ταραχῶν γεννᾶται παρ' αὐτοῖς εὐθυμία καὶ φαιδρότης. Ἐνεκα τῆς γενικῆς δὲ εὐεξίας καὶ ἡ προσοχὴ καὶ ἡ πρὸς μάθησιν ἔφεσις ζωηρῶς αὐξάνονται.

Ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν τῶν ἀποδημιῶν τὰ δύο πρῶτα, καίτοι διαφέρουσι κατὰ τὸ εἶδος τῆς ἐγκατοικήσεως τῶν ἀποδημιῶν, εἶναι κατὰ πολλὰ ὁμοιόμορφα, διὸ καὶ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν ὁμοῦ περιγράψω.

Τρόπος διαμονῆς τῶν ἀποδημιῶν.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ τόπου γίνεται μακρὰν τῶν πόλεων, πρὸς ἀποφυγὴν συχνῶν ἐπισκέψεων τῶν γονέων τῶν ἀποδημιῶν, παρὰ τὴν θάλασσαν, εἰς κοιλάδα ἢ ὄρος, ἐνίοτε δὲ προτιμῶνται θέρμαι. Καὶ ὅτε μὲν οἰκοδομοῦνται ἐπὶ τούτῃ αἱ σχολικαὶ ἐπαύλεις ἢ διατίθενται ἰδιαίτερα κτίρια ἐν τῆ ἐξοχῇ, τὰ ὅποια χρησιμεύουσιν ὡς οἰκοτροφεία, ὅτε δὲ τοποθετοῦνται οἱ ἀπόδημοι παρ' εὐὐπολήπτοις οἰκογενεαῖς τῶν κωμῶν καὶ χωρίων¹. Συχνά-

¹ Τὸ δεύτερον τοῦτο εἶδος ἐγκατοικήσεως τῶν παιδίων εἶναι οικονομικώτερον, διότι κατ' αὐτὸ ἀποφεύγονται αἱ δαπάναι ἐγκαταστάσεως, συν-

κις ἢ αὐτὴ πόλις παρασκευάζει ἀποδημίας ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν, ἐν διαφόροις ἐξοχαῖς.

Λαμβάνεται πάντοτε πρόνοια ὅπως τὰ οἰκήματα εἶναι εὐάερα καὶ ἐν γένει ὑγιεινά.

Ἐκλογή τῶν πρὸς ἀποδημίαν παιδίων.

Ἡ ἐκλογή τῶν πρὸς ἀποδημίαν παιδίων γίνεται ὑπὸ τῶν σχολικῶν ἢ ἄλλων ἰατρῶν μεταξὺ τῶν ἀπόρων μαθητῶν. Ἐκλέγονται δὲ μόνον ὅσοι ἔχουσι χρεῖαν ἀναψυχῆς καὶ ἀναρρώσεως, οἱ ἀναιμικοὶ δηλ., οἱ καχεκτικοὶ καὶ φιλάσθενοι καὶ ὅχι οἱ καλῶς ἔχοντες, οἱ ἀνάπηροὶ ἢ οἱ δεόμενοι ἰδιαιτέρας ἰατρικῆς θεραπείας, οἵτινες ἐνιαχοῦ πέμπονται εἰς εἰδικὰ θεραπευτήρια, ὡς ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Ἡ ἡλικία τῶν ἐκλεγομένων παιδίων εἶναι συνήθως 10—12 ἐτῶν. Πολλάκις ὅμως τὰ ὄρια ταῦτα ἐπεκτείνονται ἀπὸ 6 μέχρι 13 ἐτῶν καὶ πλέον.

Οἱ παῖδες καὶ τὰ κοράσια ἀποτελοῦσι χωριστὰς ομάδας, αἵτινες συνήθως στέλλονται εἰς διάφορα μέρη.

Ἀποσκευαὶ τῶν ἀποδημῶν.

Τὰς ἀποσκευὰς τῶν παιδίων ἀποτελοῦσιν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα πράγματα, συγκλειόμενα ἐντὸς καταλλήλου ὁδοιπορικοῦ σάκκου. Εἰς ἐπενδύτης, χιτῶνές τινες καὶ περιπόδια, ἔξδινόμακτρα καὶ ζεῦγος ὑποδημάτων θεωροῦνται συνήθως ἀρκετὰ ἐφόδια. Ἐπειδὴ ὅμως πρόκειται περὶ ἀπόρων παιδίων, ἐπάναγκες ἵνα εἰδικῆ ἐκ κυριῶν ἐπιτροπῆ ἐπιθεωρῆ ἕκαστον δέμα τῶν ἀποσκευῶν καὶ πληροὶ ἐλλείψεις τινάς. Τούτου δ' ἕνεκα, τοιαῦτα ἐκ κυριῶν ἐπιτροπῶν σχηματίζονται ἐγκαίρως καὶ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος ἀκόμη παρασκευάζεται ὅ τι πιθανῶς θέλει φανῆ χρήσιμον διὰ τοὺς ἀπόρους ἀποδημοὺς¹.

τηρήσεως ἐπίπλων καὶ ὑπηρεσίας, ἐνῶ τὸ πρῶτον εἶδος προτιμᾶται διὰ τὴν διατροφὴν καὶ τὴν διαίταν ἐν γένει, πρὸς δὲ καὶ διὰ τὴν ἡθικὴν ἐπίδωξιν καὶ τὴν ἀπόκτησιν γνῶσεων.

¹ Τοιαῦτα φιλανθρωπικαὶ ἐπιτροπῶν κυριῶν πολλαχοῦ ὑπάρχουσιν, ἀνεξάρτητοι τῶν ἀποδημιῶν τῶν μαθητῶν, ἐξασφαλίζουσαι καθ' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος θερμὰ ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα διὰ τοὺς ἀπόρους τῶν μαθητῶν.

Ἀναχώρησις καὶ ἀφίξις τῶν ἀποδημῶν.

Πόσον γλυκὸν καὶ χαρῖον εἶναι νὰ βλέπῃ τις ὁμίλους παιδίων ἐν τοῖς σταθμοῖς, ἐτοίμους πρὸς ἀναχώρησιν εἰς τὴν ἐξοχὴν! Οἱ διδάσκαλοι ἢ ἐπιμεληταὶ δίδουσι τὰς τελευταίας ὁδηγίας εἰς τὰ ἀνυπομονοῦντα καὶ πλήρη χαρᾶς παιδία. Πανηγυρικὴν ἀληθῶς ὄψιν προσλαμβάνει τὸ θέαμα τοῦτο, μέχρις οὗ τὰ παιδία ἀποχαιρετίσωσι τοὺς συγγενεῖς των.

Ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ πολλαὶ σιδηροδρομικαὶ καὶ ἀτμοπλοϊκαὶ ἐταιρεῖαι ὑπεβίβασαν τὰ ὁδοιπορικὰ τέλη τῶν ἀποδημῶν μέχρι τῆς ἡλικίας 14 ἐτῶν κατὰ 50—70% καθ' ὅλον τὸ θέρος. Ἐν Δανίᾳ δὲ, ὅπου ἡ συγκοινωνία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, σιδηροδρομικαὶ δὲ καὶ ἀτμοπλοϊκαὶ γραμμαὶ ἀνήκουσι τῷ κράτει, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου, διασπείρουσι δωρεὰν τοὺς μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων καθ' ἅπασαν τὴν Δανίαν. Δέκα ἕως δώδεκα χιλιάδες μαθητῶν ἐκ Κοπεγχάγης ἀπέρχονται εἰς τὰ ἀνά τὰς κοιλάδας καὶ τὰ ὄρη χωρία, τούτων δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπισκέπτονται τὴν Κοπεγχάγην καὶ περιεργάζονται τὴν πόλιν, φιλοξενούμενοι ὑπὸ τῶν γονέων τῶν ἀποδημῶν, οἵτινες τὰνάπαλιν φιλοξενοῦνται ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῶν.

Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ὑφίστανται ἐν Ἀμερικῇ τὰ Vacation Schools, σχολεῖα δηλ. εἰς ἀφοιτῶσι κατὰ τὰς διακοπὰς μαθητῶν διαφόρων ξένων σχολείων. Οὕτω συμβαίνει ἀμοιβαία ἐπίσκεψις τῶν μαθητῶν μεταξὺ δύο οἰκογενειῶν ἢ μεταξὺ δύο σχολείων διαφόρου γλώσσης, ἐθνικότητος καὶ χώρας. Κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ 1904 καὶ ἐν Εὐρώπῃ 20 παῖδες Μασσαλιῶται μετέβησαν εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ σχολεῖον εἰς Μιλάνον, ἐνθα διέμενον καὶ ἐδιδάσκοντο ἀνάμικτοι μετὰ τῶν Ἰταλοπαίδων, 20 δὲ Ἰταλοπαῖδες ἐστάλησαν ἀμοιβαίως εἰς Μασσαλίαν.

Ἐνασχόλησις τῶν ἀποδημῶν.

Τὰ ἐν οἰκογενείαις διαμένοντα παιδία, μὴ διατελοῦντα ὑπὸ ἐνιαίαν διαρκῆ ἐπίδωξιν, συμμορφοῦνται πρὸς τὰς συνηθείας τῶν οἰκογενειῶν, ἐν αἷς διαμένουσιν, ἐνίοτε δὲ ὁ ἐπιμελούμενος αὐτῶν διδάσκαλος, παιδονόμος, ἱερεὺς ἢ ἄλλος ἐπιστάτης συναθροίξει ταῦτα ἐπὶ τὸ αὐτὸ χάριν ἐκδρομῆς ἢ παιδιῶν.

Τὰ κοινῶς διαβιούντα ὁμῶς παιδιά ἔχουσιν ὠρισμένον πρόγραμμα, περιλαμβάνον τὰς περὶ τὴν καθαριότητα ἀσχολίας, γυμναστικὰς ἀσκήσεις, λουτρά, περιπάτους, παιδιὰς, ἐπισκέψεις εἰς ἐργαστᾶσια καὶ εἰς ἱστορικὰ μνημεῖα, διαλέξεις μετ' ἐπιδείξεως ἢ προβολῆς εἰκόνων, ἀπαγγελίας, ᾠδικῆν κτλ.

Ἐπάρχουσι καὶ που, ὡς ἐν Ἑλβετία, σχολικαὶ ἐπαύσεις, λειτουργοῦσαι καθ' ἕνα σχεδὸν τὸ ἔτος, αἵτινες δέχονται τοὺς μαθητὰς καθ' ὁμάδας καὶ ἐκ περιτροπῆς. Ἐκεῖ διδάσκονται ἐνίοτε καὶ μαθήματα, ὡς ἐν καιρῷ βροχῆς. Ἐν ταῖς Κάτω Χώραις, ἔγθα ἰδρύθησαν πολλαὶ σχολικαὶ ἐπαύσεις, διδάσκουσιν ἐν αὐταῖς εἰς τὰ κοράσια κατὰ τὸ θέρος καὶ οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ὑποχρεοῦσι δὲ ταῦτα οὐχὶ ἐν εἴδει ἀγγαρείας, ἀλλὰ τμηματικῶς καὶ κατὰ σειράν διαδοχῆς, νὰ μαγειρεύωσι καὶ παραθέτωσι τὰ φαγητά.

Ἐννοεῖται ὅτι ἀπαξ ἢ δις τῆς ἐβδομάδος οἱ ἀπόδημοὶ ἐπίδιδονται εἰς τὴν πρὸς τοὺς οἰκείους των ἀλληλογραφίαν, χάριν τῆς ὁποίας ἰδρύθη ἐν Παρισίοις σύλλογος ἀπαλλάσσει τοὺς ἀποδήμους τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἐπίβλεψις.

Ἀναλόγως τῆ διοργανώσεως τῶν ἀποδημιῶν, ὑποκινουμένων συνήθως ὑπὸ διδασκάλων, ἱερέων, ἰατρῶν καὶ εὐγενῶν πολιτῶν, ἡ ἐπίβλεψις τῶν ἀποδημιῶν ἀνατίθεται εἰς διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας, παιδονόμους καὶ ἐπιμελητὰς καταλλήλους, ἢ ἀναλαμβάνεται ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ δὴ ὑπὸ φιλανθρωπῶν δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων, αἵτινες συμμετέχουσι πάντων τῶν περιπετειῶν τῶν προστατευομένων αὐτῶν. Δήμαρχοι, δημοτικοὶ σύμβουλοι καὶ μέλη τῶν εἰδικῶν πρὸς τοῦτο συλλόγων, ἴδια δὲ οἱ σχολικοὶ ἰατροί, ἐπισκέπτονται πολλάκις τοὺς ἀποδήμους. Τινὲς δὲ τῶν τοιούτων συλλόγων ὀρίζουσιν ἕνα γραμματέα, ὅστις περιφερόμενος ἀνὰ τοὺς τόπους τῶν ἀποδημιῶν ἐπιθεωρεῖ τὰ παιδιά καὶ συντάσσει ἐκθεσιν τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἔργου. Ἐν Παρισίοις ἐπιζητοῦσι χάριν τῆς ἐπιβλέψεως διδασκάλους συνεζευγμένους μετὰ διδασκαλισσῶν.

Ἐπειδὴ ὁμῶς κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ διαμονὴν δυνατόν νὰ συμβῇ καὶ ἀπρόοπτόν τι δυστύχημα, σύλλογοί τινες, ὡς ὁ τοῦ

Ἁγίου Στεφάνου «Oeuvre stéphanoise des enfants à la montagne»¹, καταθέτουσιν ἐν ἰδιαιτέρῳ ταμείῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῆς ἀποδημίας 0,20 λεπτὰ δι' ἕκαστον ἀπόδημον, πρὸς ἀποζημιώσιν ἀπευκταίου τινός.

Διάρκεια ἀποδημίας καὶ δαπάναι.

Ὁ χρόνος τῆς ἐν τῇ ἐξοχῇ διαμονῆς τῶν ἀποδημιῶν ποικίλλει ἀπὸ 3 μέχρις 6 ἐβδομάδων. Ἐάν μετὰ πάροδον 20ημέρου ἀποδημίας τὰ παιδιά ἐπανίδωσι τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ ἀποδημήσωσιν αὐτοὶ εἰς ἄλλον τόπον, παραθαλάσσιον λ.χ. ἀντὶ ὄρειου, οὐδεὶς ὑπάρχει φόβος μὴ πάθωσι νοσταλγίαν ἢ μήπως κορέσωσι τὴν περιέργειάν των.

Τὰ ὁδοιπορικὰ ἐξοδα καὶ αἱ ἐν τῷ τόπῳ τῆς διαμονῆς δαπάναι ἀναλογοῦσι κατὰ μέσον ὄρον πρὸς 2 1/2 φρ. ἡμερησίως δι' ἕκαστον ἐκ τῶν καθ' ὁμάδας διαβιούντων παιδιῶν, καὶ 1,25 φρ. δι' ἕκαστον τῶν ἐν οἰκογενεαῖς τοποθετουμένων. Αἱ δαπάναι ὁμῶς αὐταὶ δυνατόν νὰ ὑποδιωσθῶσι διὰ τῆς ἐκπτώσεως τῶν μεταβατικῶν τελῶν, τῆς ὑποτιμῆσεως ἐνοικίων κ.λ. καὶ διὰ τῆς πείρας ἐν γένει περὶ τὴν προμήθειαν τροφίμων κ.λ.

Ἀλλὰ καὶ μεγαλεῖτεροι ἐάν ᾔσαν αἱ δαπάναι, θὰ ᾔτο καὶ πάλιν προτιμότερον νὰ καταναλίσκωνται αὐταὶ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας πολλῶν φιλασθένων ἀντὶ νὰ ἐξαντλῶνται πρὸς θεραπείαν ἐνὸς ψυχorroαγοῦντος φθισικοῦ.

Ἀποφεύγουσιν τὰς μακρὰς ἀπαριθμήσεις, θὰ περιγράψω ἐν ὀλίγοις τὴν ὑπὲρ τῶν ἀποδημιῶν τῶν μαθητῶν κατὰ τὸ θέρος ἐν ταῖς διαφόροις χώραις γενομένην κίνησιν.

Ἐν Ἑλβετία, ἐνῷ ὁ ἱερεὺς Βίον τῷ 1876 πρῶτος ὠδήγησεν 68 παιδιά τῆς Ζυρίχης εἰς τὴν ἐξοχὴν, τῷ 1899 αἱ ὀκτὼ κυριώτεραι πόλεις τῆς Ἑλβετίας ἐπεμφαν 2650 παιδιά, δαπανήσασαι πρὸς τοῦτο 116081 φρ.

Ἐν Δανίᾳ, κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ 1900, 15 χιλιάδες παιδιῶν, 7 - 14 ἐτῶν, διέμειναν ἐπὶ 6 ἐβδομάδας ἐν τῇ ἐξοχῇ καὶ ἐν τῇ Σουηδικῇ ἀκτῇ. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεαῖς, ἐνῷ τῷ

¹ Ἰδρύθη τῷ 1893 ὑπὸ τοῦ Pastor Louis Comte. Τῷ 1901 ἐστειλεν εἰς Θερινὴν ἀποδημίαν 1.382 ἄπορα παιδιά.

1877 ο Ιερέυς Parsons ἐφιλοξένησεν ἐν τῷ χωρίῳ του 60 παιδία τῆς Νέας Ὑόρκης, τῷ 1903 ὁ ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἰδρυθεὶς σύλλογος ἔστειλεν εἰς τὴν ἐξοχὴν 20.000 παιδίων ἐπὶ δεκαπενθήμερον. Ἡ Φιλαδέλφεια, ἡ Βοστώνη καὶ ἄλλαι πόλεις ἔχουσιν ἐπίσης παρομοίους συλλόγους.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, τῷ 1878 ὁ Barnett ἱδρύσασκε τοιοῦτον σύλλογον ἐν Λονδίῳ. Ἄλλος δὲ τις σύλλογος ἰδρυθεὶς τῷ 1882, ἔστειλεν ἐντὸς 21 ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1882-1902, 50.813 παιδία εἰς ἐπὶ τούτῳ οἰκοδομηθέντα θερινὸν σταθμὸν. Ὁ σύλλογος οὗτος συνέλεξε χάριν τῶν ἀποδημιῶν τοῦ 1901 40.487 φρ. ἐκ δωρεῶν καὶ συνδρομῶν καὶ 11.601 φρ. ἐξ ἐράνων τῶν εὐπορωτέρων μαθητῶν.

Ἐν Γερμανίᾳ τὴν μεγίστην ὠθησιν πρὸς ἐξάπλωσιν τῶν ἀποδημιῶν τῶν μαθητῶν ἔδωκε κατὰ Νοέμβριον 1881 ἡ αὐτοκράτειρα Φρειδερίκου, σύζυγος τοῦ τότε διαδόχου τοῦ θρόνου, διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς «Γενικῆς Ἐνώσεως τῶν γερμανικῶν ἀποδημιῶν τῶν μαθητῶν». Τῷ 1900, ἐξ 183 πόλεων τῆς Γερμανίας ἐστάλησαν εἰς τὴν ἐξοχὴν 34.696 παιδία.

Ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον ἰδρύθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τοῦ Lorréaux τῷ 1881 ὁ σύλλογος «L'œuvre des trois-semaines», ὅστις μέχρι τοῦ 1902 ἔπεμψεν εἰς τὴν ἐξοχὴν 15.360 παιδία. Ἐν Παρισίοις ὑπῆρχον ἄνω τῶν 10 τοιοῦτοι σύλλογοι μετὰ τμημάτων ἐν ταῖς μεγαλειτέραις πόλεσι τῆς Γαλλίας. Τῷ δὲ 1903 ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργοῦ Chaumié ἄλλος σύλλογος (L'œuvre des colonies scolaires de vacances). Ἡ τῷ 1895 ἰδρυθεῖσα «Ligue fraternelle des Enfants de France» ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Φώρ, θυγατρὸς τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, μετὰ 30 καὶ πλείονων ἀνὰ τὰς λοιπὰς πόλεις τμημάτων, ὡς κύριον σκοπὸν ἔχει ἐπίσης τὴν διοργάνωσιν ἀποδημιῶν τῶν παιδίων εἰς τὴν ἐξοχὴν. Τῷ δὲ 1899 ἰδρύθη ἡ «Association pour le développement des colonies de vacances», ἣτις μεγάλως βοηθεῖ εἰς τὴν ἰδρύσιν καὶ ἀκμὴν τῶν εἰρημένων συλλόγων καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν.

Ἐν Ὀλλανδίᾳ τῷ 1883, τῇ ὑποκινήσει τοῦ S. S. Coronel, ἰδρύθη ἐν Ἀμστελοδάμῳ ὁ πρῶτος τοιοῦτος σύλλογος. Τῷ 1884 ἰδρύθη ἕτερος ἐν Χάγγῃ καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐν Ροττερδάμῳ.

Ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἐνθα ἀρχῆθεν ἐκτίσθησαν σχολικαὶ ἐπαύλεις, στέλλουσιν εἰς αὐτὰς τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Μαίτου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου καὶ διὰ τοῦτο τὰς ἀποδημίας καλοῦσιν ὑγιεινάς. Δύο σχολικαὶ ἐπαύλεις τῆς Ροττερδάμης θεωροῦνται ὡς πρότυπα. Ἡ μὲν τούτων κεῖται ἐν τῷ δάσει Ulvenhout, ἡ δὲ κατὰ τὴν παραλίαν Oostvoorne.

Ἐν Βελγίῳ ἡ ἐν Hartière σχολικὴ ἐπαυλις ἀπὸ τοῦ 1893 οἰκοδομηθεῖσα ἔχει κλῖνας δι' 81 παιδία. Ἀπὸ τοῦ 1902 δὲ λειτουργεῖ ἡ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς Westende ἐπαυλις ἰδρυθεῖσα διὰ δωρεᾶς ἀριστοκράτου τινὸς Benjamin Crombez.

Ἐν Νορβηγίᾳ, τῷ 1899, ὁ σύλλογος τῆς Χριστιανίας ἔστειλεν 700 παιδία πρὸς διαθέρισιν εἰς 19 ἐξοχικὰ μέρη.

Ἐν Αὐστρίᾳ, ἡ πρώτη ἀποδημία ἐγένετο ἐν Βιέννῃ τῷ 1879. Ἐν Πράγῃ, τῷ 1899, 447 γερμανόπαιδες ἀπεδήμησαν ἐπὶ 8 ἑβδομάδας. Ἐν Βουδαπέστη δὲ, τῷ 1900, 734 παιδία ἐπὶ 30 ἡμέρας.

Ἐν Ἰταλίᾳ πρώτη ἡ πόλις τοῦ Μιλάνου, τῷ 1881, ἔστειλεν εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐπὶ 30 ἡμέρας 60 ἀπόρους φιλασθένους μαθητὰς. Τὸ Μιλάνον ἐμμῆθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἰταλίας. Οὕτω τῷ 1900 ἐκ Ρώμης ἀπεδήμησαν 1000 περίπου παιδία.

Ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1881 ἰδρύθη ὁ πρῶτος σύλλογος ἐν Βαρσοβίᾳ, τῷ 1891 ἐν Πετροπόλει καὶ εἶτα ἐν Ὀδησσῷ, Μόσχᾳ κλ. Τὰς δαπάνας τῶν ἀποδημιῶν Μόσχας συμπληροῦσι συνήθως ὡς ἑξῆς: $\frac{5}{8}$ τὰ σχολικὰ ταμεῖα, $\frac{2}{8}$ αἱ συνεισφοραὶ τῶν πολιτῶν καὶ $\frac{1}{8}$ οἱ ἔρανοι τῶν γονέων τῶν ἀποδήμων.

Ἐν Ἰσπανίᾳ, ἡ πόλις τῆς Βαρκελώνης τῷ 1899 ἔστειλεν εἰς ἐξ διαφόρους ἐξοχὰς 149 παιδία.

Παρόμοιαι θεριναὶ ἀποδημίαι μαθητῶν διοργανοῦνται καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ. Ἐν Σερβίᾳ δὲ ὠρισμένοι μαθηταὶ καταθέτουσι καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα 20-50 λεπτά, ἅτινα διατίθενται χάριν περιηγήσεων καὶ τοιούτων ἀποδημιῶν.

Τὸ τρίτον εἶδος τῶν ἀποδημιῶν δὲν εἶναι κυρίως ἀποδημίαι, ἀλλὰ τακτικαὶ καθημεριναὶ ἐκδρομαί. Ἐν Γερμανίᾳ, καὶ μάλιστα ἐν Λειψίᾳ, ἀπὸ 40 ἐτῶν ὑπάρχουσι σύλλογοι ὑπὸ τὸν τίτλον «Schreber¹ verein», τὰ μέλη τῶν ὁποίων διατηροῦσι κηπά-

¹ Ὁ Schreber ἦτο ἰατρός, γεννηθεὶς ἐν Λειψίᾳ τῷ 1808. Ἦσολοίτο

ριον ἐν ὠρισμένην περιοχῇ, κατάλληλον πρὸς καλλιέργειαν κηπευτῶν εἰδῶν. Ἐν τῇ μέσῃ τῆς ἐκτεταμένης καὶ περιφράκτου περιοχῆς τῶν κήπων ὑπάρχει χῶρος εὐρύς, μέρος τοῦ ὁποίου εἶναι διατεθειμένον χάριν παιδιῶν. Ἐν τῇ εὐρεῖ τούτῳ χώρῳ διοργανοῦνται ἀπαξ τοῦ ἔτους παιδικαὶ πανηγύρεις καὶ κηπουρικαὶ ἐκθέσεις. Κατὰ τὰς μὴ ἐργασίμους καλοκαιρινὰς ἡμέρας τὰ μέλη τῶν συλλόγων Schreber πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας διέρχονται οἰκογενειακῶς ἐν τοῖς κηπαρίοις των.

Οἱ σύλλογοι οὗτοι σκοποῦντες νὰ ἐμπνεύσωσι τοῖς παιδίοις τὸν πρὸς τὸ ὑπαιθρον καὶ τὴν φύσιν ἔρωτα καὶ νὰ προαγάγῃσι τὴν παρατηρητικότητά αὐτῶν, διοργανοῦσιν ἐκδρομάς, καθ' ἃς παρέχουσιν αὐτοῖς δωρεὰν γάλα καὶ ἄρτον. Ἄλλοτε δὲ ἐν Δειψίᾳ ὁδηγοῦνται αἱ μαθηταὶ καθ' ὁμάδας δις ἢ τρις τῆς ἑβδομάδος ἵνα κολυμβήσωσι.

Ἐν Βερολίῳ τῇ 1900 ἐνεκαινίσθη νέον εἶδος ὑγιεινῶν κήπων· οἱ κήποι ὅμως οὗτοι δὲν χρησιμεύουσιν ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς μαθητάς. Ὁμοιάζουσι τοὺς κήπους τῶν ἀναρρωννυόντων καὶ διαμένουσιν ἀνοικτοὶ ἐπι 6 — 7 μῆνας, καθ' οὓς ἐπικρατεῖ καλοκαιρία.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς μεγαλοπόλεσιν ὑπάρχουσι πολλὰ ἀλσύλλια μετὰ πλατειῶν καταλλήλων πρὸς παιδιάς, ἐν αἷς κατὰ τὸ θέρος βλέπει τις καθ' ἑκάστην πληθὺν παιδιῶν νὰ παίζωσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς μαθητάς τῶν νέων ἐξοχικῶν σχολῶν, ὡς ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ Abbotsholme ὑπὸ τοῦ Dr Reddie Ἰδρυθεῖσα, ἡ Ecole des Roches τοῦ Damolins καὶ ἡ παρὰ τὸ Eisenburg σχολὴ τοῦ Dr Lietz, οὗτοι πάντες ἀπολαύουσι τῶν ἀγαθῶν τοῦ ὑπαιθρου βίου κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ὑγιεινῆς.

Ἐν Μοναστηρίῳ.

A. ΜΑΤΑΗΣ Ἱατρός

εἰδικῶς περὶ τὴν θεραπευτικὴν γυμναστικὴν. Ἐπὶ 1860 ἐδημοσίευσε σπουδαίαν πραγματείαν περὶ τῆς ὑγιεινῆς καὶ παιδαγωγικῆς σημασίας τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων τῆς νεολαίας. Μετὰ τὸν μεταρρυθμιστὴν καὶ θεμελιωτὴν τῆς διδασκαλίας τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων Guts-Muts, ὁ Schreber ἔδωκε τὴν μεγίστην ὠθησιν εἰς τὴν πρόσοδον τῆς λαϊκῆς ὑγιεινῆς διὰ συστάσεως γυμναστικῶν συλλόγων. Μετ' αὐτὸν ἀποθανόντα τῇ 1861, ὁ Dr Hanschild συνέστησε πρῶτότυπον σωματεῖον, εἰς ὃ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ ἱατροῦ Schreber.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΟΥ¹

ΠΟΙΗΜΑ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΜΙΣΤΡΑΛ

«Συνάξτε, μαζεύετε τὰ στάχνα σας, θερίστρες,
καὶ μένα μὴ μὲ νοιάξεστε, μὴ μὲ κυττᾷτ' ἐμένα!
Στ' ἀγέρι τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ στάρι ξεφλουδίζει
μὴν τὸ σκορπᾷτε σ' τὰ πουλιὰ μηδὲ καὶ σ' τὰ μερμήγκια
τὸ στάρι ποῦδωκε ὁ Θεός, τὸ βλογημένο στάρι».

Κι' ὁ γέρω θεριστῆς χλωμὸς καὶ βουτημένος σ' τὸ αἷμα
σ' ἓνα σφικτὸ χειρόβολο σύγκορμος εἶχε γείρη,
κι' ἀπλώνοντας τ' ὀλόγυμνο κ' ἠλιοκαμένο χέρι
ἔτσι μιλοῦσε κ' ἔλεγε σ' ὅλες τίς ἐργατίνες.

Κι' ὀλόγυρά του ἀραδιαστοί, κρατῶντας τὰ δρεπάνια,
μὲ κλάματα τὸν ἀκουγαν οἱ θεριστάδες οἱ ἄλλοι.

Μὰ κ' οἱ γυναῖκες, μὰ κ' οἱ νεῖες κ' οἱ σταχολόγοι ἀκόμα
καὶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν ποδιά τῆς μάννας των πιασμένα
θρηνολογοῦσαν δυνατὰ τὰ στήθη των κυπῶντας.
Γιατὶ ἀπὸ ἴδῶ καὶ μιὰ στιγμὴ, μέσ' σ' τῆς δουλειᾶς τῆ βράσι,
σ' τὴ βιάσι καὶ σ' τὸ σπρώξιμο καὶ σ' τὴ λαχτάρ' ἀπάνω
π' ἀναβε καὶ παράφερνε τοὺς θεριστάδες ὄλους,
ἄχ! μ' αἷμα τοῦ ἀρχιθεριστῆ ἔβάρηκε τὸ θέρος.

Ἐπιγαινόρχονταν γοργὰ τὰ κοφτερὰ δρεπάνια
κι' ὁ γέροντας ἀνάμεσα τοὺς ἄνδρες ὠδηγοῦσε.
Ἡ κάρφα τοῦ ἥλιου ἡ φλογερὴ ἔκανε ὀλοένα
νὰ βράζῃ μέσ' σ' τίς φλέβες των καὶ νὰ κοχλάζῃ τὸ αἷμα,
κ' ἓνα μὲ τ' ἄλλο τρίζοντας σ' τοῦ δρεπανιοῦ τὴν κόψι
ἔπεφταν κ' ἔξαπλώνονταν σωρὸ - σωρὸ τὰ στάχνα

¹ Ἀπηγγέλθη ὑπὸ τῆς Δόξης Μ. Κοτοπούλη κατὰ τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ἑορτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Μιστραλ.

Ένας σ' τὸν ἄλλονε μπροστά σκυμμέν' οἱ θεριστάδες
θερίζουν γοργοκίνητα μ' ἥλιοκαμένους σβέρκους
λές καὶ στρηφογυρίζοντας ἀστράφτουν τὰ δρεπάνια
γδυμέν' ἢ γῆ ἀπ' τὸ θέρισμα δείχνει γυμνὰ τὰ στήθια,
κι' ὁ γέρος ἀρχιθεριστῆς μέσ' σ' τὸ πυρρὸ σιτάρι
πηγαίνει ἔμπρὸς ἀνοίγοντας τὸ δρόμο γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ὀλόχαρα κι' ὀλόδροσα τὰ παλληκάρια γύρω
ἀκούραστα δουλεύανε καὶ μ' ὄλη τὴν καρδιά τους.
Μὰ ξάφνω ἔλύγισαν μὲ μιᾶς τὰ γόνατα τοῦ γέρου
κι' ἀπὸ τὰ τρεμοδάχτυλα τοῦ ξέφυγαν τὰ στάχνα
καὶ ντροπιασμένος ἀπ' αὐτὸ πρώτη φορὰ ὡς τὰ τώρα
τ' ἀσήκωτα γεράματα βαρεῖὰ τὰ καταριέται.

Οἱ νειοὶ ἀπὸ πίσω του ἀφοβοὶ, σκυφτοὶ κατὰ τὸ χῶμα
ἔρχονταν κ' ἔρχονταν γοργοὶ σὰν κύματα τοῦ πόντου
ἀπανωτὸς ὁ ἴδρωτας ἀπ' τὰ μαλλιά των τρέχει
τὰ στάχνα τὰ σπιθόβολα ὁ ἥλιος σκληρ' ἀκοντίζει,
καὶ τὰ χρυσᾶ καλάμια των σ' τοῦ σίδερου τὰ χάρδια
λές γέρονουν καὶ λυγίζουνε μόνα καὶ μοναχά των.

«Ἐμπρός, παιδιά!» εἶπ' ὁ γέροντας κ' ἔτσι λαχανιασμένη
ἀγκομαχᾷ ἢ ἀνάσσα του μέσ' σ' τὸ στεγνὸ λαρύγγι
καὶ νά, ἓνας νιὸς γυμνόστηθος, γυμνὸς ὡς τὸ ζουνάρι
ἀχόρταγα κι' ἀκούραστα θερίζει τὸ χωράφι,
σὰν τὴ φωτιά ποῦ ἀπλώνεται καὶ τρώει ὅ,τι τῆς λάχη,
σὰν τὸ ποτάμι ποῦ μὲ βιά τοὺς φράχτες του ἔχει ρίξει.

Κι' ὁ γέροντας ποῦ τοῦστρηβεν ὅλα τὰ μέλη ὁ κόπος,
ἔτσι ὅπως στρήβει τὸ ξερὸ σχοινί του ὁ ξυλοκόπος,
σ' ἓνα δεμάτι θέλοντας τὰ ξύλα του νὰ δέση,
ὁ γέροντας ἀνάδευε τὰ χέρια μέσ' σ' τὰ στάχνα,
ὅταν ὁ νιὸς ποῦ βιαστικὸς κι' ἀκράτητος ἔρχόταν
σηκῶν με μεγάλη ὀρμὴ τὸ κορτερὸ δρεπάνι...

Ἄγρια οἱ γυναῖκες ξεφωνοῦν, κι' ὁ γέροντας κυλιέται
μὲ τὸ δρεπάνι ὡς τὴ λαβὴν κατάπλευρα χωμένο.

Κι' ὁ γέρω θεριστῆς χλωμὸς καὶ βουτηγμένος σ' τὸ αἷμα
σ' ἓνα σφικτὸ χειρόβολο σύγκορμος εἶχε γύρη,
κι' ἀπλώνοντας τ' ὀλόγυμνο κ' ἥλιοκαμένο χέρι
ἔτσι μιλοῦσε κ' ἔλεγε σ' ὅλες τὶς ἐργατῖνες:

«Τί μ' ὠφελεῖ κι' ἂν κλαῖτέ με, θερίστρες; πᾶει ἡ ζωὴ μου!
Χρόνων μοιρολογήματα δὲν θὰ τὴν φέρουν πίσω...
Λί! κάλλιο τραγουδάτέ με μ' ὅλους τοὺς νιὸς ἀντάμα,
γιατ' ἡ δουλειά μου ἔτέλειωσε πρὶν ἀπὸ τὴ δική σας.

» Ποιὸς ξέρει ἐκεῖ σ' τὴ μαύρη γῆ ποῦ θὲ νὰ πᾶω σὲ λίγο,
ποιὸς ξέρει ἂν δὲν θὰ θλίβωμαι κοντὰ τὸ βράδυ - βράδυ,
ποῦ δὲν θ' ἀκούω σὰν ἄλλοτε σ' τὰ χόρτα ξαπλωμένος
καθάριο πάντα κ' εὐρωστο τῆς νιότης τὸ τραγοῦδι
πάντα καθάριο κ' εὐρωστο σ' τὰ δέντρα ν' ἀνεβαίνω.

» Μὰ ἴσως, παιδιά μου, θᾶτανε τῆς Μοίρας μου γραμμένο...
ἴσως κι' ὁ ἀφέντης ποῦ ψηλὰ τὸ θρόνο του ἔχει στήση,
θωρῶντας πῶς ὠρίμασε τὸ σιτάρι, τὸ θερίζει.
Ἔχετε γειὰ κι' ἀφίνω γειὰ καὶ φεύγω ἀγάλια - ἀγάλια...
Παιδιά μου, ὅταν φορτώσετε σι' ἀμάξι τὰ δεμάτια,
ἀνάμεσα σ' τὶς θημωνιές βάλτε, παιδιά, καὶ μένα.

«Μέσ' σ' τὸ κοπάδι κάποτε τὸ πρόβατο ὅταν νοιώσει
πῶς ρίζωσαν κ' ἔστερίωσαν γερά τὰ κέρατά του,
κτυπάει τὰ πόδια του κι' ὀρμᾷ σ' τὸ γέρικο κριάρι.

Ὡρα πολλὴ τὸ γέρικο κτυπιέται καὶ κτυπάει,
ὦρα πολλὴ σ' τὴ λαγκαδιὰ τῶνα χυμίζει σι' ἄλλο,
ὦρα πολλὴν ἀντικτυποῦν οἱ κατακεφαλιές των
καὶ πέρφουν καὶ σηκώνονται καὶ ξαναπέρφουν πάλι
ὡς ποῦ σ' τὸ τέλος τὸ φτωχὸ τὸ γέρικο κριάρι
πέρφει, σωριάζεται νεκρὸ μὲ τὰ μυαλά του σκόρπια
κι' ὅμως τ' ἀρνάκια ὀλόγυρα δὲν παύουν νὰ βοσκοῦνε
κι' οὔτε θωροῦνε κατὰ γῆς νεκρὸ τὸν ἀρχηγό τους
κι' ὅταν σουρπώση βραδυνὰ κι' ὁ ἥλιος βασιλέψη,
γυροῦν χορτᾶτα σ' τὸ μαντρί, σ' τὴ στάνη των χορτᾶτα
μὲ τὰ μαστάρια φρουσκωτὰ κι' ὅλα γεμάτα γάλα.»

Ἔτσι εἶπε ὁ γέρον ἑρμιστής, μὰ τὸ γυναικολόγι
ὅσο ἀκούγε τὰ λόγια του τόσο θρηνηολογοῦσε,
καὶ παραιτῶντας τὴ δουλειὰ τριγύρω οἱ ἑρμιστάδες
ἀδρὰ τὰ δάκρυα χύνανε σ' τὴ λιοκαμένην ὄψιν.

Κ' ἐπέρασαν λίγες στιγμὲς κ' ἐδίψασεν ὁ γέρον
κ' ἕνα λαγῆνι τοῦφεραν κ' ἐδρόσισε τὰ χεῖλη
καὶ τὸ λαγῆνι ἀπόθεσε σ' τὰ χρυσομένα στάχνα
κ' ἐσήκωσε τὰ μάτια του θολὰ κατὰ τὸν ἥλιο
ποῦγερνε πρὸς τὴ δύση του κ' ἐσκόρπιζε τὸ φῶς του
σ' τὰ πεῦκα καὶ σ' τὰ λιόδεντρα τοῦ δασωμένου λόγγου
κ' ἐσκόρπιζε τὴ λάμψη του, πολύτιμη πορφύρα.

Κ' ἐσήκωσε ὁ γέροντας ψηλὰ - ψηλὰ τὰ χέρια
καὶ ξάφνου ἐπιθοβόλησαν τὰ θαμπερά του μάτια:
«Ἄγιο μου Γιάννη ἑρμιστή καὶ κύρη μου ἄγιο Γιάννη,
πατέρα τῆς φτωχολογιᾶς, τοῦ θέρου κυβερνήτη,
θυμήσου με τὸ δύστηχο μέσ' σ' τὸν Παράδεισό σου!

«Λίγες ἑλιές ἐφύτρεψα, πᾶνε δυὸ χρόνια τώρα,
λίγες ἑλιές σ' ἕνα γκρεμὸ χέρσο καὶ πετρωμένο
σ' τὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ χῶμά τους κορώνει
σὰν ἀναμμένα κάρβουνα. Ἄφεντη μου ἄγιο Γιάννη,
σήμερα ὁ ἥλιος φλέγεται, θυμήσου τίς ἑλιές μου.

»Ψηλὰ σ' τὸ χωριοβοῦνί μας ἢ δόλια μου φαμίλια
θὰ καρτερῆ τὰ κέρδη μου ποῦφερα κάθε χρόνο...
Μὰ φέτος τὰ Χριστούγεννα μονάχοι θὰ δειπνήσουν.
Ἄγιο μου Γιάννη ἑρμιστή καὶ κύρη μου ἄγιο Γιάννη,
λυπήσου τὴ γυναῖκά μου καὶ παρηγόρησέ την,
προστάειπε τὴν κόρη μου κ' ἀνάθρεψε τὸ γιό μου.

» Ἄν κάπου ἐβαρυνκόμῃσα, συχώρεσέ με τώρα!
Καὶ τὸ δρεπάνι, ὅταν βρεθῆ κάποιο χαλίκι ἐμπρὸς του,
ἔτσι βαρυνκομάει κ' αὐτὸ κ' ἔτσι κ' ἐκεῖνο βόγγει.

Ἄγαπημένε τοῦ Θεοῦ κ' ἀφέντη μου ἄγιο Γιάννη,
πατέρα τῆς φτωχολογιᾶς, τοῦ θέρου κυβερνήτη,
θυμήσου με τὸ δύστηχο μέσ' σ' τὸν Παράδεισό σου!»

Κ' ἐσώπασεν ὁ γέροντας μ' ἀσάλευτα τὰ μάτια
κ' ἄσπρισαν σὰν τὸ μάρμαρο τὰ μέλη τοῦ κορμιοῦ του
κ' οἱ ἑρμιστάδες ἄφρονι, σ' τὸ χέρι τὸ δρεπάνι,
ξανάρχισαν τὸ θέρισμα γλήγορα καὶ μὲ βιάσι,
γιατὶ μαῖστρος φλογερὸς ἀνάδευε τὰ στάχνα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΑΣΗΜΟΠΑΙΔΑ

«Παναγία μου! κάμε τό μου καλά και άσημένιο να τό φέρω σ'τή χάρι σου». Είναι ή θερμή προσευχή της Έλληνίδος μητρός, ή όποία κρατούσα τό θλιβερώς άρρωστον τέκνον της σταυροκοπεΐται πρό τοῦ εικονίσματος και ύπόσχεται. Ύπόσχεται εις τήν φιλεύσπλαγγον και ευεργετικήν Θεοτόκον να προσφέρη εις αὐτήν χάριν ευγνωμοσύνης άργυροῦν όμοίωμα τοῦ προσφιλοῦς τέκνου, εάν τό φοβερόν κακόν παρέλθῃ. Πραγματικῶς, άφοῦ ήθεραπεία άκολουθήσῃ, ή ευσεβής μήτηρ δέν θα λησμονήσῃ, αλλά θα σπεύσῃ εις τόν χρυσοκόον, όπου θα προμηθευθῇ εν άργυροῦν παιδάκι όμοιάζον όπωσδήποτε πρός τό ιδικόν της. Μέλλει τοῦτο κατόπιν. ως τάμα να αναρτηθῇ κάτωθεν τῆς εικόνας τῆς Θεοτόκου, όπου και άλλα όμοια είναι άφιερωμένα.

Τοιαύτην ή παρομοίαν αρχήν έχουσι τά λεπτά εκείνα άργυρά ελάσματα, τά όποία βλέπομεν υπό τās εικόνας πάσης σχεδόν εκκλησίας και εις τās προθήκας τῶν χρυσοχοείων. Παριστῶσιν εκτύπους ή έγχαράκτους εικόνας παιδιῶν, άλλοτε δέ πάλιν εικόνας όφθαλμῶν, ότων, ποδῶν, χειρῶν, σχεδόν παντός μέλους τοῦ ανθρωπίνου σώματος, όπου έπαθε και έθεραπεύθη. Κατά τό επικρατέστερον, πάντα ταῦτα καλοῦνται εις τινας ελληνικῆς χώρας άσημόπαιδα. Όμοίως θα όνομάσωμεν και ήμεῖς ταῦτα και θα άσχοληθῶμεν δι' όλίγων εις τήν αρχαιολογίαν και τέχνην αὐτῶν, διότι πολλαχῶς είναι περιεργα και διδακτικά.

Μεταξύ τῶν πολλῶν συνηθειῶν, τās όποίας οἱ κατά τήν Έλληνικήν Ανατολήν χριστιανοί παρέλαβον παρά τῆς αρχαίας ελληνικῆς θρησκείας, ίσως ή συνήθεια τῶν άσημοπαίδων είναι ή περισσότερον πάσης άλλης άκεραία διατηρηθεῖσα. Ίδου τί συνηθίζετο κατά τήν αρχαιότητα. Εἰς τά ιερά τῶν θεραπευτικῶν θεῶν, ως ήτο ο Ασκληπιός, ο Αμφιάραος, οἱ εν Αθήναις τιμῶμενοι. Αμυνοσ και Ηρωσ Ιατροσ και άλλοι, άφιερῶντο

πλείστα όμοιώματα, τύποι, ως όνομάζοντο, τῶν θεραπευθέντων ή μόνον τῶν μελῶν αὐτῶν, οἷον χειρῶν, ποδῶν, όφθαλμῶν, ότων κτλ. τῶν τυχόντων τῆς εκ τοῦ θεοῦ επικουρίας. Τα όμοιώματα ταῦτα ήσαν ανάγλυφα επί λίθου ή πηλοῦ, εξ ὧν πολλά έχουσι σωθῆ μέχρι σήμερον, αλλά και επί χαλκοῦ, χρυσοῦ και άργύρου, άργυρώματα, ως αναφέρουσιν αἱ επιγραφαι. Πρέπει δ' εκ τῶν τελευταίων τούτων να υπήρχε μέγα πλήθος εν εκάστῃ ιερῷ, διότι βλέπομεν συχνάκις τοῦς διευθύνοντας τά τοῦ ιεροῦ να σκέπτωνται περι έξοικονομήσεως χώρου και να αποφασίζωσι τήν συγχώνευσιν τῶν πολυαριθμῶν άργυρῶν άφιερωμάτων να κατασκευάσωσιν εν μέγα, αξιον τοῦ θεοῦ, άγγειον, φιάλην ή οἰνοχόην. Έντεῦθεν είναι πρόδηλον οτι τά άσημόπαιδα αντιστοιχοῦσιν έντελῶς πρός τά άργυρώματα τῶν αρχαίων επιγραφῶν. Εάν δέ προστεθῇ οτι και σήμερον εν ταῖς εκκλησίαις μετα συσσώρευσιν πολλῶν άργυρῶν πινακιδίων οἱ επίτροποι αποφασίζουσι τήν συγχώνευσιν πάντων πρός κατασκευήν χρησιμώτερου σκεύους, οἷον άργυρᾶς κανδήλας, ή όμοιότης εκτείνεται και ως πρός τήν ύστεραν αὐτῶν χρῆσιν.

Τό συνηθέστατον υλικόν τῶν άσημοπαίδων είναι ο άργυρος, αλλά δέν είναι και τό μόνον. Κατασκευάζονται επίσης εκ χρυσοῦ, ει και σπανιώτερον. Έχομεν δέ μνείαν τοιούτων άργυρῶν ή χρυσοῦν άφιερωμάτων υπό εκκλησιαστικῶν συγγραφέων τοῦ 5ου και 4ου μ. Χ. αἰῶνος. Χαλκοῦν μικρόν ανάθημα κατόπιν θεραπείας άφιερωθέν, ανήκον εις τοῦς αὐτοῦς παλαιούς χριστιανικούς χρόνους, έδημοσίευσεν ο γνωστός παρ' ήμῶν βυζαντινολόγος κ. Κ. Κωνσταντόπουλος¹. Εκ μαρμάρου, όποια πλείστα οἱ αρχαιοί κατασκεύαζον, δέν γίνονται σήμερον άφιερῶματα, οὔδέ, καθ' όσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, διετηρήθησαν εξ αρχαιοτέρας χριστιανικῆς εποχῆς. Αλλ' είναι πολὺ πιθανόν, οτι τοιαῦτα θα είχαν οἱ παλαιότεροι εν τῇ Ανατολή χριστιανοί, όπως είχαν και μαρμαρίνας γλυπτᾶς εικόνας, απέδαλον δέ κατόπιν εκ τῶν εκκλησιῶν δια τήν και εκ πρώτης όψεως καταφανῆ αὐτῶν όμοιότητα πρός «τά εἰδῶλα τῶν Έλλήνων».

¹ Εν τῇ Διεθνεί Έφημερίδι τῆς Νομισματικῆς Αρχαιολογίας τοῦ κ. Ι. Σβορώνου, τόμ. Β', σελ. 215-250.

Τὰ λίθινα ὁμοιώματα ἐξεβλήθησαν ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἀσάλευτος διετηρήθη ἡ ἐμμονὴ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος εἰς τὰς παλαιὰς ἐθνικὰς παραδόσεις. Ἦτο ἀδύνατον εἰς τὴν νέαν θρησκείαν νὰ ἐμποδίσῃ γενικῶς τὴν συνήθειαν τῶν ἀφιερωμάτων. Διότι οἱ τύποι ἢ τὰ ἐξωτερικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα παρέχει ἡ τέχνη, εἶναι πάντοτε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀναγκαῖα πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἑαυτοῦ συναισθημάτων, οἱ δὲ τύποι οὗτοι καὶ τὰ μέσα δὲν δημιουργοῦνται καθ' ἑκάστην. Οὕτως οἱ ἱερεῖς ἠδύναντο νὰ κηρύττωσι τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς πνευματικῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀρχαίας, τῆς εἰδωλολατρίας κατὰ τὴν ἀδιάλλακτον γλῶσσάν των, ἀλλὰ νέους τρόπους λατρίας ἦσαν ἀνίκανοι νὰ ἐφεύρωσι.

Κυρίως τὸ ἀπώτατον καὶ ἰσχυρότατον αἷτιον τῆς πιστῆς διατηρήσεως τοῦ ἐθίμου εἶναι ἡ σπουδαιότης τῶν συναισθημάτων, ὁποῖα εἶναι ὁ φόβος πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ἡ χαρὰ διὰ τὴν θεραπείαν ἐπικινδύνου ἀσθενείας. Ἦν γένει εἰς τὸν κίνδυνον φέρει ἡμᾶς ἡ δυσμένεια τῆς θεότητος. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη ταχέως νὰ ὑποσχεθῶμεν κατὰ πρὸς ἐξευμένισιν. Ἴδου τίνα εἶναι τὰ κύρια ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς λαϊκῆς πίστεως ἀπὸ χρόνων ἀμνημονεύτων μέχρι σήμερον. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον, ὅτι καὶ εἰς λαὸν παλαιότερον τοῦ Ἑλληνικοῦ, τοὺς Αἰγυπτίους, εὐρίσκομεν ἀναθήματα ἀνάλογα πρὸς τὰ ἡμέτερα ἀσημόπαιδα. Ὑπάρχει δὲ τὸ αὐτὸ ἔθιμον καὶ παρὰ τοῖς σημερινοῖς χριστιανοῖς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Παρ' ἡμῶν ἔτι, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς δυτικοῖς, ἐπεξετάθη τὸ ἔθιμον καὶ εἰς τὴν ἀφιέρωσιν ὁμοιωμάτων ζώων θεραπευθέντων ἢ τινος ἄλλου διασωθέντος πολυτίμου κτήματος. Ἐκτὸς τῶν ὁμοιωμάτων ἀνθρώπων κρέμανται πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ ὁμοιώματα βοῶν, ἵππων, αἰγῶν, ὄνων, ἐν δὲ τῇ Εὐαγγελιστρῷ τῆς Γήνου καὶ πλῆθος ἀργυρῶν πλοιαρίων, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθησαν οἱ κινδυνεύσαντες ναυτικοί. Διότι κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀγροτῶν ἡ ἀσθένεια τοῦ ἀροτῆρος βοῆς ἢ τοῦ ἵππου δὲν εἶναι κατὰ πολὺ μικροτέρα συμφορὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ παιδίου τῆς οἰκογενείας. Ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις τῶν ζωαρῶν ὑπὸ τὰς ἀγίας εἰκόνας φαίνεται ὅτι ἀνησυχεῖ ἐνλίπε τὰς συνειδήσεις τῶν πιστῶν ἢ τῆς ἐπισήμου ἐκκλησίας. Κατὰ τινὰ ἐκδρομὴν εἰς τὸ παρὰ τὰς Ἀθήνας Γαλάτσι ἡ γραῖα νεω-

κόρις τοῦ ἐκεῖ ναοῦ τῆς ἀγίας Γλυκερίας ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐταράχθη ὄχι ὀλίγον, ὅταν ἠρώτησα διατὶ ἀφιέρωθη ἀργυροῦν πλακίδιον παριστάνον αἶγα καὶ ἐρίφια. «Μήπως εἶναι ἁμαρτία, παιδάκι μου;» ἠρώτησεν. "Ὅχι, εἶπον, καὶ ἡ γραῖα ἐνθαρρυνθεῖσα διηγήθη τότε, πῶς μία γειτόνισσά της ἀφιέρωσε τὸ τάμα αὐτό, ἀφοῦ ἔγινε καλὰ ἢ κατσῖκα της. Κατὰ τύχην ἔπειτα ἀνέγνωσα ἀνάλογον συμβᾶν εἰς ἓν καθολικὸν γερμανικὸν χωρίον. Ἐὰ ἀναθήματα ἐκεῖ ἵππων καὶ ἀγελάδων ἦσαν τόσον συχνά, ὥστε ἡ ἱερατικὴ ἀρχὴ τῆς περιφερείας ἠναγκάσθη νὰ ἐκδώσῃ ἀπαγορευτικὴν ἐγκύκλιον, «διότι τὰ τοιαῦτα καθιστῶσι γελοῖαν τὴν ἡμετέραν ἀγίαν θρησκείαν». Ἡ ἐπιτίμησις τοῦ ἱερατεῖου ἦτο σφοδρά, ἀλλὰ βεβαίως ἀνίσχυρος πρὸ τῆς ἀκαταμαχῆτου δυνάμεως τῆς λαϊκῆς πίστεως καὶ παραδόσεως.

Ἐὰν ἡ κοινότης τῶν συναισθημάτων καὶ ἡ αὐτὴ λαϊκὴ ἀντίληψις εἶναι οἱ κύριοι λόγοι τῆς διατηρήσεως τῆς παλαιᾶς συνήθειας, ἡ ὁμοιότης τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς εὐρίσκονται οἱ εὐγνωμονοῦντες κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεώς των, ἐξηγεῖ ἐν ἄλλο κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ἀφιερωμάτων, παλαιῶν καὶ νέων, ὅπερ εἶναι ἡ εὐτέλεια. Συνηθέστατα εὐτελεῖ ἦσαν τὰ παλαιὰ ἀργυρώματα καὶ τὰ ἀσημόπαιδα δὲν εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὰς ὑποσχέσεις. Ἐὰν ἡ Θεοτόκος ἀπήτει μετ' ἀκριβείας τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως τῆς μητρός, ἡ ὁποῖα τάζει νὰ φέρῃ τὸ παιδί της ἀσημένιο, τὸ τάμα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀργυροῦν ὁμοίωμα ἰσομέγεθες πρὸς τὸ θεραπευθέν τέκνον. Τὴν αὐτὴν δὲ ἐρμηνείαν θὰ δώσῃ καὶ ἡ μήτηρ ἐὰν ἐρωτηθῇ τότε, κατὰ τὴν φοβερὰν ὥραν τοῦ κινδύνου. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό, ὅταν τὸ κακὸν παρέλθῃ. Ἡ δεινότης αὐτοῦ κατὰ πολὺ ἔχει λησμονηθῆ, ὅταν δὲ προστεθῇ καὶ ἡ συνήθης οἰκονομικὴ ἀνεπάρκεια, θὰ ἐπακολουθήσῃ συμβιβασμὸς μετὰ τῆς Παναγίας ἢ τοῦ Θεοῦ. Συχνάκις αἱ ἀξιώσεις τῆς θεότητος περιορίζονται εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἐντεῦθεν τὰ μικρογραφικὰ ἐκεῖνα ἀρχαῖα ἀγγεῖα, ὧν ἡ χωρητικότης δὲν ὑπερβαίνει τὴν τῆς δακτυλήθρας, τὰ εὐωνα πήλινα εἰδώλια, τὰ κηρία τῶν 10 λεπτῶν, τὰ ἀργυρᾶ ἀλλὰ μικρὰ πλοιάρια τῆς Γήνου.

Πῶς δὲ κατασκευάζονται τὰ παρ' ἡμῶν ἀσημόπαιδα; Ἐπειδὴ ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ λεπτοῦ ἀργυροῦ ἐλάσματος, ἢ διὰ τύπων

ἐργασία είναι ἡ συνήθης. Αἱ μῆτραι κατασκευάζονται ἐκ χαλκοῦ. Μετὰ τὴν ἀποτύπωσιν τῆς εἰκόνης ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος, εἰάν ἡ ἐργασία πρέπη νὰ ἀποθῆ λεπτοτέρα τις, ἐπιχειροῦσι δι' ὀξέος ἐργαλείου τὴν χάραξιν γραμμῶν ἢ τὴν διὰ σφύρας ἐπίκρουσιν, ἐν ᾗ ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου κοίλου μέρους ἐμβάλλουσι γύψον, ἵνα ὑπάρχη τις ἀντίστασις. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἀπλοῦστεροι τρόποι ἐργασίας· εἰς τούτων εἶναι ὁ διὰ ψαλίδος. Ὅπως τὰ παιδία κρατοῦντα ψαλίδιον κατασκευάζουσι ἐκ χάρτου ἀτελεστάτους ἀνθρωπίσκους, οὕτω καὶ οἱ τεχνῖται τῶν ἀσημοπαίδων κόπτοντες τὸ ἀργυροῦν ἔλασμα παρατάσσουσι ταχέως σειρὰν παιδίων μὲ ἀτελέστατον περίγραμμα. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου ἐλάσματος δι' ὀξέος ὄργανου ἐγχαράττουσι τὸ περίγραμμα καὶ ὀλίγας ἐσωτερικὰς γραμμάς. Ἐνίοτε αἱ γραμμαὶ αὗται ἰδίως τοῦ περιγράμματος εἶναι ζητοειδεῖς ἐπιτυγχανόμεναι διὰ πίεσεως, ἣν ἡ ἐπίτηδες τρέμουσα χεὶρ τοῦ τεχνῖτου ἐπιφέρει διὰ τοῦ ἐργαλείου ἐπὶ τῆς λεῖας ἐπιφανείας τοῦ μετάλλου (Trenn- und Einstich). Τέλος αἱ γραμμαὶ ἀποτελοῦνται ἐκ σειρῶν ἐκτύπων στιγμῶν (boucles).

Πάντας τοὺς τρόπους τούτους ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τορευτικῇ τῶν λεπτῶν μεταλλίνων ἐλασμάτων, ὅποια πάμπολλα μέχρις ἡμῶν ἔχουσι διασωθῆ. Ἡ διὰ μητρῶν ἐργασία εἶναι συνήθης. Ἀντὶ τοῦ γύψου μετεχειρίζοντο οἱ παλαιοὶ μίγμα πύσσης ἢ ῥητίνης μετὰ λεπτῶν συντριμμάτων κερραμιδίων. Καὶ αἱ λοιπαὶ ἀπλοῦστεραι ἐργασίαι εἶναι γνωστόταται ἐκ τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ ζητοειδεῖς γραμμαὶ ὡς καὶ αἱ διὰ στιγμῶν ἀνήκουσιν εἰς τὰς παλαιστάτας ἐποχάς, τὴν μυκηναϊκὴν καὶ γεωμετρικὴν λεγομένην. Καὶ ἡ διὰ ψαλίδος ἐργασία φαίνεται εἰς μικρὰ εἰδώλια προερχόμενα ἐξ Ὀλυμπίας καὶ Τεγέας.

Ὡς ἐξετέθη, κατασκευάζονται τὰ ἀσημόπαιδα. Ἄλλὰ τίνα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς πολυειδοῦς ταύτης ἐργασίας; Ἔργα κοινότατα, μὲ ἐπιτυχίαν μόλις ἀνωτέραν ἐκείνης, τὴν ὅποιαν ἐπταετὲς παιδίον θὰ ἐπεδείκνυεν εἰς τὰς ζωγραφίας του. Ἐνίοτε βλέπει κανεὶς, μάλιστα ἐν Ἀθήναις, νὰ παρίστανται δεξιῶς παιδία ναυτικὰ ἐνδεδυμένα ἢ κοράσια κατὰ τὸν σύγχρονον εὐρωπαϊκὸν συρμόν. Ἄλλ' ἡ μεγάλη πλειονότης εἶναι, ὡς εἶπομεν, βαναυσουργήματα, ἀνάξια νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ

ὑπέρογα ἔργα τῆς ἀρχαίας τορευτικῆς, τὰ ὅποια πολλάκις δύνανται νὰ κληθῶσι καλλιτεχνήματα. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὄντως μεγάλη καὶ χαρακτηριστικὴ τῆς συγχρόνου μικρᾶς λαϊκῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἐξαισίας καλλιτεχνικῆς κινήσεως κατὰ τοὺς παλαιούς Ἑλληνικοὺς αἰῶνας, ἡ ὅποια συνεκίνει ὀλόκληρον τὴν λαϊκὴν μᾶζαν καὶ ἀπέδλεπεν ὄχι μόνον εἰς τὰς ὑψηλὰς καλὰς τέχνας, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς βιομηχανικοὺς κλάδους αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου θὰ ἦτο ἐντελῶς ἄδικον, ἂν ἔκρινέ τις περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐκ μόνων τῶν ἀσημοπαίδων τούτων. Διότι πολὺ ἀπέχουσι ταῦτα ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι τὰ ἄριστα τῶν ἔργων, τὰ ὅποια ἡ σημερινὴ βιομηχανικὴ ἐξάσκησης τῆς τέχνης δύναται νὰ παραγάγῃ. Ὑπάρχουσι κατὰ πολὺ σπουδαιότεροι λαϊκοὶ τεχνῖται, ἀγιογράφοι, τέκτονες, γλύπται, κοσμηματογράφοι. Ἐκτὸς τούτων ἔχομεν καὶ τινὰ καλλιτεχνικὴν κίνησιν ἀντιπροσωπευομένην ὑπὸ ζωγράφων καὶ γλυπτῶν παρακολουθούτων τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἀνάπτυξιν τῶν οἰκείων καλῶν τεχνῶν. Πόσον λοιπὸν κωμικῶς ἄτοπος θὰ εἶναι ἡ περὶ ἡμῶν γνώμη τῶν μετὰ τινος αἰῶνας τεχνοκριτῶν, ἂν οὗτοι ἀνασκάπτοντες τὰς ἐρειπωθείσας πόλεις ἡμῶν εὕρωσι τινὰ ἐκ τῶν εὐτελῶν σημερινῶν τεχνουργημάτων καὶ ἐπ' αὐτῶν στηριχθῶσι. Καὶ τί θὰ γίνῃ μὲν ἐν τῷ μέλλοντι δὲν δικαιούμεθα νὰ προείπωμεν, ἀλλ' οἱ σύγχρονοι καὶ παλαιότεροι ἀρχαιολόγοι πολλάκις ὑπέπεσαν εἰς τὸ ῥηθὲν ἀτόπημα, ὅσον γελοῖον καὶ ἂν φαίνεται. Αἰτία τούτου εἶναι ὅτι, στερούμενοι παντάπασιν ἔργων τέχνης ἐκ τινος ἐποχῆς ἢ ἐκ τινος χώρας, ἀδυνατοῦσι νὰ ἀπόσχῃ τῆς κρίσεως καὶ θεωρίας εὐθὺς ὡς ἐμφανισθῶσι τινὰ χειρωνακτικὰ προϊόντα. Οὕτως ἐκ τῶν ἀτέχνων πηλίνων εἰδωλίων τῶν Μυκηναίων ὠρμήθησαν νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι δὲν ἠδύναντο τότε νὰ παραστήσωσι τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Σήμερον μετὰ τὰ ἀνάγλυπτα χρυσᾶ ποτήρια τοῦ Βαφειοῦ, τὰς τοιχογραφίας τῆς Κνωσοῦ καὶ ἄλλα θαυμαστὰ εὐρήματα ἐν Κρήτῃ, ἡ γνώμη περὶ τῆς ἀδυναμίας ταύτης ἀπεβλήθη. Ἐπίσης παλαιότερον, ὡς πρὸς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην τὴν ἀπὸ τοῦ 7^{ου} μέχρι τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος, διὰ τὴν ἀπουσίαν ἱκανῶν ἔργων πλαστικῆς ἐγράφοντο αἱ ἀτοπώταται γνώμαι. Ἐὰν εὕρισκετο ἔργον τι ἀτεχνότερον ἄλλου, ἐθεωρεῖτο τούτου ἀρχαιότερον καὶ

ὡς εἰς κρίκος τῆς χρονολογικῆς ἀλύσεως, ἡ ὁποία ἀπηρτίζετο οὕτως ἀτόπως. Ἐν Λακωνικῇ εὐρέθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη περὶ τὰ ἀνασκαπτόμενα ἱερὰ σωροὶ ἐκ χιλιάδων μικρῶν ἀγγείων ἐντελῶς ἀτέχνων. Μικρὸν ἂν ἐβράδυνον εἰσέτι νὰ ἐμφανισθῶσι τὰ λαμπρὰ λακωνικὰ ἀγγεῖα τοῦ 7^{ου} καὶ 6^{ου} αἰῶνος, τὰ ὅποια τέως ἀπεδίδοντο εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀφρικῇ Κυρήνην, ἢ καταδίκη τῆς λακωνικῆς ἀγγειοπλαστικῆς ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπηκολούθει εἰς τινὰ ἀρχαιολογικὴν διατριβήν.

Σημασίαν λοιπὸν ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης δὲν ἔχουσι τὰ εὐτελεῖ ἔργα κοινῶν τεχνιτῶν, οὐδὲ τὰ ἀσημόπαιδα. Ἀλλὰ ταῦτα ἐνθυμίζουσιν ἐν τῇ κατασκευῇ των πολλὰς ἀρχαίας τεχνικὰς συνηθείας. Κινοῦσι δὲ πρὸ πάντων τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν, διότι, ὅσον ἀφανῆ καὶ ἂν εἶναι τὰ μικρὰ ταῦτα πράγματα, ὁμῶς μαρτυροῦσιν εὐγλώττως περὶ τῆς κοινότητος τῶν σπουδαιοτάτων συναισθημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμοια εἶχον καὶ οἱ παλαιοί, διότι τὸ ἐκ τῶν νόσων ἄλγος, ὁ φόβος πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ἡ χαρὰ διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τούτων ἔμειναν ἑκπαλαί τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Σπάρτη.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ

ΑΛΛΑΓΗ ΨΥΧΩΝ

ΙΤΑΛΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Σήμερον τὴν πρωΐαν ἔλαβον ἐκ Μεμβούρνης τὸ ἀγγελμα τοῦ βαρωνίτου σέρ Οὐίλλιαμ Τζιλμπερτ. Δύναμαι λοιπὸν νὰ ὀμιλήσω, δύναμαι νὰ ἐξομολογηθῶ τὸ μυστικόν, τὸ ὅποσον ἀπὸ τριακονταετίας μὲ καταθλίβει καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀποκάλυψις παρέχει τὴν φαεινοτάτην ἐπιβεβαίωσιν τῆς θεωρίας τοῦ ψυχισμοῦ.

Δὲν πρέπει νὰ μὲ ἐλέγξῃ κανεὶς, ἂν ἀπέκρυφα μέχρι τοῦδε τὸ μυστήριον ἀπὸ τῆς οἰκογενείας καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης. Ὁ σέρ Οὐίλλιαμ καὶ ἐγὼ οὕτως ἀπεφασίσαμεν κατὰ τὴν ὑπερτάτην καὶ κρισιμωτάτην στιγμὴν τῆς ἐπιγείου ἡμῶν ὑπάρξεως. Ὅστις ἐκ τῶν δύο μας ἤθελεν ἀποδημήσῃ πρῶτος ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου, θ' ἄφινεν εἰς τὸν ἐπιζῶντα φίλον τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἀπορρήτου. Ὁ σέρ Οὐίλλιαμ Τζιλμπερτ ἀπεδίωξε πρῶτος· ἐπομένως ἐγὼ ὀφείλω νὰ ὀμιλήσω.

***

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Μαρίας, τῆς προσφιλεστάτης συζύγου μου, ἀποθανούσης εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας της, εὐρήκα μόνην παρηγορίαν τὴν προσήλωσίν μου εἰς τὴν μελέτην, ἠκολούθησα δὲ τὴν ἔμφυτον τάσιν μου πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν ψυχικῶν ἐπιστημῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔγινα ὀνομαστός. Ἐπίστευσα ἔκτοτε ὅτι γενόμενος ὁ ζηλωτῆς καὶ ὁ ἀπόστολος τῆς ψυχικῆς θεωρίας, θὰ συνεδεόμην ἔτι μᾶλλον πνευματικῶς μετὰ τῆς προσφιλοῦς μου νεκρᾶς, μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προσδοκίαν, ὅτι ἔμελλα νὰ συνενωθῶ μετ' αὐτῆς εἰς τὸν μυστηριώδη μέλλοντα βίον.

Ἐσπέραν ἔτινά, ἀφοῦ τὰ μικρὰ τέκνα μου, ἅτινα εἶχον ἐμπιστευθῆ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς γηραιᾶς ὑπηρετρίας μας, ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ δωμάτιόν των, ἐπέστρεψα καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ὑπομονητικὴν καὶ διαρκῆ ἐργασίαν μου ἐν τῇ ἰδιαιτέρῳ μου σπουδαστηρίῳ. Συνέλεγον σημειώσεις διὰ τὸ σύγγραμμά μου περὶ

μετοικήσειως τῶν ψυχῶν, ὅπερ παρέμεινεν ἀνέκδοτον μέχρι σήμερον καὶ οὐτινος ἢ παροῦσα ἀνακαίνωσις, ἢ ἐπικυροῦσα τὰς νεωτέρας μου περὶ μετεμψυχώσεως ἐρεύνας, ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον κεφάλαιον.

Ἄρα γε ἡ πολύωρος καὶ κουραστικὴ ἐργασία μου κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τῆς πληρεστάτης σιγῆς ἢ ἡ ἐπὶ τοῦ πνεύματός μου ἐπίδρασις τοῦ ὑπὸ πραγματεῖαν θέματος ἐγένετο ἢ ἀφορμὴ τοῦ παραδόξου καὶ φοβεροῦ φαινομένου; Ἄγνοῶ. Ἴσως ἀμφότεραι αἱ αἰτίαι συνετέλεσαν ἐξ ἴσου, ἐπιδράσασαι ἐπὶ τῆς ψυχῆς μου, ἥδη καταπεπονημένης ἐκ τοῦ ἀλγους καὶ τῶν διανοητικῶν κόπων.

Περιπεσὼν ὡς μεσάζων ἐν ὑπνωτιστικῇ καταστάσει ἡσθάνθη τὸν ὀργάνισμόν μου συνταρασσόμενον ὡς ὑπὸ ἐγκλείστου δυνάμεως, προσπαθούσης ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοῦ σώματός μου, ἔνθα εἶχε δεσμευθῇ. Ἐπὶ τὴν ἡσθάνομένην ν' ἀνέρχεται εἰς τὰ ἄκρα διὰ πάσης φλεβός, διὰ πάσης ἀρτηρίας, ὡς ὁ ἀτμός, ὅστις διατρέχει τοὺς μικροὺς σωλήνας τῆς μηχανῆς πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ τύμπανον. Ἐπειτα ἡσθάνθη τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ δύναμις συνεκεντρώθη εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο δὲν ἔπαλλε πλέον. Κατόπιν ἡ μυστηριώδης αὕτη δύναμις ἢ ἐπιφέρουσα τὸν θάνατον ἀφ' ὅπου καὶ ἂν διήρχετο, ἀφοῦ ἀφήκε παγερὰν καὶ ἀκίνητον τὴν καρδίαν, ἐξηκολούθησέν ἀνερχομένη βραδέως πρὸς τᾶντι, ἐνῶ συζηνοῦντο μετ' αὐτῆς ἄλλα ρυάκια διεσπαρμένα, ὅπως τὰ ὕδατα τὰ ἐκβάλλοντα εἰς μέγα ρεῦμα. Ἰσταμάτησε τότε εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ὅστις μοι ἐφάνη ὅτι ἀπέκτα μεγαλειτέραν ρύμην καὶ σφοδρότητα διαχύσεως τὴν ἡσθάνθη νὰ διεισδύῃ διὰ τῶν πόρων τοῦ κρανίου, νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου καὶ ὑψουμένη νὰ μετεωρίζεται ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου συνεχομένη μετ' αὐτῆς μόνον δι' ἐλαφροτάτου τινὸς δεσμοῦ. Ἦδη δ' ὁ ἀσθενὴς οὗτος δεσμὸς ἔμελλε νὰ κοπῇ καὶ νὰ καταλίπη ἄψυχον τὸ σῶμα, ὅτε μοι ἐφάνη ὅτι εἰς τὸν νεκρὸν καὶ ἀκίνητον ὀργανισμόν ἐπανήρχετο αἰφνιδίως ἢ ἐκφυγοῦσα ζωοποιὸς δύναμις, ἀλλὰ θερμότερα τῆς πρῆγν, πυκνότερα, ζωηρότερα.

Νέον πῦρ μ' ἐθέρμαινε καὶ ἐζωογόνοι τὰ αἰμωδιασμένα μέλη, ἐνίσχυε τοὺς μῦς, ἐξώθη τὸ αἷμα καὶ ἔκαμνε τὴν καρδίαν καὶ

τὰς μὴνιγγας καὶ τοὺς σφυγμοὺς νὰ πάλλουν συχνά. "Ἐν ἐγὼ ἀγνωστον ἐγεννήθη ἐντός μου, ἐνῶ ἡ πρῆγν ἀσθενὴς ψυχὴ μου ἀπεδίδρασκεν ἀλλαχού.

* *

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐξύπνησα κατακείμενος ἐπὶ μαλακιωτάτης κλίνης, τῆς ὁποίας τὸ στῶμα ἔμαθον κατόπιν ὅτι ἦτο κατασκευασμένον ἀπὸ πτερὰ στρουθοκαμήλου.

Μεταξωτὰ παραπετάσματα περιέβαλλον τὴν μικρὰν πάλλεον κλίνην, βυθισμένην εἰς γλυκὸ σκιόφως καὶ γεμάτην ἀπὸ ἡδονικόν τι ἀπροσδιόριστον ἄρωμα.

Ἦνοιχθη τὸ δεξιὸν παραπέτασμα καὶ ἔστρεψε πρὸς ἐμέ τὸ χαριέν μειδίωμα καὶ τοὺς μεγάλους γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ὠραιότητῃ ξανθῇ νεανίς, ἐντελεστάτου ἀγγλικοῦ τύπου.

— Οὐῆλλιαμ, Οὐῆλλιαμ! ἐφώνησεν ἡ ἀγνωστος νεανίς, ἕως τῶρα σ' ἐπερίμενα εἰς τὸν κῆπον. Διὰ πρώτην φοράν καθυστέρεις εἰς συνέντευξιν κυνηγετικῆν. Ἐσυλλογίσθη ὅτι μόνον κοινὸν δυστύχημα ἦτο δυνατόν νὰ σ' ἐμποδίσῃ ἀλλὰ ὄχι, ἐξάδελφε αὐτὴν τὴν φοράν μὲ ἠπάτησεν ἡ καρδία μου. Ἐπαρακοιμήθησιν σήμερον τὸ πρωτὶ ἐπροτίμησες τὸν ὕπνον ἀπὸ τὰς καγκουρῶν τοῦ δάσους.

Καὶ ἐμειδίασεν ἐκ νέου, θαλερὰ καὶ μῦροδόλος, ὡς ἄνθος εὐκαλύπτου τοῦ κήπου ἐκείνου τῆς Μελδοῦρνης.

Ὡμίλει τὴν ἀγγλικὴν μὲ τὴν ἰδιάζουσαν προφοράν τῶν αὐστραλικῶν κτήσεων· ἐγὼ δέ, εἰς τὸν ὅποιον ἡ γλῶσσα τοῦ Σαίξπηρ εἶναι οἰκεία, ἐνόουν ἐντελῶς τοὺς λόγους τῆς.

Ἄλλὰ ποία ἦτο αὐτὴ ἡ ξανθὴ καὶ χαριεστάτη νεανίς, ἥτις μὲ ἀπεκάλει ἐξάδελφον καὶ μ' ἐπέπληττε διότι ἔλειψα ἀπὸ τὴν κυνηγετικὴν ἐκδρομὴν, ἐνῶ ἐγὼ ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν μου δὲν εἶχα πυροβολήσῃ;

Ἀκόμη δὲν ἐγνώριζα.

Ἐν τοσοῦτῳ αὐτὴ πλήρης γοητευτικῆς χάριτος ἐξηκολούθει νὰ μειδιᾷ, ἐκδηλοῦσα μὲ τὴν λάμψιν τῶν γλαυκῶν ὀφθαλμῶν τῆς τὸν σφοδρὸν ἔρωτα, ὃν ἔστρεψε πρὸς ἐμέ. Καὶ μὲ τὸ μικρὸν τῆς στόμα ἐπανελάμβανεν:

— Οὐῆλλιαμ, Οὐῆλλιαμ!

Σπασμωδικός τρόμος με κατέλαβε· κύμα αίματος ανέβη εις τὴν κεφαλὴν μου.

— Δεσποινίς, δὲν σὰς γνωρίζω, εἶπα.

Θεσπέσιον μεϊδίωμα, γοητευτικώτερον ἀκόμη, ἤνθισεν εἰς τὰ χεῖλη της, ἐφάνη δὲ χαίρουσα, τερπομένη ἐκ τῆς ἀθΐας, τῆς παιδικῆς ἐκείνης ἀστειότητος, ὡς τὴν ἐθεώρει.

Ἄλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ της προσηλώθησαν ἀμέσως εἰς τοὺς ἰδικούς μου, μεγάλοι δέ, διεσταλμένοι, ἀκίνητοι, φοβεροὶ ἠτένισαν τὴν ἄγνωστον λάμπιν, τὴν διάφορον ψυχὴν, ἣτις διεφαίνετο μέσα εἰς τὸ βλέμμα μου ἐπτοημένη. Διέγνωσαν ἐν τῇ ἅμα ὄλην τὴν ἀπόκρυφον τραγικότητα, τὸ τρομακτικὸν φαινόμενον, τὴν ὑποτιθεμένην παραφροσύνην μου.

Ἐρρηξε κραυγὴν ὀξεῖαν, διάτορον, ἣτις ἀντήχησε πενθίμως ἐντὸς τοῦ οἴκου, ὃν ἐπληττεν ἡ δεινότης τῶν συμφορῶν. Καὶ τὴν εἶδα νὰ φεύγη τρέχουσα, διωκομένη ὑπὸ τοῦ τρόμου, μετὰ τὴν ὄψιν ἀπολιθωμένην, μετὰ τὰ ὄμματα διεσταλμένα, ὡς ἄλλη Νιόβη μετὰ τὰ πρῶτα τοξεύματα τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐντρομος ἐπήδησα ἀπὸ τῆς κλίνης, κατεχόμενος ὑπὸ ἀνησυχου σκέψεως περὶ τῶν τέκνων μου, ἅτινα ἐνόμιζα ὅτι ἀνεπαύοντο, κατὰ τὸ σὺνηθες, εἰς τὸ παραπλεύριον κείμενον δωμάτιον.

Ἄλλ' ὁ οἶκος ὁ ἰδικός μου, τὸ δωμάτιόν μου, τὰ ἐνδύματά μου ποῦ ἦσαν; Ποῦ εὕρισκόμην;

Μέγας καθρέπτης εὕρισκετο εἰς τὸ βάθος. Εἶδα τὴν μορφὴν ξανθοῦ καὶ ὠχροῦ καὶ ν' ἀντανακλάται ἐντὸς αὐτοῦ.

Ἐστράφη. Ἦμην μόνος ἐντὸς τοῦ δωματίου!

Ἐπροχώρησα ἐν βῆμα καὶ ὁ ἄγνωστος ἐντὸς τοῦ κατόπτρου ἔπραξε τὸ αὐτό, ὡς νὰ ἦρχετο εἰς συνάντησίν μου.

Ἐποῖα στιγμὴ ἀνεκφράστου φρίκης!...

Ὁ νέος ἐκεῖνος, τὸν ὅποιον ἔβλεπα τότε, καὶ τὸν ὅποιον δὲν εἶχα ἴδῃ ἄλλην φοράν εἰς τὴν ζωὴν, ὁ νέος ἐκεῖνος ὁ ὑψηλός, ὁ ξανθός, ὁ ὠχρός—ἦμην ἐγὼ!

***

Τὸ διάστημα τῶν τριῶν μηνῶν, καθ' οὓς ἔζησα εἰς Μελβούρνην, περιβεβλημένος σῶμα τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ἰδικόν μου, ὑπῆρ-

ξεν ὄνειρον τρομακτικόν, τοῦ ὁποίου τὴν πραγματικότητα ἐνόουν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην ν' ἀπαλλαγῶ, οὔτε νὰ κάμω τοὺς ἄλλους νὰ ἐννοήσουν τί συνέβαινε.

Ὁ λόρδος Τζιλμπερτ, ἡ λαίδη Λουίζα, σύζυγός του καὶ ἡ ξανθὴ ἐξαδέλφη Βιολέττα, ἐνόμισαν ὅτι ὁ Οὐίλλιαμ παρεφρόνησε. Εἶχον δὲ πληρέστατα δίκαιον, ἀφοῦ μετ' ἤκουον νὰ διαβεβαιῶ ὅτι ἠπατώντο, ὅτι δὲν ἦμην ἐγὼ ὁ προσφιλέτης υἱός των καὶ ὁ μνηστήρ, ὁ γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἐκείνην ἀποικίαν, ἀλλὰ ξένος ἐλθὼν ἐξ Εὐρώπης, ὡς ψυχίατρος ἐξ Ἰταλίας, ὅστις μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν τοὺς εἶχε γνωρίσει, ὅστις καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἠδυνάτει νὰ ἐξηγήσῃ τὸ μυστηριώδες γεγονός καὶ ὅστις ἐκεῖ μακρὰν τῆς πατρίδος του καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν σπουδῶν του εἶχε μεταφερθῆ διὰ μιᾶς μετὰ τὴν ταχύτητα τοῦ λογισμοῦ καὶ μεταμορφωθῆ διὰ θέλας τινὸς οἰονεὶ δυνάμει.

Ἄλλὰ πῶς ἠδύναντο νὰ πεισθοῦν ὅτι δὲν ἦμην ἐγὼ ὁ ἀγαπητὸς Οὐίλλιαμ, ἀφοῦ κατεῖχα τὸ σῶμά του καὶ δὲν κατεῖχα μόνον τὴν ψυχὴν του;

Ἐκλυσις βαρεῖα μ' ἐκυρίευσε καὶ σοβαρὰ με κατέλαβε μελαγχολία. Περιεπλανώμην ἄφωνος ἐντὸς τοῦ κήπου, βλέπων ἀφηρημένος τὰς στρουθοκαμήλους νὰ τρέχουν ἐντὸς τοῦ περιβόλου καὶ ἐξεγείρουν, ὡς νὰ ἦσαν κέλητες, νέφη κονιορτοῦ. Κατὰ τὴν διάδασίν μου, οἱ θεράποντες τοὺς ὁποίους συνήντων, παρεμέριζον εὐσεβάστως καὶ τοὺς ἤκουα νὰ ψιθυρίζουν οἰκτιρμόνως καὶ ταπεινῇ τῇ φωνῇ:

— Ὁ καυμένος ὁ βαρονέτος! ὁ καυμένος ὁ σερ Οὐίλλιαμ!

Μάτην ἐπροσπάθουν νὰ με διασκεδάσουν διὰ τῶν προσφιλῶν εἰς τὸν νεαρὸν εὐπατρίδην ἀσχολιῶν. Ἐγὼ δὲν ἐγνώριζα νὰ χειρισθῶ τὸ κυνηγετικὸν ὄπλον, οὔτε νὰ ἱππεύω, οὔτε νὰ κωπηλατῶ, οὔτε νὰ χειρίζωμαι τὰ ἱστία λέμβου. Ὅλοι δ' ἐξεπλήττοντο διὰ τὴν πλήρη ἐκείνην ἀπώλειαν τῶν κοινοτάτων συνηθειῶν μου, διὰ τὴν ἀλλόκοτον προφορὰν τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς μητρικὴν μου, καὶ διὰ τὴν ἐξάλειψιν ἐκ τῆς μνήμης μου πάσης ἀναμνήσεως παντὸς γεγονότος καὶ ἀντικειμένου τοῦ ὑποτιθεμένου προτέρου μου βίου. Εἰς τὰ δάκρυα τῶν γονέων, εἰς τὰς ἐρωτήσεις των, εἰς τὴν σπαράττουσαν

αὐτοὺς σφοδρὰν διηνεκῆ ὁδύνην, δὲν εἶχα ἄλλο τι ν' ἀπαντήσω εἰμὴ τὴν συνήθη ὁδυνηρὰν καὶ τρομερὰν φράσιν :

— Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ Οὐίλλιαμ ὁ υἱὸς σας!

Ὡ! ἦτο φοβερὸν νὰ τοὺς βλέπω ἀποθνήσκοντας ἐκ τῆς ἀγωνίας καὶ νὰ μὴ δύναμαι νὰ προφέρω μίαν κἂν παρήγορον εἰς αὐτοὺς λέξιν! Ἐνῶ ἐντὸς μου διεσφύζετο ἀκεραία ἡ ἀνάμνησις τῶν περασμένων χρόνων, τῆς γαληνίου κατοικίας μου, τοῦ θανάτου τῆς γλυκυτάτης μου Μαρίας, τῶν ἐγκαταλελειμμένων τέκνων μου, τῶν διακοπεισῶν μελετῶν μου.

Οἱ εὐκάλυπτοι ἐξετείνοντο εἰς μακρὰν σειρὰν ἐντὸς τοῦ σιωπηλοῦ κήπου, αἱ στρουθοκάμηλοι ἔτρεχον μέσα εἰς τὸν κονιορτὸν, τὸ ἀπέραντον δάσος ἀντήχει ἀπὸ ἄσματα καὶ κραυγὰς πτηνῶν, λαμπρὸν καὶ ζωογόνον ἐσκορπίζετο τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου, καὶ μόνος ἐγὼ ἐπλανώμην βλέπων μετ' ἀδιαφορίας τὴν καλλονὴν τῆς φύσεως καὶ ἀκούων μακρόθεν τὴν θάλασσαν, ἥτις μὲ τὸν αἰώνιον κρότον τῆς ἐφαίνετο ἀνταποδίδουσα οἶονεὶ τὴν ἡχώ τῆς ἰδικῆς μου ὁδύνης.

***

Ἐπροσπάθουν νὰ μὲ διασκεδάσουν μὲ τὴν ἀνάγνωσιν βιβλίων καὶ ἐφημερίδων καὶ εἰς τὴν ἀσχολίαν ταύτην ἐδαπανῶντο ἀρκεταὶ ὥραι τῆς ἡμέρας.

Μετὰ ποίας φεῦ ἀγωνίας ἀνέμενον τὴν ἀφιξίν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων, ἐρχομένων καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα, καὶ ἰδίως μεταξὺ αὐτῶν, τῶν ἐφημερίδων τῆς πατρίδος μου! Μετὰ πολλῆς δὲ καὶ ἀπροσδοκῆτου χάρας καὶ μεθ' ὑψίστης ἐκπλήξεως ἀνέγνωσα ἡμέραν τινὰ τὸ ὄνομά μου τυπωμένον διὰ μεγάλων τυπογραφικῶν χαρακτήρων ὡς τίτλον εἰδήσεως χρονογραφικῆς εἰς μίαν τῶν κυριωτέρων ἐφημερίδων τῆς πρωτεύουσας.

Παραθέτω ἐνταῦθα τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ ἀρθροῦ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον μετὰ προσοχῆς ἐφύλαξα :

«... Ὁ ἐπιφανῆς ἐπιστήμων λοιπὸν ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς ἡμέρας καθ' ἣν τὸ λογικόν του ἤρχισε νὰ σαλεύεται, οὐδεμίαν παρέχει ἐλπίδα θεραπείας. Ἀπ' ἐναντίας φαίνεται ὅτι ἡ ὀλεθρία διανοητικὴ του διατάραξις τείνει νὰ χειροτερεύσῃ, διότι ὄχι μόνον ἐπιμένει νὰ λέγῃ ὅτι ὀνομάζεται Οὐίλλιαμ Τζίλμπερτ καὶ ὅτι ἀνήκει εἰς πλουσίαν καὶ εὐγενῆ οἰκογένειαν τῆς Μελ-

βούρνης, ἀλλ' ὡς νὰ εἶχεν ἀποκτήσῃ πλήρη τὴν ταυτότητα τοῦ ὑποκειμένου ἐκείνου ἐνθυμεῖται καὶ ἀναφέρει ἐν λεπτομερείᾳ περιστατικὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἐν λόγῳ φανταστικοῦ προσώπου, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου φαίνεται ἐντελῶς λησμονήσας τὸν βίον τὸν ἰδικόν του, ὃν εἶχε διανύσῃ μέχρι τῆς παθήσεώς του.

«Τὸ πρωτοφανὲς τοῦτο καὶ παράδοξον φαινόμενον τὸ παρατηρούμενον εἰς ἓνα τῶν ἀρίστων ἡμῶν ψυχιάτρων προξενεὶ ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς φρενολόγους καὶ τοὺς μύστας τῶν συγγενῶν τῆ φρενολογίᾳ ἐπιστημῶν, οἵτινες ἀπελπίζονται πλέον ὅτι θ' ἀποδώσῃ τὴν ὑγείαν εἰς τὸν ἐπιφανῆ αὐτῶν συνάδελφον».

Ἐδίπλωσα τὸ φύλλον καὶ τὸ ἐφύλαξα ζηλοτύπως εἰς τὸν κόλπον μου ὡς πολύτιμον θησαυρόν. Ἄκτις ἐφώτισε τὸν νοῦν μου καὶ ἤρχισα νὰ διαβλέπω τὴν ἀλήθειαν. Τὸ φύλλον ἐκεῖνο τοῦ χάρτου, τὸ ὁποῖον διέσχισε τοὺς ὠκεανούς ὅπως μὲ συναντήσῃ, μοὶ ἐφάνη ὅτι μὲ συνέδεε πάλιν μὲ τὴν πατρίδα καὶ μὲ τὴν οἰκογένειαν.

Ἐγονυπέτησα εἰς τὴν βιωτὴν ἐρημίαν τοῦ κήπου καὶ ἐψιθύρισα μὲ φλογερὰν πίστιν τὴν δέησιν :

— Θεέ μου! ἀπόδωσέ με εἰς τὰ τέκνα μου.

* *

— Δεσποινίς Βιολέττα, ἤρχισα λέγων ταπεινῆ τῆ φωνῆ τὸ ἀπόδευμα ἐκεῖνο τοῦ Ἀπριλίου εἰς τὸν εὐρὺν κήπον τῆς ἐπαύλεως Ἰζίλμπερτ, δεσποινίς Βιολέτα, ἠκούσατε ποτὲ νὰ ὀμιλοῦν περὶ μετεμψυχώσεως;

Ἡ νεανίς ἐκάθητο πλησίον μου ἐπὶ μικρᾶς ἐξ Ἰνδοκαλάμου ἔδρας.

Σιωπηλῆ καὶ ὠχρὰ ἐξεδήλωσε τὴν ἐκπληξίν της μὲ τὸ βλέμμα τῶν μεγάλων γλαυκῶν ὀφθαλμῶν της.

— Εἶναι μία θεωρία παράδοξος, ἀλλὰ καὶ μωρὰ, ἀπήντησε κατόπιν μὲ ἐλαφρὸν νεῦμα περιφρονήσεως.

Καὶ αἱ χεῖρές της κατέπεσαν ἀδρανῶς ἐπὶ τῆς λευκῆς της ἐσθῆτος.

Καὶ ὅμως αἱ μεγαλήτεραι διάνοιαι τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπίστευσαν εἰς αὐτήν, ἐπανέλαβα, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς παραδόξου θεωρίας ἔδρυσαν τὰ φιλοσοφικά των συστήματα. Ἀλλ' ἡμεῖς ὑπερέβημεν κατὰ πολὺ τὴν πνευματικὴν θεωρίαν τῶν ἀρχαίων

σοφῶν, οἵτινες διείδον μόνον, ἐμάντευσαν μακρόθεν τὴν ἀλήθειαν. Ναι, ἀπέχομεν πολὺ τῆς ὄντι ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς μετοικήσεως τῶν ψυχῶν εἰς τὰ κτήνη, ἢ ἀπὸ τὴν εὐγενεστέραν ἐκείνην, ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον χειμαιρικὴν, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἐπιστρέφουν εἰς τὰ ἄστρα τοῦ στερεώματος. Ἐὰ δόγματα τοῦ Κάρμα, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Πυθαγόρου σήμερον δὲν θεωροῦνται πλέον εἰμὴ ὡς ποιητικὰ ὄνειρα, λάμπουν ὅμως ἐν τῆ μέσῳ τοῦ σκότους τοῦ ἀπωτάτου παρελθόντος ὡς φάροι φωτοβόλοι, προμηνύοντες μὲ τὴν λάμψιν τὸ μέλλον φῶς.

Καθ' ὅσον οἱ λόγοι μου ἀντήχουν ἐνθουσιώδεις ἀλλ' αὐστηροὶ ἐντὸς τοῦ σιωπηλοῦ φωτισμένου κήπου, τὸ πρόσωπον τῆς μῆς Βιολέττα ἐζωογονεῖτο ὑπὸ ἀσυνήθους λάμψεως. Ἡ φλόξ τῆς ἐλπίδος ἤρχισε νὰ προβάλλῃ ὑποτρέμουσα ἀκόμη, ἀλλὰ ἐξαπτομένη ὄλονεν μέσα εἰς τοὺς μεγάλους γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς της.

— Λέγε, Οὐίλλιαμ! λέγε ἀκόμη, ὀμίλει! Ἐν ἀόριστον πρόσαισθημα κατέχει σήμερον ὀλόκληρον τὴν ψυχὴν μου. Ἦλθε τάχα ἢ εὐτυχῆς ἡμέρα τῆς ἀνακτήσεως τῆς υγείας σου, τῆς ἐπανόδου σου εἰς τὴν χαρὰν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐτυχίαν;

— Ὅχι, δεσποινίς! ἀλλὰ τίς οἶδε μήπως ἡ ἡμέρα αὕτη πλησιάζει!..

— Καὶ πῶς τὸ γνωρίζεις αὐτό, Οὐίλλιαμ; Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, λέγε, λέγε!..

— Σὰς ἔλεγα πρὸ ὀλίγου, δεσποινίς, ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἐξηκριβωσε καὶ παρεδέχθη ὡς ἀληθῆ τὴν βᾶσιν τῆς παλαιᾶς θεωρίας περὶ μετεμψυχώσεως, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δύναται εἰς μερικὰς περιστάσεις ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοῦ γηίνου αὐτῆς περικαλύμματος καὶ νὰ περιπλανᾶται πρὸς ἀνεύρεσιν ἄλλης κατοικίας. Ἐὸ φαινόμενον αὐτὸ τῆς μετοικήσεως τῆς ψυχῆς ἀπὸ ἐνὸς ἀτόμου εἰς ἄλλο συνέβη ἀκριβῶς εἰς ἐμὲ καὶ τὸν ἐξάδελφόν σας Οὐίλλιαμ. Ἐγὼ κατέχω τὴν σῶμά του, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐδρεύει ἡ ἰδική μου ψυχὴ, ἐνῶ αὐτὸς μακρὰν ἀπ' ἐδῶ κατοικεῖ μὲ τὴν ψυχὴν του εἰς τὸ πρῶην ἰδικόν μου σῶμα.

Εἶδα τὴν νεάνίδα, ὅτε ἤκουσε τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, νὰ ἐπαναπίπτῃ εἰς τὴν ἀλγεινὴν αὐτῆς ἀποθάρρυνσιν. Οἱ διαυγεῖς ὀφθαλμοὶ της, οἱ λάμποντες μὲ πρασινωπὴν τινα χροιάν ὡς σμάραγδοι, ἐθολώθησαν ὑπὸ δακρῶν.

— Ἰταλίπωρε Οὐίλλιαμ! δυστυχισμένε ἐξάδελφέ μου, παραληρεῖς, εἶσαι τρελλός!

— Καὶ ὅμως τί θὰ ἐλέγετε, δεσποινίς Βιολέττα, ἐὰν σὰς παρῆχα τὴν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου;

— Τὴν ἀπόδειξιν; Καὶ ποῖαν ἀπόδειξιν ἠμπορεῖς νὰ μοὶ δώσης περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς τῆς τρέλλας;

Δὲν ἀπήντησα, ἀλλ' ἐξήγαγα ἀπλῶς τὸ φύλλον τῆς ἐφημερίδος ἀπὸ τοῦ κόλπου μου καὶ ἔδειξα σιωπηλῶς εἰς τὴν ὠραίαν δὺσπιστον τὸ μέρος, ὅπου εὗρισκετο ἡ παράδοξος εἶδησις.

Ἡ Βιολέττα τὴν ἀνέγνωσε μετὰ προσοχῆς· ἔπειτα ἐκλονίσθη καὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸ κενόν.

Τὴν ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου, ἐνῶ ὁ ἥλιος διὰ μέσου τῶν εὐκαλύπτων μᾶς περιέβάλλεν οἶονεὶ διὰ χρυσῆς νεφέλης.

* * *

Μετὰ δύο περίπου μῆνας ἡ δεσποινίς Βιολέττα καὶ ἐγὼ ἐφθάσαμεν εἰς Ἰταλίαν καὶ χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ χρονοτριβήσωμεν, διηυθύνθημεν εἰς τὴν γενέθλιόν μου πόλιν καὶ εἰς τὴν κατοικίαν μου.

Ἡ καρδιά μου ἔπαλλε σφοδρῶς εἰς τὸ στήθος μου. Ἡ ἀγωνία τῆς ὑπερτάτης στιγμῆς μου ἐπροξένει πυρετόν.

Οὐδὲν εἶχε μεταδληθῆ. Τὸ ὄνομά μου ἔμενεν ἀκόμη προσηλωμένον εἰς τὴν θύραν τῆς εἰσόδου, καταφανὲς ἐπὶ τῆς ὀρειχαλκίνης πλακός.

Ἐπίεσα τρέμων τὸ ἠλεκτρικὸν κομβίον. Ἡ γηραιὰ ὑπηρέτρια μοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ ὀπισθὲν της εἶδα φαιδρὸν καὶ ζωηρὸν τὸν νεώτερον υἱὸν μου.

Ἦδυνήθην νὰ κατανικήσω καὶ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν πατρικὴν στοργήν.

— Εἴμεθα συγγενεῖς τοῦ λατροῦ, εἶπα, καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὸν χαιρετίσωμεν. Πῶς εἶναι τώρα;

Ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἔσεισε θλιβερῶς τὴν κεφαλὴν.

— Τὸ ἴδιον πάντοτε· εἶναι καλός, ἡσυχός, φρόνιμος, ἀλλὰ μόνον ποῦ λέγει πῶς δὲν εἶναι αὐτός.

Καὶ ἡ ἀφωσιωμένη ὑπηρέτρια ἐστέναξε καὶ ἀπέμαξεν ἐν δάκρυ.

Ἐκαμα νεῦμα συνεννοήσεως πρὸς τὴν σύντροφόν μου, παρεκάλεσα δὲ αὐτὴν νὰ μὲ περιμένῃ εἰς τὸ σπουδαστήριον.

Ἀκολουθῶν εἰπὼν νὰ μὲ ἀναγγείλουν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Οὐίλλιαμ Τζιλμπερτ, εἰσῆλθα ἀδιστακτικῶς εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ὑποτιθεμένου φρενοβλαβοῦς.

Ἡ ὥρα τῆς δείλης καὶ τὰ παραπετάσματα ἐπέτειναν τὸ ἐπικρατοῦν ἐντὸς τοῦ εὐρέος δωματίου σκιάφως.

Ἀπὸ χαμηλοῦ διβανίου εὐρισκομένου εἰς τὸ βάθος καὶ σχεδὸν δυσδιακρίτου ἐκ τοῦ σκιάφωτος εἶδα νὰ ἐγείρεται ἄνθρωπός τις.

Μὲ βήματα βραδέα ἐπλησίασε πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἀμυδροῦ φωτός, ὅπου ἀκίνητος καὶ ἄφωνος τὸν ἀνέμενα.

Ἡ γνωστή μου φυσιογνωμία, καταβεβλημένη ἐκ τοῦ ἄλγους καὶ τῶν κόπων, ἤρχισε νὰ ἐμφανίζεται, ὡσεὶ ἀπὸ τοῦ βάθους κατόπτρου. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς μου διεφάνησαν ἐντὸς τοῦ σκιάφωτος, ἀδέβαια ἐν ἀρχῇ ὡσεὶ κατοπτριζόμενα ἐντὸς ὕδατος ἀκίνητου, ἔπειτα δὲ ἐντονώτερα, σταθερά, γωνιώδη, ἀνάγλυφα.

Ἰσοθάνημεν ἀμφότεροι ἡμᾶς αὐτοὺς προσελκυομένους πρὸς ἀλλήλους.

Αἱ ψυχαὶ μας ἐπόθουν ἀμοιβαίως ν' ἀνακτῆσουν τὸ πρότερον σῶμα.

Αἱ χεῖρές μας ἐτάθησαν, προσήγγισαν ἢ μὲν τὴν δὲ καὶ συνεσφίχθησαν ὡσεὶ διὰ σιδηροῦ δεσμοῦ.

Σφοδρὸς τιναγμὸς διέσεισε τὰ νεῦρά μας καὶ συνετάραξε τὸ σῶμα. Ἐρρίφθημεν εἰς τοὺς κόλπους ἀλλήλων στενῶς ἐνηγκαλισμένοι ἐντὸς τοῦ πενθίμου σκιάφωτος τοῦ δωματίου.

Ἐκαστος ἡμῶν ἀνέκτησε τὴν προσωπικότητά του. Ἡ συνάντησις τῶν δύο σωμάτων διέκοψε τὸ φαινόμενον. Αἱ ψυχαὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν προτέραν κατοικίαν.

Ἀφοῦ ἀντηλλάξαμεν τὴν ὑπόσχεσιν νὰ σιγήσωμεν καὶ ν' ἀποκρύψωμεν τὸ πρᾶγμα μέχρι τοῦ θανάτου ἑνὸς ἐξ ἡμῶν, ὁ Οὐίλλιαμ Τζιλμπερτ μετὰ τῆς ἐξαδέλφης του Βιολέττας ἀνεχώρησαν τὴν ἐπομένην εὐτυχεῖς, ἐνῶ ἐγὼ, ἀφοῦ ἐνηγκαλισθῆν πάλιν τὰ τέκνα μου, προσέθηκα τὸ τελευταῖον τοῦτο κεφάλαιον εἰς τὸ ἔργον μου περὶ μετοικήσεως τῶν ψυχῶν.

Μετάφρασις Χ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

Κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Μελέτης διατυπωθεῖσαν εὐχὴν ἢ Ἑλλάς δὲν ἔμεινεν ἀμέτοχος εἰς τὰς ἐν Γαλλίᾳ τελουμένας ἐορτὰς εἰς τιμὴν τοῦ προθηγκιανοῦ ποιητοῦ Μιστράλ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀριστουργήματος αὐτοῦ τῆς Mireille. Ὁ σύλλογος «Παρνασσός» ἀνέλαβε τὴν τέλεισιν λογοτεχνικῆς καὶ μουσικῆς ἐσπερίδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν κ. Δ. Κακλαμᾶνος ὠμίλησε περὶ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ τῶν ἔργων του, ἀπηγγέλθησαν δὲ κατόπιν αἱ ἑλληνικαὶ μεταφράσεις τοῦ «Ἑλληνικοῦ ὕμνου» τοῦ Μιστράλ ὑπὸ τοῦ ἠθοποιοῦ κ. Φύρστ καὶ τοῦ «Θανάτου τοῦ θεριστοῦ» ὑπὸ τῆς ἠθοποιοῦ Δίδου Κοτοπούλη. Κατόπιν ἐφάλησαν ὑπὸ κυριῶν μουσικῶν συνθέσεις τοῦ Γκουινῶ καὶ τοῦ Μασσενέ ἐπὶ στίχων τοῦ Μιστράλ. Τὸ ἐκ τῆς προεσπερίδος συλλεχθὲν ποσὸν ἐκ 500 φράγκων στέλλεται ὡς ἔρανος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὴν ἀνεγείρουσαν τὸν ἀνδριάντα τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Μιστράλ λαβὼν γνῶσιν τῆς τελεσεύσεως ἐορτῆς ἐκ συγχαρητηρίου τηλεγραφήματος τοῦ «Παρνασσό» ἀπήντησε θερμότατα εὐχαριστῶν.

— Τὰ ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀγορασθέντα ἐκ τῶν προσόδων τοῦ Ἀριστείου κληροδοτήματος βιβλία τοῦ κ. Σάβα, παρελήφθησαν ἐν Βενετίᾳ καὶ μετακομισθέντα εἰς Ἀθήνας κατετέθησαν ἤδη ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Βιβλιοθήκης, ὅπου ἤρχισεν ἢ κατὰταξίς αὐτῶν καὶ ἡ σύνταξις τοῦ σχετικοῦ καταλόγου.

— Τὴν 20 Μαΐου ἐτελέσθη ἐν τῇ Μπαλενείᾳ Σχοπευτικῇ Σχολῇ ὁ ἐτήσιος σκοπευτικὸς ἀγὼν μεταξύ δμά-

δων τῶν ἐν Ἀθήναις μαθητῶν τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῶν γυμνασίων, τοῦ Βαρβακείου λυκείου καὶ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς. Κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔτους τούτου ἐπρωτεύσεν ἡ δμάς τοῦ Λυκείου, εἰς ἣν ἀπενεμήθη τὸ ἐπαμειβόμενον ἔπαθλον τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων, χαλκοῦν ἀγαλμάτιον τῆς τοξότιδος Ἀρτέμιδος. Ἐνα τῶν μαθητῶν, ἀνακηρυχθέντα πρωταθλητὴν, ἀπενεμήθη τὸ ἔπαθλον ἀδελφῶν Βόλτου, ἐκλεκτὸν κυνηγετικὸν ὄπλον δίκαννον, εἰς δὲ τοὺς πρωτεύσαντας ἐξ ἐκάστης δμάδος ἀνά ἓν κυνηγετικὸν ὄπλον μονόκαννον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

— Ὁ κ. Δ. Πετροκόκκινος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Ἀνδρεάδου, ἀνέλαβε τὴν πλήρη ἐκδοσὴν τῶν ἔργων τοῦ ἀειμνήστου Ἐμμανουὴλ Ροῦδου εἰς τέσσαρας τόμους. Ἡ ἐκδοσις θὰ περιλάβῃ ὄχι μόνον τὰ ἤδη ἐκδοθέντα εἰς βιβλία ἔργα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐγκατεσπαρμένα εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας ἐνυπογράφως ἢ ἀνυπογράφως καὶ ἐπιστολάς ἀνεκδότους. Πρὸς πληρεστέραν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ὁ ἐκδότης ἀποδέχεται εὐχαριστικῶς πᾶσαν σχετικὴν ἀνακοίνωσιν, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν κ. Ἀνδρεάδην, ὃ δὸς Σταδίου, Ἀθήνας.

— Ἀπεφασίσθη ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, συνελθούσης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου ἢ τέλεισις αὐτῶν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος 1910. Αἱ σχετικαὶ δαπάναι ὑπελογίσθησαν εἰς ὀκτακοσίας χιλιάδας δραχμῶν.

— Τὴν 24 Μαΐου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Διαδόχου καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἐτελέσθησαν ἐν Βόλῳ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐκστ. ἀνεγερθέντος θα-

πάνη τοῦ κ. Ἀλεξίου Ἀθανασάκη Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΑΓΓΛΙΑ

Τὸ ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως εἰς τρεῖς ὀγκώδεις τόμους τὰ ἀποτελέσματα λίαν ἐνδιαφερόσης συγκριτικῆς στατιστικῆς περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐργατῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ εἰς 40 διαφόρους πόλεις. Κατὰ ταῦτα: Ὁ Γάλλος ἐργάτης δαπανᾷ 2% ὀλιγώτερον καὶ ὁ Γερμανὸς 23% περισσότερον τοῦ Ἀγγλοῦ διὰ κατοικίαν. Ἐξ ἄλλου, ἂν ὁ Ἀγγλὸς ἐργάτης ἐπρόκειτο νὰ ζῆσθαι εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ εἰς τὴν Γερμανίαν καταναλισκων τὰ αὐτὰ τρόφιμα ὅσα καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, θὰ ἐπρεπε νὰ δαπανᾷ 18% ἐπι πλεον. Ὡς πρὸς τὰ ἡμερομίσθια, εἶναι ταῦτα εἰς τὴν Γαλλίαν 0,75 καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν 0,83 τῶν Ἀγγλικῶν, ἐνῶ αἱ ἐργάσιμοι ὧραι εἶναι 10% εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ 17% εἰς τὴν Γαλλίαν μικρότεραι τῶν ἀγγλικῶν. Ἐκ τούτων πηγάζει ὅτι Ὁ Ἀγγλὸς ἐργάτης ζῶν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους εἰς τὴν Γαλλίαν θὰ εἶχε κατὰ 14% ἡλαττωμένα τὰ εἰσοδήματά του καὶ ἡδξημένας τὰς δαπάνας του, εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν κατὰ 20%.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Ὁ ἰατρὸς Gardner White τῆς Βοστώνης ὠμίλησεν ἐσχάτως ἐνώπιον πολυπληθοῦς ὁμηγύρευς ἀποτελουμένης ἐκ διδασκάλων, μαθητῶν καὶ γονέων περὶ τῆς σημασίας τῶν ὁδόντων ἐπὶ τῆς καθόλου ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπέδειξε τὴν ἀνάγκην διαρκoῦς μερίμνης περὶ αὐτῶν, καθόσον εἶναι αἱ ἀρισταὶ ἐστὶαι πρὸς ἐμφύλωσειν παντοειδῶν μικροβίων παθογενῶν, αἵτινα εὗρισκουν ἐκεῖ ἀκριβῶς τὸ χρέσιμον πρὸς ἀνάπτυξιν των, κατάλληλον θερμοκρασίαν, ὑγρασίαν καὶ οὐσίας ἐκ τῶν τροφῶν. Ὁ ὁμιλητὴς ὑπεστήριξεν ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ μικροτάτης ἡλικίας νὰ διδάσκωνται τὰ παιδιά τὴν ὑγιεινὴν τοῦ στόματος καὶ πρὶν

ἀκόμη ἀρχίσθαι ἢ φθορὰ τῶν ὁδόντων καὶ ἢ ὀδονταλγία. Κατὰ τὰς στατιστικὰς, τὰς ὁποίας συνεκέντρωσε, μεταξὺ 100 παιδίων τῶν σχολείων τῆς Πρωσίας 86 — 95 ἔχουν ἐφθαρμένους ὁδόντας, πανταχοῦ δὲ παρατηρεῖται ἀνάλογος ὁλεθρὸς. Ὁ ἰατρὸς Gardner συνέπερανεν ὅτι «τὰ ἔθνη χάνονται διὰ τῶν ὁδόντων» καὶ ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν πρέπει νὰ λαμβάνουν διὰ τοῦτο ἐξαιρετικὴν μέριμναν περὶ τῶν ὁδόντων τῶν πολιτῶν, ἀσκοῦντες ἰδίως ταύτην εἰς τὰ σχολεῖα.

ΒΕΛΓΙΟΝ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Ψυχολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως θὰ λειτουργήσῃ κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος, ἀπὸ 25 Ἰουλίου μέχρι 31 Ἰουλίου, εἰς τὰς Βρυξέλλας τὸ πρῶτον «Σεμινάριον Παιδολογίας». Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε τούτων ἑβδομάδων θὰ διδασχῶσιν 30 μαθήματα μετὰ πειραμάτων καὶ ἐπισκέψεων διαφόρων παιδολογικῶν ἐργαστηρίων καὶ σχολείων. Τὸ Σεμινάριον θὰ λειτουργήσῃ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς γνωστῆς διὰ τὴν ειδικότητα αὐτῆς Ἀδρας Joteyko, θὰ ἐρευνηθῶσι δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ τὰ ἑξῆς ἰδίως θέματα: ἡ παιδαγωγικὴ ἀνθρωπομετρία, ἡ διανοητικὴ κόπωση, ἡ μέτρησις τῆς μνήμης, τῆς φαντασίας, τῆς βουλήσεως, τὰ ἀνισόρροπα παιδιά κλπ.

ΓΑΛΛΙΑ

Κατὰ τὸ 1908, τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Διεθνοῦς ἀνταλλαγῆς παιδίων, 166 γαλλόπαιδες ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῶν γονέων των εἰς οἰκογενεῖας ἀλλοεθνῶν ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἰσασίμων παιδίων, τὰ ὅποια ἐδέχθησαν αἱ γαλλικαὶ οἰκογένειαι ἐκ τῆς ξένης.

GERMANIA

Ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1907 μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1908 ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Γερμανίαν 30.000 βιβλία. Ἐκ τῶν πόλεων τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκδοθέντων κατέχει

τὸ Βερολίνον, εἰθὺς δὲ κατόπιον ἔρχεται ἡ Λειψία.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Ἐνεκαινίσθη εἰς τὴν Ζυρίχην τῆς Ἐλβετίας λαϊκὸν ἀστερασκοπεῖον ὀνομασθὲν Ὀὐρανία, ἔχον τοῦτο τὸ ἰδιαιτερον χαρακτηριστικὸν ὅτι εἶναι ἐφωδιασμένον δι' ὅλων τῶν καταλλήλων ὀργάνων πρὸς ἀστρονομικὰ παρατηρήσεις καὶ προσιτὸν εἰς πάντα, ὅστις θὰ ἐπιθυμῆ νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τοιαύτας.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΕΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀγγλικά:

Nineteenth Century (Λονδίνον, Ἀπρίλιος).— Ἡ μεγάλη ἔρευνα ὑπὸ J. A. R. Marriott, σύνθεσις τῆς ἐκθέσεως ἥν ἐδημοσίευσεν ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ νόμου τῶν πστητων. — Κριτικὴ μελέτη τοῦ E. Sullivan of δημοσημοῦντες τῶν Σαιξπήρ.

Review of Reviews (Λονδίνον, Ἀπρίλιος).— Ὁι ἀρχηγοὶ τοῦ ἀγγλικῶ ἠαυτικοῦ, σειρά. σκιαγραφιῶν τῶν πολιτικῶν καὶ ναυτικῶν ἀνδρῶν, ὅσοι ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὰ ναυτικά πράγματα τῆς Ἀγγλίας.

Contemporary Review (Λονδίνον, Μάϊος). — Ὁι Ἀγγλοὶ ποιηταὶ κρινόμενοι ὑπὸ τῶν Γάλλων ὑπὸ T. A. Wright. — Ἐπισκόπησις τῶν διεθνῶν πολιτικῶν συμβάντων ὑπὸ E. Dillon. Ὡς σημαντικώτατον γεγονός ἐγράφων θεωρεῖ τὴν ἐπ' ἐσχάτων διπλωματικὴν ἀποτυχίαν τῆς Ρωσίας καὶ τὸν ὀριαμβὸν τῆς Αὔστριας.

Fortnightly Review (Λονδίνον, Μάϊος). — Περὶ τῶν ἐρωτικῶν ἐπιστολῶν τοῦ Καρλόυ ἀρθρον τοῦ J. Mac Carthy. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὴν Miss Welsh τὴν κατόπιον σύζυγόν του, εἶναι ἀλη-

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Τὸ 16ον Διεθνὲς Συνέδριον τῆς Ἰατρικῆς θὰ συνέλθῃ εἰς Βουδαπέστην, 29 Αὔγουστου — 4 Σεπτεμβρίου ν. ἔ. Ὁι ἐπιθυμοῦντες νὰ λάθωσι γινῶσιν τῶν κατ' αὐτὸ δύνανται νὰ ζητήσωσι διὰ δελταρίου τὸ σχετικὸν λεπτομερὲς πρόγραμμα ἀπευθυνόμενοι ὡς ἑξῆς: Bureau du XVIe Congrès international de Médecine, VIII, Esterhazy-utca, Budapest, Hongrie.

Ὡς θαυμάσια μαρτυροῦσαι τὸν χαρακτήρα τοῦ μεγάλου συγγραφέως.

National Review (Λονδίνον, Μάϊος). — Ἄρθρον τοῦ R. H. Wilson ὑπὲρ τῆς ἔθνητικῆς ἀμύνης. Ὁ γράφων ὑποστηρίζει ὅτι: ἐὰν ἡ Ἀγγλία δὲν δαπανήσῃ δεκατομυρία ἢ δὲν ἐπιχειρήσῃ μέγαν τινὰ πόλεμον, ἡ ὑπεροχὴ τοῦ βρεττανικοῦ ναυτικοῦ ἐντὸς δεκαετίας δὲν θὰ εἶναι πλέον ἢ ἀνάμνησις. — Μελέτη περὶ τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ ἀπὸ στρατιωτικῆς, πολιτικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀπόψεως ὑπὸ Pelet de Narbonne.

Quaterly Review (Λονδίνον, Ἀπρίλιος).— Ἡ ἑκατοστάτησις τοῦ Τέντισσιν ὑπὸ E. Faguet. — Ἐπὶ τῇ ἑκατοστάτησίδι τοῦ Λαοβίνου διάφοροι σχετικαὶ πραγματεῖαι. — Ἡ ἀρχαία ζωγραφικὴ ὑπὸ S. Jones.

Ἀμερικανικά:

Forum (N. ὸρκη, Ἀπρίλιος). — Τὸ μέλλον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὑπὸ H. Addington Bruce.

North American Review (N. ὸρκη, Μάρτιος). — Ἦς ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὸν Ἰαπωνοαμερικανικὸν πόλεμον; ἐρωτᾷ ὁ H. S. Pritchett καὶ ἀποδίδει τὴν εὐθύνην εἰς τὴν κοινὴν

γνώμην και εἰς τὸ Κογκρέσσον, κατὰ τῶν ὁποίων δὲν ἤδυνήθη ὡς ἀντιπαχθῆ ὁ ἥκιστα ἐπιιδίωξας τὸν πόλεμον πρόεδρος Μάκ Κίνλεϊ.

Review of Reviews (Ν. Ἰόρκη, Ἀπρίλιος).—Ἡ κατάστασις τοῦ Παριζιᾶ ὑπὸ F. Lindsay. Ἡ ἐπιχειρήσις τῆς τομῆς τοῦ Ισθμοῦ βραίνει ἀπροσκόπως, ἣ δὲ ὑγιεινὴ τοῦ τόπου ἐβελτιώθη καταπληκτικῶς, ὥστε ἀπὸ τριετίας ἐξέλιπον ἐντελῶς οἱ ἐλειογενεῖς πυρετοί.

Γαλλικά.

Correspondant (Παρίσιοι, 10 Ἀπριλίου).—Μαλέτη τοῦ P. Gaullier περὶ σκηνοθετικῆς τέχνης καὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς διὰ τῶν αἰώνων. Ἡ σκηνοθεσία σήμερον ἔχει φθάσῃ εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς πρόοδον ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ. (25 Ἀπριλίου).—Κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν κρίσιν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἰμου ὁ A. Britisch παρατηρεῖ τὸν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἀνταγωνισμόν καὶ ἀποδίδει τὸ κατὰ τῶν Βουλγάρων μῖσος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὸ ὅτι θεωρεῖ τοὺς ὡς προδρόμους τοῦ Πανσλαβισμού. Ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ ἐνισχυθῆ ὑπὸ τῶν ἰδίως κινδυνευόντων λατινικῶν ἔθνων, ὅπως ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῆς «ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων».

Grande Revue (Παρίσιοι, 10 Ἀπριλίου).—Δύο ἀρθρα περὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως ὑπὸ Clementel καὶ Roitel. — Ὁ ἀληθινὸς Καναδὸς κατὰ τὸν J. B. Vignes ὑπολείπεται πολὺ κατ' ἐπίφρασιν πλουτοῦ καὶ εὐδαίμονος Καναδᾶ, ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι ὅτι πλέον τοῦ ἐνάδος ἑκατομμυρίου Καναδῶν μετενώστευσαν εἰς τὰς ἠνωμένας Πολιτείας. (25 Ἀπριλίου).—Δημοκρατία δὲν σημαίνει κατάλυσις πάσης ἀριστοκρατίας, λέγει ὁ L. Lacour. Τὸ ὕψιστον τὸ δημοκρατικὸν ἰδαῶδες εἶναι ἡ γενίκευσις τῆς ἀριστοκρατίας.

Mercure de France (Παρίσιοι, 16 Ἀπριλίου).—Ἡ τέχνη, κατὰ τὸν A. Fontainas, ἐν σχέσει πρὸς τὸν κοινωνικὸν βίον εὐρίσκειται εἰς ἐντελῆ

κατάπτωσιν. Αἱ γενόμεναι πρὸ τινῶν ἐτῶν προσπάθειαι πρὸς ἀνακαινισμόν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς διακοσμητικῆς ἀπέτυχαν. Πᾶσα τάσις πρὸς τὸ χαρὸν καὶ τὸ ἀνιστόν καταπληγῆ ὑπὸ τοῦ πανταχοῦ κυριαρχούντος ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος. Ἐν τούτοις καιρὸς εἶναι πλέον νὰ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν ἀντίδροσις τῆς στηριζομένη ἐπὶ τῶν ἐξῆς ἀρχῶν, τὰς ὁποίας πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν περίπου διεδύπωνεν ὁ Ρώσικος: 1) Νὰ μὴ ἐνθαρρύνωμεν ποτε τὴν κατασκευὴν πράγματος, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν εἰργάσθη ἐφευρετικὸν πνεῦμα. 2) Νὰ μὴ ἐπιζητῶμεν τὴν περαιτέρω ταλειοποίησιν τελείου τινὸς ἀντικειμένου εἰμὴ μόνον ὅταν αὕτη ἔχη σκοπὸν πρακτικὸν καὶ εὐγενῆ. 3) Νὰ ἀποκρούωμεν πᾶσαν μίμησιν καὶ πᾶσαν ἀντιγραφὴν. (1 Μαΐου).—Ὁ F. de Gerando ἀνακινεῖ τὸ ζήτημα τῆς ἀθανάτου λατρευτικῆς τοῦ Βετόβεν. Ἡ ὑπαρξίς μιᾶς γυναικὸς, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ μέγας μουσικὸς ἀφιέρωσε τὴν ἀγάπην του δλην, εἶναι γνωστῆ ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς του εβρεθείσης μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἀριστοῦργημα ἐρωτικῆς ἐξομολογήσεως. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς ταύτης δὲν ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἐπιστολήν, οὕτε κατορθώθη ἄκτοτε νὰ γνωσθῆ ποία ἦτο, μεθ' ὅλας τὰς γενομένας ἐρεῦνας καὶ τὰς διατυπωθείσας γνώμας.

Nouvelle Revue (Παρίσιοι, 16 Ἀπριλίου).—Τὸ πνεῦμα τῶν μικρῶν Ἀγγλων μυθιῶν ὑπὸ A. Raffalovich. (1 Μαΐου).—Ἡ φυλὴ καὶ ὁ καρκίνος, ἐρευνα τοῦ ζητήματος περὶ τῆς σχέσεως τῆς φυλῆς πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ καρκίνου ὑπὸ τοῦ λατροῦ J. Thomas.

Revue des Deux-Mondes (Παρίσιοι, 16 Ἀπριλίου).—Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα καὶ αἱ ἐπαναστάσεις τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ A. Legoy-Beaulieu. Ὁ ἀρθρογράφος ἐρευνᾷ κατὰ πόσον δύνανται νὰ ἐπιδράσῃ αἱ ἐπαναστάσεις αὐταὶ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν Τουρκίαν, τὴν Περσίαν καὶ τὴν Κίναν καὶ ἀποφαίνεται ὅτι πάντως συντελοῦσιν εἰς εὐρυτέραν διάδοσιν.

(1 Μαΐου).—Πολιτικὴ μελέτη περὶ τοῦ Ἀρθούρου Μπαλφούρ ὑπὸ A. Filon. Ὁ γράφων ἐξετάζει καὶ τὸ μέλλον πρόγραμμα τῶν συντηρητικῶν ἐν περιπτώσει ἐπανόδου αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1911, καὶ φρονεῖ ὅτι ἐν ἑκ τῶν ἀρθρῶν αὐτοῦ θὰ εἶναι καὶ ἡ ἐφαρμογὴ συστήματος γενικῆς στρατολογίας ἀναλόγου πρὸς τὸ τῆς Ἑλβετίας.

Revue de Paris (16 Ἀπριλίου).—Ἡ Ἰαπωνία μετὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ V. Ἄρθρον πλήρες θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς νικητὰς τῶν Ρώσων. (1 Μαΐου).—Σύνοψις τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς τοῦ ὑπολοχαγοῦ Σακλετόν εἰς τὸν Νότιον Πόλον.

Revue du Mois (Παρίσιοι, Ἀπρίλιος).—Περὶ τῶν λιμένων τοῦ Ἀτλαντικοῦ μελέτη ὑπὸ C. Valland. Ὁ γράφων ἀποδεικνύει ὅτι πλὴν τοῦ λιμένος τῆς Βρέστης οἱ λοιποὶ γαλλικοὶ λιμένες ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι ἀνευπρόσπιστα καὶ πρέπει νὰ καταργηθῶσι. — Περὶ τῶν μαύρων ομάδων ἐν Ρωσίᾳ ὑπὸ R. de Chanaques.

Documents du Progrès (Παρίσιοι, Ἀπρίλιος).—Ἄρθρον τοῦ F. Buissou Τριάκοντα ἔτη σχολικῆς ἱστορίας ἦτοι ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου Φερρὸ μέχρι σήμερον. — Ἀξιανάγνωστος πολιτικὴ μελέτη τοῦ W. T. Stead ἡ Ἄυστρια χωρὶς τὸν αὐτοκράτορα Φραγκίσκον Ἰωσήφ.

Journal des Economistes (Παρίσιοι, Ἀπρίλιος).—Πραγματεία τοῦ G. de Nouvion ἐναντίον τοῦ νέου φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, τὸν ὁποῖον ὀνομάζει ἀδέξιον καὶ ἐπικίνδυνον.

Revue Philosophique (Παρίσιοι, Ἀπρίλιος).—Ἡ μαθηματικὴ σκέψις ὑπὸ G. Millaud.—Ἡ φιλοσοφία τοῦ Escken ὑπὸ J. Kewinbi.

Revue Générale des Sciences (Παρίσιοι, 30 Μαρτίου).—Τὸ ἔργον τοῦ A. Gandin κατὰ τὸν Ph. Glangeand εἶναι ἐφάμιλλον πρὸς τὸ τοῦ Δαρβίνου καὶ τοῦ Λαμάρκ' οὗτος εἶναι ὁ θεμελιωτῆς τῆς ἱστορικῆς ἢ φιλοσοφικῆς παλαιοντολογίας, ἐξ ἧς

πηγάξει ἡ ἀρχὴ τῆς συγγενείας μεταξὺ πάντων τῶν γήενων πλασματικῶν, ὅσα διαδοχικῶς ἀνεφάνησαν ἢ ἐξέλιπον ἢ ὑπάρχουσιν ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν.—Ἐτησία ἐπιθεώρησις τῆς ἐμβριολογίας ὑπὸ G. Loisel.

Γερμανικά.

Deutsche Revue (Στουτγάρδη, Μάιος).—Ἐγκώμιον τῆς διπλωματικῆς δεινότητος τοῦ ἀρχικαγκελλερίου Αἰρενιὰλ ὑπὸ τοῦ κόμητος Waldburg.—Ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία καὶ ὁ τύπος ὑπὸ V. Brandt. Σφοδρὰ ἐπίκρισις τῆς ἐφημεριδογραφίας.—Ἡ αἰγυπτιακὴ θρησκεία κατὰ τὰ νεώτατα δημοσιεύματα ὑπὸ Bissing.

Deutsche Rundschau (Βερολίνον, Μάιος).—Ἡ γυνὴ τῆς ἀρχαίας Ρώμης ὑπὸ Th. Birt.—Περὶ τῆς Γρισέλδας τοῦ Χάουπτμαν ὑπὸ K. Frenzel.

Maerz (Μόναχον, Ἀπρίλιος).—Ἄναμνήσεις ἐκ Βελιγραδίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Μιλάνου ὑπὸ C. Stiehler.—Εἰκὼν τοῦ Νέου Βερολίνου ὑπὸ K. Aman.

Suddeutsche Monatshefte (Μόναχον, Ἀπρίλιος).—Ἡ παιδικὴ ψυχὴ καὶ τὰ μέσα τῆς μορφώσεώς της ὑπὸ J. Hofmiller.—Ἐρευνα περὶ τῶν αἰτίων τῶν σεισμῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας ὑπὸ G. de Lorenzo.

Ἑλληνικά.

Bibliothèque Universelle et Revue Suisse (Λωζάννη, Μάιος).—Αἱ ἰδέαι τοῦ Ἐὐριπίδου ὑπὸ P. Stapfer.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Παναθήναια (Ἀθήναι, 15 Μαΐου).—Τὸ Κόκκινον Πουκάμισο δράμα Σ. Μελά.—Ἡ Γυνὴ πολίμημα A. Προβαλεγγίου.—Ἐθνικὰ κειμήλια ὑπὸ Σ. Π.

Λαογραφία. Τόμος Α', τευχὸς Α'.—Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον τευχὸς τοῦ Δελτίου τούτου τὸ ὁποῖον κατὰ τριμηνίαν ἐκδίδει ἡ ἀρτισύστατος

«Ελληνική Λαογραφική Ἑταιρεία».
Περιεχόμενα: Λαογραφία ὑπὸ Ν. Γ.
Πολίτου.—Δημιόδη βιβλία, ὁ Ἑρω-
τόκριτος ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.— Τὸ

παραμῦθι τοῦ Ἀπολλωνίου ὑπὸ Σ.
Στάθη.— Ἀλβανικὰ ἑορτάτια καὶ
παραμῦθια ὑπὸ Κ. Δ. Σωτηρίου.—
Λαογραφικὴ Ἐπιθεώρησις κλπ.

ΜΙΚΡΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΕΞ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΗΣ

Ἡ γῆ τῆς Ταυρίδος εἶναι πάλλευ-
κος ἐκ τῶν σιτιάδων τῆς χιόνος·
ἐπομένως τὰ ἀπρόοπτα τῶν κεραυ-
νῶν δὲν ἔχομεν ἀλλὰ τοιοῦτό τι
ἡσθάνθην . . . . Σπινθήρ τις ἐτέρου
εἰσχωρήσας εἰς τὸ σκότος τῆς συνει-
δήσεώς μου, ἐφώτισε τὸν ἐσωτερικόν
μου κόσμον ὡς λαμπὰς καὶ ἀνηγέρ-
θησαν αἰσθήματα καθεύδοντα ἐπὶ ἔτη
δλόκληρα. Αὐτὰ ἔχει ἡ ξένη γῆ. Ἐὖ
ἔρεβος φέρει εἰς θάνατον, τὸ φῶς δι-
δει ζώην! Ἡ ὄρφανία μας ὁμῶς εἶ-
ναι ὑποφερτὴ, ὅταν νοσταλγοῦντες
ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἐκεῖ μακρὰν, πέραν
τοῦ Πόντου, θερμαινόμενοι οἱ ἀδελ-
φοὶ ἡμῶν ὑπὸ τοῦ ζωογόνου τῆς πε-
φιλημένης μας Ἑλλάδος ἡλίου, δὲν
λησιμονοῦσι τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν,
τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην μιᾶς θερμῆς
πνοῆς, τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην Ἑθνι-
κῆς ζωῆς. Ἀφοῦ ἔχομεν μίαν Ἑθνι-
κὴν ψυχὴν, μελῶν τιμῶν τοῦ σώμα-
τος πασχόντων, καὶ ὄλον τὸ σῶμα
ὑποφέρει.

Κρῖμαί εἰμαι πολὺ καταβεβλημένη
ἠθικῶς καὶ δὴ σωματικῶς· ἄλλως ὃ
κάλαιμός μου θὰ ἐχάραττε θερμότε-
ρον ὅσα ἤθελεν ὑπαγορεύσῃ ἡ ψυχὴ
μου. Ἔμαι, βλέπετε, πρὸ πολλοῦ κλι-
νήρης· ὦ ναί! βαρὺ τὸ ἐπάγγελμά
μας, ἀλλ' ὁμῶς θεῖον ἀληθῶς· κυριο-
λεκτικῶς τὸ λατρεύω! ἐνίοτε ἀπο-
γοητεύομαι αἰσθανομένη τὴν ἀθλίαν
κατάστασιν τοῦ λαμοῦ μου καὶ τοῦ
στήθους μου· ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; κα-
ταστρέφεται εἰς λαιμός, ἐν στήθος,
ἐν ἄτομον, μόνον ἐν καὶ σφύζονται

τόσα μικρὰ ἀγγελουδία! τὰ καυμένα,
οὐδὲ τὴν μητρικὴν τῶν διάλεκτον
ποσῶς γινώσκουσιν. Ἔρχονται εἰς τὴν
νηπιαγωγετὸν λαλοῦντα τὴν ρωσικὴν
καὶ ἄλλα μόνον τὴν τῶν Λαζῶν
γλῶσσαν· ἵνα συνεννοώμεθα λοιπόν,
ἔμαθα καὶ ἐγὼ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη
αὐτὴν τὴν διεστρεβλωμένην διάλε-
κτον, ἔπειτα τὰ ρωσικὰ γνωρίζω
πολὺ καλὰ· ὥστε, βλέπετε, κρατῶ
τὸ νῆμα τῆς Ἀριάδνης· ἀναμφισβί-
τως θὰ εἶμαι ἐκτός τοῦ λαβυρίνθου.
Ναί, πῶς ὁμῶς θὰ βαδίσῃ τις εἰς τὸ
σκότος; Ἔχω ἀνάγκην μιᾶς φωτει-
νῆς ἀκτίνος, τῆς ἀγάπης τῶν μαθη-
τῶν μου καὶ μαθητριῶν· αἱ μικραὶ
αὐταὶ ἀκτίνες ἀποτελοῦσι τὸν μέγαν
ἥλιον τοῦ οὐρανοῦ μου ἐν τῷ λαβυ-
ρίνθῳ! Αὐτὸς μὲ φωτίζει καὶ μὲ θερ-
μαίνει εἰς τὴν ἐργασίαν μου! Νῦν ἀνα-
πνέω ἐλευθέρως, εἰμαι ἐκτός κινδύνου.

Συγκρινόμενοι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες
κάτοικοι ἄλλης τῆς Ταυρίδος πρὸς τοὺς
εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ρωσίας οἰκοῦν-
τας Ἕλληνας, εἰμέθα εὐτυχέστεροι·
διότι αἰσθανόμεθα ὅτι πατοῦμεν χῶμα
πάσαι Ἑλληνικὸν καὶ βλέπομεν τὰ
ἱερά ὅσα τῶν προγόνων ἡμῶν, ἐξ ὧν
βρίθει τὸ μουσεῖον· αἱ ἀνασκαφαὶ εἶ-
ναι συνεχεῖς καὶ τὰ κειμήλια ἀφθονα·
πίθοι σμικρότατοι καὶ μέγιστοι, ἀνά-
γλυφα μεθ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν,
ἀγαλμάτια, τύμβοι, μνήματα λελα-
ξευμένα. Ναί, ἐλησιμάνησα· εἶδον πλί-
θον τινὰ παρμέγιστον ἀνεκτίμητον
φωλαῶν τοῦλάχιστον διὰ πέντε κυνι-
κοῦς φιλοσόφους. Χ*